

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Iveta Lodrová

Vývoj Souborného katalogu ČR, základní problémové okruhy a varianty jejich řešení

The development of the Union Catalogue of the Czech Republic, the basic sets of problems
and some variants of their solutions

PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D.

2014

PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Radce Římanové, která mi při konzultacích poskytla potřebné rady a také připomínky ohledně náplně, obsahu a struktury této diplomové práce. Dále také patří mé díky Shirley Cousins z týmu britského souborného katalogu Copac, Ľudmile Rohoňové ze Slovenské národní knihovny v Bratislavě a PhDr. Evě Svobodové ze Souborného katalogu ČR za poskytnutí potřebných informací k této práci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 7. 2014

.....

Podpis

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá popisem stávajícího řešení Souborného katalogu ČR (SK ČR) a také novými úkoly kladenými na SK ČR v souvislosti s Koncepcí rozvoje knihoven na léta 2011–2015. Cílem práce je pojmenování základních problémových okruhů SK ČR, jejich analýza a návrhy řešení v souvislosti s porovnáním se zahraničními projekty souborných katalogů.

První a druhá část práce je věnována analýze a vývoji zahraničních projektů – britského zástupce heterogenního systémového prostředí Copac: National, Academic and Specialist Catalogue, a slovenského zástupce homogenního systémového prostředí KIS3G. Je popsán jejich vývoj od počátku až do současnosti, stávající řešení a další plánované postupy. Třetí část je věnována projektu SK ČR, včetně polostrukturovaného rozhovoru s vedoucí Oddělení souborných katalogů Národní knihovny ČR, paní PhDr. Evou Svobodovou a zpracování poznatků z Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR.

Následuje závěrečné shrnutí a srovnání popsaných projektů souborných katalogů.

Klíčová slova

Copac * KIS3G * Souborný katalog ČR * heterogenní prostředí * homogenní prostředí

Abstract

This diploma thesis provides information about the Union Catalogue of the Czech Republic (SK ČR) and its new tasks related to Conception of development of libraries during the years 2011–2015. The aim is to show basic sets of problems, their analysis and some variants of their solutions, compared to other foreign union catalogues.

The first and second part of the thesis deals with foreign union catalogues – British example of heterogeneous environment Copac: National, Academic and Specialist Catalogue, and Slovak example of homogeneous environment KIS3G, their analysis and development from the beginning to the present, current status and future plans. The third part describes SK ČR, including semi-structured interview with head of the Union Catalogues Department of the National Library, PhDr. Eva Svobodová and findings from SK ČR workgroup meeting.

The final part presents the summary and comparison of the three union catalogues.

Keywords

Copac * KIS3G * Union Catalogue of the Czech Republic * heterogeneous environment * homogeneous environment

Obsah

Předmluva	9
1 Copac: National, Academic and Specialist Catalogue	11
1.1 Úvod, počátky projektu	11
1.2 Datová struktura	15
1.3 Deduplikace dat	16
1.3.1 Kompozitní (seskupený) záznam	17
1.3.2 Věcný popis	17
1.3.3 Souhrn konsolidace záznamu	17
1.4 Copac rozhraní	18
1.4.1 Textové rozhraní	18
1.4.2 Webové rozhraní	18
1.5 Proces přispívání knihoven do databáze Copac	19
1.5.1 Meziknihovní výpůjční služba	19
1.6 Restrukturalizace databáze Copac	20
1.6.1 Výhody pro koncové uživatele	22
1.6.2 Testovací verze uživatelského rozhraní	23
1.7 Shrnutí projektu Copac	24
2 Projekt informatizace knihoven Slovenské republiky a implementace společného integrovaného systému Virtua	26
2.1 Úvod ke Knihovnicko-informačnímu systému třetí generace (KIS3G)	26
2.2 Projekt KIS3G	26
2.2.1 Postup řešení projektu a časový harmonogram etap řešení KIS3G	27
2.2.2 Organizační platforma KIS3G	28
2.2.3 Rámcový funkční model informačního systému	29
2.3 Databáze KIS3G v systému Virtua	31
2.3.1 Zásady zpracování dokumentu v systému Virtua	31
2.4 Deduplikace dat	35
2.5 Soubor autorit	36
2.6 Podmínky účasti knihoven	37
2.7 Webové rozhraní ‚Slovenská knižnica‘ (realizační výstup Projektu KIS3G)	39
2.8 Výpůjční služby a MVS v rámci KIS Virtua	39
2.8.1 MVS KIS3G	40
2.8.2 Postup vyřízení MVS v KIS3G (Virtua)	41

2.8.3	SNK jako žadající knihovna	42
2.9	Projekt KIS3G a spolupráce s jinými KIS	42
2.9.1	KIS3G a KIS MaSK	43
2.10	Digitální knihovna KIS3G	44
2.11	Shrnutí projektu KIS3G	44
3	Souborný katalog ČR	46
3.1	Úvod, vznik a počátky budování SK ČR	46
3.2	Systémy SK ČR.....	46
3.3	Správce SK ČR	47
3.4	Současný stav SK ČR.....	48
3.4.1	WWW rozhraní SK ČR a možnosti činností	48
3.5	MVS v prostředí SK ČR	49
3.6	Členství v SK ČR.....	51
3.6.1	Minimální záznam	52
3.6.2	Dávkový import	53
3.6.3	Příjem dávky záznamů: Deduplikační procedury	54
3.7	Koncepce rozvoje SK ČR	55
3.7.1	Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR.....	57
3.8	Centrální portál knihoven a SK ČR	58
4	Hlavní problémové okruhy Souborného katalogu ČR	61
4.1	Úvod.....	61
4.2	Komunikace s uživateli	61
4.3	Duplicitní záznamy v bázi SK ČR	62
4.4	Chybějící koncepce rozvoje SK ČR.....	64
4.5	Zapojení SKC V CPK	65
4.6	Nedostatečné plošné pokrytí	67
4.7	Problém personálního pokrytí	69
4.8	Polostrukturovaný rozhovor.....	70
	Závěr	74
	Seznam použité literatury	77

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa knihoven přispívajících do databáze Copac (http://goo.gl/maps/iJCnq ; Copac, 2012d)	13
Obrázek 2 Zjištění čísla Copac záznamu, XML-MODS zobrazení.....	21
Obrázek 3 Zjištění čísla Copac záznamu, zobrazení v e-mailovém klientu	22
Obrázek 4 Ukázka rozhraní souborného katalogu Copac, 2013-11-18	25
Obrázek 5 Informační systém KIS3G (Katuščák, 2005a, s. 39).....	29
Obrázek 6 Schéma postupu vytvoření záznamu dokumentu (Katuščák, 2004)	32
Obrázek 7 Schéma vztahů mezi pojmy (Katuščák, 2004)	33
Obrázek 8 Schéma vztahu mezi bibliografickým záznamem, záznamem holdingu a záznamem exempláře	34
Obrázek 9 Mapa spolupracujících knihoven Projektu KIS3G	38
Obrázek 10 Objednávky MVS v prostředí SK ČR v letech 2007-2013 (Krebes, 2014c) ..	50
Obrázek 11 Počty objednávek MVS v prostředí SK ČR v letech 2007-2014 (Krebes, 2014d)	51
Obrázek 12 Schéma prostoru deduplikačních procedur (Dvořáková, 2009a)	55
Obrázek 13 Centrální portál knihoven - umístění a tok dat do indexu (Košťálová, 2012) ..	60
Obrázek 14 Současný stav (Stoklasová, 2013, s. 17)	67
Obrázek 15 Předpokládaný stav v roce 2020 (Stoklasová, 2013, s. 19).....	67

Seznam tabulek

Tabulka 1 Seznam knihoven přispívajících do databáze Copac (http://goo.gl/maps/iJCnq ; Copac, 2012d)	14
Tabulka 2 Typy materiálů v databázi Copac	15
Tabulka 3 Jazykové zastoupení dokumentů	15
Tabulka 4 Seznam spolupracujících knihoven KIS3G (Rohoňová, 2014).....	39
Tabulka 5 Tabulka srovnání povinných polí minimálního a subminimálního záznamu pro tištěné monografie ve formátu MARC21 (Národní, 2012; Svobodová, 2013b).....	53

Použité zkratky

CPK: Centrální portál českých knihoven

CURL: Consortium of University Research Libraries

EDD: Elektronické dodávání dokumentů

FRBR: Functional Requirements for Bibliographic Records

FTP: File Transfer Protocol

GRS-1: Generic Record Syntax

ILL: Interlibrary loan

JISC: Joint Information Systems Committee

KIS MaSK: Knihovnicko-informační systém pro malé a středních knihovny

KIS Virtua: Knižnično-informačný systém Virtua

KIS3G: Knihovnicko-informační systém třetí generace

KNAV ČR: Knihovna Akademie věd ČR

MD5: Message-digest algorithm

MDT: Mezinárodní desetinné třídění

MVS: Meziknihovní výpůjční služba

NK ČR: Národní knihovna České republiky

OAI: Open Archives Initiative

OPAC: Open Public Access Catalog

OSK: Oddělení souborných katalogů

RLUK: Research Libraries UK

SDK: Slovenská digitálna knižnica

SFTP: SSH File Transfer Protocol

SK ČR: Souborný katalog České republiky

SNK: Slovenská národná knižnica v Bratislave

SPK: Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave

SUTRS: Simple Unstructured Text Record Syntax

UKMARC: UK MACHine Readable Cataloguing

VIKS: Virtuálna knižnica Slovenska

VISK: Veřejné informační služby knihoven

VTHK: Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou

XML: Extensible Markup Language

Předmluva

Diplomová práce se zabývá popisem stávajícího řešení Souborného katalogu ČR (dále SK ČR), s krátkým uvedením jeho historického vývoje.

Předmětem práce není historický vývoj SK ČR, ale jeho aktuální problémy.

Tématem jsou také nové úkoly kladené na SK ČR v souvislosti s Koncepcí rozvoje knihoven na léta 2011–2015.

Cílem práce bylo pojmenování základních problémových okruhů SK ČR, jejich analýza a návrhy řešení problémů v souvislosti s porovnáním s relevantními zahraničními vzory souborných katalogů.

Byl vybrán zástupce jak heterogenního systémového prostředí, tak homogenního. Příkladem prvního jmenovaného se stal britský projekt souborného katalogu Copac: National, Academic and Specialist Catalogue, do kterého přispívá více než 90 institucí a knihoven z celého území Velké Británie. Byl popsán jeho vývoj až do současnosti, stávající řešení a další plánované postupy. Během práce na tomto projektu jsem se potýkala s nedostatkem literatury zejména z počátků jeho vývoje, ale díky korespondenci a ochotnému poskytnutí dodatečných informací jednou z vedoucích pracovníků týmu Copac, Shirley Cousins, byl problém vyřešen. Není ale bohužel k dispozici srovnání současného obsahu databáze Copac, podrobné údaje jsou pouze z roku 1996, které byly do textu zapracovány alespoň pro nástin představy obsažených druhů dokumentů a také jejich jazykového provedení. Tuto informaci nebylo možné získat z důvodu velkého pracovního vytížení Shirley Cousins. Navíc tento typ výstupu od zmiňovaného roku nebyl proveden, ale moje prosba o tuto informaci prý byla zajímavým podnětem pro práci s databází.

Zástupcem homogenního řešení je slovenský Projekt informatizace knihoven Slovenské republiky: Knihovnicko-informační systém třetí generace (dále KIS3G), v rámci kterého se Slovenská národní knihovna v Martině (dále SNK), jako garant projektu, rozhodla pro implementaci systému Virtua. Projekt je opět představen a popsán od svých počátků až do roku 2014, včetně problémů, se kterými se účastníci projektu potýkají. Při zpracování jsem narazila na výraznou neaktuálnost dostupných informací, ale díky kontaktu s Ludmilou Rohoňovou, pracovnící 'Oddelenia spracovania kníh a špeciálnych dokumentov Národnej bibliografie SNK', byl nakonec přístup k aktuálním informacím zajištěn.

Po zmapování vývoje, provozu a fungování těchto projektů byly ve spolupráci s konzultantem diplomové práce PhDr. Radkou Římanovou, Ph.D. vytyčeny problémové okruhy SK ČR, které byly posléze konzultovány a řešeny v kvalitativním výzkumu (polostrukturowaném rozhovoru) s vedoucí Oddělení souborných katalogů NK ČR (Správcem

SK ČR) paní PhDr. Evou Svobodovou. Důležité poznatky jsem měla také možnost načerpat během účasti na Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR, konající se dne 3. 6. 2014. Nejnovější informace z této konference jsou také zpracovány do textu diplomové práce.

Text práce je rozčleněn do čtyř kapitol. První je věnována výše zmíněnému popisu a zpracování britského systému Copac, v dalších dvou kapitolách následuje řešení slovenského a českého projektu. K docílení uceleného přehledu o jednotlivých zahraničních projektech je k dispozici dílčí závěr na konci každé kapitoly. Poslední samostatná kapitola je věnována problémovým okruhům SK ČR a polostrukturovanému rozhovoru.

Rozsah práce je 86 stran, práce neobsahuje obrazové přílohy, jednotlivé obrázky a tabulky jsou vloženy přímo v textu, aby vhodně ilustrovaly a doplnily popisovaný problém.

Pro citování informačních zdrojů byla použita mezinárodní norma ČSN ISO 690-2. V textu je využit Harvardský systém citování, tedy citování pomocí prvního údaje záznamu a data vydání a u tištěných a rozsáhlejších publikací je uváděno také číslo stránky. Seznam použité literatury je seřazen abecedně, jednotlivé záznamy seznamu jsou očíslovány.

1 Copac: National, Academic and Specialist Catalogue

1.1 Úvod, počátky projektu

Copac je online veřejně přístupný katalog poskytující koncovým uživatelům volný přístup k databázi záznamů poskytnutých původně pouze členy CURL (Consortium of University Research Libraries; nyní RLUK – Research Libraries UK, <http://www.rluk.ac.uk/>). (Cousins, 1997a)

CURL byl založen v roce 1983 sedmi největšími univerzitními knihovnami ve Velké Británii:

- Cambridge University;
- Edinburgh University;
- Glasgow University;
- Leeds University;
- Oxford University;
- The University of Manchester;
- Trinity College Dublin.

Sedm zakládajících členů bylo později doplněno dalšími sedmi univerzitami:

- University College London;
- Trinity College Dublin;
- Birmingham University;
- The London School of Economics;
- Imperial College of Science;
- Technology and Medicine;
- Sheffield University.

Nabídku účasti poté přijaly i British Library a Library of Congress. (Cousins, 1997b)

Jedním z cílů CURL bylo sdílení obsahů svých katalogů. Pro tuto činnost obdrželo CURL v roce 1987 grant od Univerzitní grantové komise (University Grants Committee¹), díky kterému byla vytvořena centrální databáze kopií všech záznamů členských knihoven ve formátu UKMARC. Od tohoto roku byla databáze k dispozici pouze pro zaměstnance knihovny a širší akademickou obec.

¹ Poradní orgán britské vlády (v letech 1919–1989), která vydávala doporučení pro rozdělování grantových prostředků mezi britské univerzity.

Změna nastala až během tříletého období (1995–1997), během kterého byl z grantových prostředků JISC (The Joint Information Systems Committee, <http://jisc.ac.uk/>) dotován projekt CURL OPAC. Hlavním cílem bylo poskytnout přístup široké veřejnosti k této databázi jako celku. Výsledkem projektu bylo v roce 1997 spuštění konsolidovaného souborného katalogu se základnou na Univerzitě v Manchesteru (The University of Manchester, <http://www.manchester.ac.uk/>), stejně jako servisní služba MIMAS² (<http://mimas.ac.uk/>), kterou je systém databáze zajišťován. (Cousins, 1997b)

V současné době je v Copac zapojeno více než 90 britských a irských odborných knihoven (k 21. 6. 2014, viz **Obrázek 1** a **Tabulka 1**). (Copac, 2012a) Pro každou přispívající knihovnu je vytvořena informační stránka s kontakty; stručným popisem knihovny; materiály, které zpřístupňuje; detaily týkající se meziknihovní služby a mapu s umístěním knihovny. (Copac, 2012d)

² Britský systém pro organizaci, správu a šíření dat.

Obrázek 1 Mapa knihoven přispívajících do databáze Copac (<http://goo.gl/maps/iJCnq>; Copac, 2012d)

Albert Sloman Library, University of Essex	Robinson Library, Newcastle University
Arts and Social Sciences Library, University of Bristol	Roderic Bowen Library, University of Wales Trinity, Saint David, Lampeter
Arts and Social Studies Library, University of Cardiff	Royal Academy of Music Library - University of London -
Bill Bryson Library, Durham University	Royal Botanic Gardens, Kew Library
Bishopsgate Institute, London	Royal College Of Music Library, London
British Library, London	Royal College Of Psychiatrists Library, London
British Museum Libraries, London	Royal College of Surgeons Library, London
British School at Rome, Library and Archive	Royal Museums Greenwich, National Maritime Museum, Caird Library
Brotherton Library, University of Leeds	Royal Society Library, London
Cambridge University Library	Science Museum Library, Imperial College London
David Wilson Library, University of Leicester	Scott Polar Research Institute, University of Cambridge
David Wilson Library, University of Leicester	Senate House Libraries, University of London
French Institute Library, London	Senate House Libraries, University of London
Guildhall Library (Clockmakers' Museum), London	SOAS Library, University of London
Hallward Library, University of Nottingham	Society of Antiquaries of London Library
Heinz Archive and Library, National Portrait Gallery, London	St George's Chapel Archive and Chapter Library Windsor Castle
Humanist Library and Archives, Conway Hall Ethical Society	Sydney Jones Library, University of Liverpool
Chetham's Library, Manchester	Tate Library (Tate Britain), London
Imperial College London, Central Library	The Courtauld Institute of Art, Somerset House, London
Imperial War Museum Collections, London	The Forum Library, University of Exeter
Institution Of Mechanical Engineers, Library, London	The Henry Moore Institute, Research Library, Leeds
King's College London ISS	The Library of the Religious Society of Friends
Lambeth Palace Library, London	The London Library
Leighton Library, Dunblane	The National Archives Library
Library, Natural History Museum, London	The Paul Mellon Centre for Studies in British Art, London
Library, Special Collections and Museums, University of Aberdeen	The Royal Society Library, London
Library, The Royal College Of Physicians & Surgeons Of Glasgow	The University of Manchester Library
London School of Economics and Political Science Library	The Women's Library, School of Economics and Political Science, London
Main Library, University College London	Trinity College Library, Dublin
Main Library, University of Birmingham	University of Bradford Main Campus
Main Library, University of Edinburgh	University of Glasgow, Library
Middle Temple Library, London	University of Reading, Library - Special Collections
Mile End Library, Queen Mary, University of London	University of Sheffield Library
National Art Library, London	University of Southampton Library
National Coal Mining Museum for England Library	University of St Andrews Library, Fife
National Library of Scotland	University of Wales Lampeter Trinity Saint David
National Library of Wales	Zoological Society of London Library
National Museum Cardiff, Library	University of Warwick Library, Coventry
National Railway Museum, Library and Archives, York	Wellcome Library, London
National Trust libraries	Wiener Library for the Study of the Holocaust & Genocide, London
Newsam Library and Archives, Institute of Education, London	York Minster Library, The Old Palace, York
Oxford University Libraries	York University Library and Archives

Tabulka 1 Seznam knihoven přispívajících do databáze Copac (<http://goo.gl/maps/iJCnq>; Copac, 2012d)

1.2 Datová struktura

Databáze Copac obsahovala před spuštěním na konci roku 1996 přibližně 3,5 milionu záznamů, s 5,5 miliony holdingů. Většina záznamů reprezentovala monografie, dále byly obsaženy periodické materiály, konferenční sborníky (viz **Tabulka 2**).

Typ materiálu	Procentní (%) zastoupení
Monografie	87,5
Periodické materiály	4
Konferenční sborníky	3,5
Vládní publikace	0,5
Mikroform	0,5
Hudba	0,5
Ostatní	1

Tabulka 2 Typy materiálů v databázi Copac

Od přispívajících knihoven obsahuje Copac databáze dokumenty nejrůznějších jazyků, záznamy materiálů ze speciálních sbírek. Roste také počet starších záznamů díky projektům retrospektivní konverze jednotlivých knihoven (cca od roku 1100 až do současnosti).

V následující tabulce je opět v procentech vyjádřeno jazykové rozdělení dokumentů v Copac databázi. S největším počtem byl a i nadále je zastoupen anglický jazyk. (Cousins, 1997b)

Jazyk	Procentní (%) zastoupení v databázi
Angličtina	73
Němčina	6
Francouzština	4
Španělština	3
Italština	2
Ruština	1
Polština	0,5
Latina	0,5
Portugalština	0,5
Ostatní (Hebrejština, arabština, ...)	9,5

Tabulka 3 Jazykové zastoupení dokumentů

Protože Copac databáze obsahovala záznamy z různých přispívajících knihoven, docházelo k četným duplikacím a totožným holdingům, což bylo nežádoucí pro koncového uživatele. Byl proto zaveden proces, tzv. konsolidace databáze Copac, který zahrnoval zjištění duplikací záznamů a následnou výstavbu jednoho složeného záznamu. Proces deduplikace byl plně automatizován z důvodu nedostatku finančních prostředků a personálu. (Cousins, 1997b)

1.3 Deduplikace dat

Tým pracovníků Copac vypracoval již v počátcích přispívání knihoven do databáze metodiku deduplikace dat, tj. slučování bibliografických záznamů na stejné dokumenty z různých knihoven.

Prvním krokem bylo potřeba definovat, co lze brát jako duplicity (např. záznamy z několika knihoven pro stejný fyzický dokument). Dále bylo posuzováno:

- různé varianty vazby (vázané vydání / brožované vydání toho samého dokumentu);
- dotisky, ve kterých nedochází ke změně v obsahu dokumentu; naproti tomu různé edice prací jsou zachovány jako samostatné záznamy;
- záznamy pro stejný titul periodik apod.; informace o holdingách jsou dostupné pro každou knihovnu z důvodu srozumitelnosti pro uživatele, které číslo je dostupné v které knihovně;
- vícesvazkové práce (popis shora / zdola³): některé knihovny vytváří jeden záznam zahrnující detaily o každém svazku, některé ale vytváří záznam pro každý svazek zvlášť (dále také knihovna nemusí vlastnit všechny svazky) – nejlepším řešením je konsolidace těchto záznamů a poskytnout detaily (holdingy každé knihovny) u jednotlivých svazků. (Cousins, 1997b)

Bylo potřeba také vzít v úvahu katalogizační standardy umožňující prostor pro interpretaci; různé místní katalogizační konvence knihoven; dále rozdíly v transliteraci a odlišnou autoritní kontrolu (Copac svou neprovádí⁴), typografické chyby atd.

Následný konsolidační proces byl uveden prvním krokem, který zahrnoval dva jednoduché algoritmy:

1. identifikace za použití ISBN/ISSN;
2. porovnání čtyř počátečních znaků u autora a názvu dokumentu, např. Jane Austen/Pride and Prejudice --- aust/prid. (Cousins, 1998)

Mechanismy byly postupně zdokonalovány i kvůli problémům a odlišnému používání polí 100/110 a 700/710 pro autory dokumentů, editory apod. Na krátký čas byl využíván i software OCLC pro deduplikační proces, ten ale nebyl tak úspěšný jako výše popsany postup a od jeho používání se ustoupilo. (Cousins, 1998)

³ „Popis shora znamená, že dokument je popisován jako celek, nikoli jednotlivé části v něm obsažené. Popis shora lze uplatnit např. u encyklopedií, edic nebo seriálů. Oproti tomu popis zdola se nejčastěji využívá u vícesvazkových monografií, kdy jsou popsány jednotlivé části (tedy každá část má svůj vlastní záznam), nikoli dílo jako celek.“ (Národní, 2011)

⁴ Z tohoto důvodu nastávaly nejrůznější problémy při prohlížení či vyhledávání jmen autorů, protože existovaly jejich odlišné verze v rámci databáze a některé tvary zapsané do pole vyhledávání měly nulový výsledek.

1.3.1 Kompozitní (seskupený) záznam

Jakmile byly duplicitní záznamy označeny a seskupeny, jeden z nich byl vybrán jako „nejlepší“ záznam („the best record“) z každého klastru. Tento „nejlepší“ záznam byl základem pro vytvoření konsolidovaného záznamu, zatímco ostatní duplicitní záznamy tvořily podpůrné záznamy v rámci klastru. Jako „nejlepší“ záznam byl vybrán ten, který obsahoval nejvyšší počet polí. (Cousins, 1998)

1.3.2 Věcný popis

Copac databáze používá jakýkoliv dostupný věcný popis v záznamech přispívajících knihoven ve standardizovaných polích MARC21 6XX, a čerpá také z lokálních polí věcného popisu.

Při vytváření kompozitního záznamu se všechny unikátní termíny věcného popisu vkládají do „nejlepšího“ záznamu.

Během procesu předmětového vyhledávání (subject search) v databázi Copac probíhá vyhledávání termínu jak v jednotném, tak i v množném čísle, napříč obsahem polí 6XX, dále také v ToC (Table of Contents), v polích shrnující obsah dokumentů a také v titulech dokumentů. Toto rozšířené vyhledávání probíhá z následujících důvodů:

- a) ne všechny záznamy mají přiřazené termíny věcného popisu (hlavně starší záznamy);
- b) předmětová hesla používají americkou terminologii a pravopis;
- c) tituly dokumentů mohou mít alternativní terminologii a pravopis. (Cousins, 2013b)

1.3.3 Souhrn konsolidace záznamu

V souhrnu měl proces konsolidace celkem čtyři fáze:

Fáze 1: V procesu zjištění duplikací se záznamy porovnály a ty, které se shodovaly, byly zformovány do klastru.

Fáze 2: Jeden záznam byl vybrán jako „nejlepší“.

Fáze 3: Data z „nejlepšího“ záznamu byla vložena do struktury základního záznamu. Hlavní pole pak byla porovnána s ekvivalentními poli z ostatních záznamů a případné pole nevyskytující se v základním záznamu bylo dodatečně vloženo.

Fáze 4: Konsolidovaný záznam je pak uživateli zobrazován v podobě již zmiňovaného základního záznamu, vedlejší připojené záznamy jsou uživateli skryty. (Cousins, 1998; Cousins, 1997b)

1.4 Copac rozhraní

Copac byl přístupný v textovém i ve webovém rozhraní, aby byla zajištěna přístupnost pro co největší možný počet potenciálních uživatelů. Jako u všech OPACů, byla rozhraní Copac vytvořena pro nezprostředkované použití koncovým uživatelem. Obě rozhraní využívaly stejný základní přístup, kombinaci vyplňování polí a výběr z menu. (Cousins, 1997a)

Hlavními principy byla jednoduchost a snadná dostupnost, design rozhraní Copac udržoval co nejjednodušší interakci s uživatelem. Toho bylo dosaženo díky projektu Okapi (Okapi information retrieval system). „*Okapi projekt se snažil dát uživatelům co nejvíce možností jak ovlivnit proces vyhledávání, aniž by museli cokoli vědět o pravidlech používání Booleovských operátorů, katalogizačních pravidlech nebo počítačích.*“ (Cousins, 1997b)

Jak textové, tak webové rozhraní měly k dispozici tři možnosti pro vyhledávání: autor/titul; periodikum; předmět.

1.4.1 Textové rozhraní

V textovém rozhraní byl pro každou možnost nabízen jednoduchý vyhledávací formulář (např. pro pole vyhledávání autor/titul byly dále k dispozici následující detaily: jméno autora, jméno organizace, titul, datum publikování, ISBN/ISSN). Termíny vložené uživateli byly automaticky spojovány Booleovským operátorem AND⁵, automaticky byly také zobrazeny výsledky s termíny v množném čísle a k dispozici nebyla kontrola pravopisu.

Zobrazení seznamu vyhledaných dokumentů, zkrácené a úplné podoby záznamů či úpravy vyhledávacích termínů bylo možné provést v historii vyhledávání.

K dispozici také byly dva formáty pro stažení sestavy až 100 vyhledaných záznamů.

1.4.2 Webové rozhraní

Webové rozhraní bylo vyvíjeno s použitím webového softwaru BRS/SEARCH NetAnswer, který umožnil rychlý vývoj základního vyhledávacího rozhraní, které se setkalo s pozitivní uživatelskou reakcí. Velkou nevýhodou ale byly nulové výsledky vyhledávání v případě, pokud se ve frázi pro vyhledávání objevilo STOP slovo.

Jak již bylo zmíněno, webové rozhraní nabízelo stejný základní design jako textové rozhraní se třemi možnostmi pro vyhledávání. Vyhledávání bylo možné omezit výběrem jazyka či data publikování. Nebylo však možné vyhledané záznamy dokumentů stáhnout v jakémkoli formátu. (Cousins, 1997b)

⁵ „*To mělo zřejmou nevýhodu – tento operátor snižuje množství vyhledaných záznamů a při práci s omezeným množstvím textu dostupným v OPAC záznamu, to mohlo znamenat nulový výsledek. Na druhé straně uživatelé zadávali velmi obecné dotazy, které vedly k obrovskému množství vyhledaných záznamů, a proto zde byla taková redukce vhodná.*“ (Cousins, 1997a)

Pokud bychom srovnali obě nabízená rozhraní, více možností pro vyhledávání nabízelo textové rozhraní. Tyto rozdíly byly dané tím, že textové rozhraní bylo vytvářeno přímo týmem Copac, takže byla plná kontrola nad tvorbou funkcionalit tohoto rozhraní. Naopak webové rozhraní bylo vytvořeno za použití komerčního softwaru, a proto nebylo možné, aby se promítly všechny požadavky týmu Copac do tohoto rozhraní.

Mobilní rozhraní pro Copac prozatím není k dispozici a není ani v nejbližší době plánováno. (Cousins, 2013a)

1.5 Proces přispívání knihoven do databáze Copac

V článku ‚Copac: current activity and future development‘, který byl publikován v roce 2009 autorkami a členkami týmu Copac Lisou Jeskins a Bethan Ruddock, je popisován proces přispívání knihoven do databáze Copac. V tomto původním, relativně jednoduchém procesu knihovny zásobovaly databázi svými katalogizačními záznamy prostřednictvím FTP (File Transfer Protocol). Záznamy byly zkontrolovány, proběhla deduplikace (viz kap. 1.3) a konvertování záznamů⁶, které byly poté poslány do centralizované báze. Většina těchto procesů byla a je automatizována z důvodu malého počtu pracovníků v týmu. V současné době je pro proces přispívání využíván SFTP (SSH File Transfer Protocol). (Jeskins, 2009; Cousins, 2013) Záznamy mohou být zasílány v MODS schéma, GRS-1 (Generic Record Syntax) nebo SUTRS (Simple Unstructured Text Record Syntax), MARC není akceptován. Plná informační podpora je zajištěna na webových stránkách Copac. (Biblio, 2009)

Od počátku vytváření databáze Copac byl kladen důraz na aktuálnost záznamů. Knihovny byly a jsou stále žádány, aby pravidelně dodávaly aktualizace, skládající se z nových, aktualizovaných a vymazaných záznamů⁷. Díky tomu je Copac užitečnou alternativou knihovnických katalogů v případě, kdy je lokální katalog z nějakého důvodu nedostupný. (Jeskins, 2009)

1.5.1 Meziknihovní výpůjční služba

Od počátku spuštění databáze Copac byla zvažována nabídka možnosti objednání si meziknihovní výpůjčku (ILL). Výsledkem provedeného průzkumu mezi vědeckými pracovníky byl vcelku vysoký zájem o tuto službu. CURL projednal výsledky a bylo rozhodnuto o zavedení této služby pro půjčování vratných dokumentů, fotokopie byly ponechány jako budoucí možnost.

⁶ Původně užívaný formát UK MARC byl v roce 2009 nahrazen formátem MODS XML. Formát má zřejmé výhody: Copac záznamy jsou volně dostupné ke stažení a k použití pro každého dle potřeby (sklizení záznamu prostřednictvím OAI-PMH <http://copac.ac.uk/oai-pmh> apod.). XML schéma může být použito pro různé účely a i pro knihovnické aplikace. Výhodou je také interoperabilita při využívání XML formátu.

⁷ V případě, že se jednalo o kompozitní záznam, byl aktualizován celý tento sloučený záznam, v současné době už je možné aktualizovat pouze část kompozitního záznamu.

Postupem času se Copac MVS stala alternativou hlavně v případech, kdy se vrátí nevyřízený požadavek z Britské knihovny. Copac je pouze zprostředkovatelem této služby, požadavek na meziknihovní výpůjční službu musí uživatel zadat ve své instituci, kde je členem. (Jeskins, 2009)

1.6 Restrukturalizace databáze Copac

Na počátku roku 2008 bylo rozhodnuto o restrukturalizaci databáze Copac a vůbec o personalizaci zahrnutých služeb. I z těchto důvodů byl pro tyto účely vytvořen Copac blog, prostřednictvím kterého se měla zviditelnit nejen samotná databáze, ale také představit tým odborníků, který Copac spravuje⁸. Dalším důvodem byla potřeba zpětné vazby od uživatelů a podávání informací o chystaných změnách a nových technologiích zapojovaných do tvorby a zdokonalování databáze Copac⁹.

V rámci restrukturalizace bylo řešeno:

- a) Personalizace OPACu, jako potenciální architektury pro zapojení a účast uživatelů.
- b) Zlepšení kvality výsledků vyhledávání a tím i poskytování více možností pro personalizaci a znovu užití Copac záznamů. (Jeskins, 2009; Palmer, 2009)

Ad a) Řešenou otázkou bylo, zda je již OPAC přežitek, zda je zastaralý pro pochopení otevřeného přístupu nebo interakci s digitálním obsahem. Cílem se stalo zviditelnění jednotek katalogu jako sociálních objektů, které spojují vědeckou komunitu. Důraz byl tedy mimo jiné kladen na uživatelsky generovaný obsah – tagování.

Ad b) Tento bod byl rozdělen do dvou fází, z nichž první, nazvána *iCue Project* (Improving the Copac User Experience, dále Projekt iCue) byla zaměřena na zkoumání a předložení návrhů praktických řešení, které by zlepšily infrastrukturu Copac a zkušenosti koncového uživatele. Ve druhé fázi už byla prováděna samotná restrukturalizace databáze Copac podle bodů definovaných v projektu Copac. (Ruddock, 2009)

Projekt iCue zahrnoval revizi uživatelského rozhraní, jeho přestavění, zaměřené hlavně na oblasti použitelnosti (usability) a vhodnosti, přiměřenosti (navigability) výsledků vyhledávání. Z důvodu velikosti databáze se uživatelé potýkali s příliš velkými a nestrukturovanými výsledky vyhledávání, které nijak neulehčovaly hledání toho, co potřebovali.

⁸ Tým je tvořen celkem šesti členy, zodpovídající za různé oblasti týkající se Copac: Joy Palmer; Shirley Cousins; Jane Ronson; Bethan Ruddock; Ashley Sanders. (Copac, 2012a)

⁹ Několikrát do měsíce se zde můžeme dozvědět, jaký nový člen se připojil k tomuto projektu, stručné informace o něm, zda již byly holdingy záznamů nového člena do databáze začleněny či si zde můžeme přečíst výsledky nejrůznějších průzkumů prováděných týmem Copac, které se týkají posuzování nových technologií, práce se systémem apod. (ať už uživatelské hodnocení či názory institucí, které jsou do databáze začleněny).

Použitelné uživatelské rozhraní bylo kriticky závislé právě na odpovídající restrukturalizaci databáze Copac. Částečně byl tento problém řešen s pomocí FRBR, který posloužil jako výchozí bod pro novou strukturu databáze. Na to navazovala třetí klíčová oblast – deduplikace. Pro tuto oblast byl vyvíjen nový algoritmus pro deduplikaci, opět na úrovni FRBR¹⁰. (Sanders, 2011b)

Nově bylo také schváleno zavedení persistentních URL pro každý záznam (Copac record number, dále Číslo Copac záznamu), ve dvou zobrazeních:

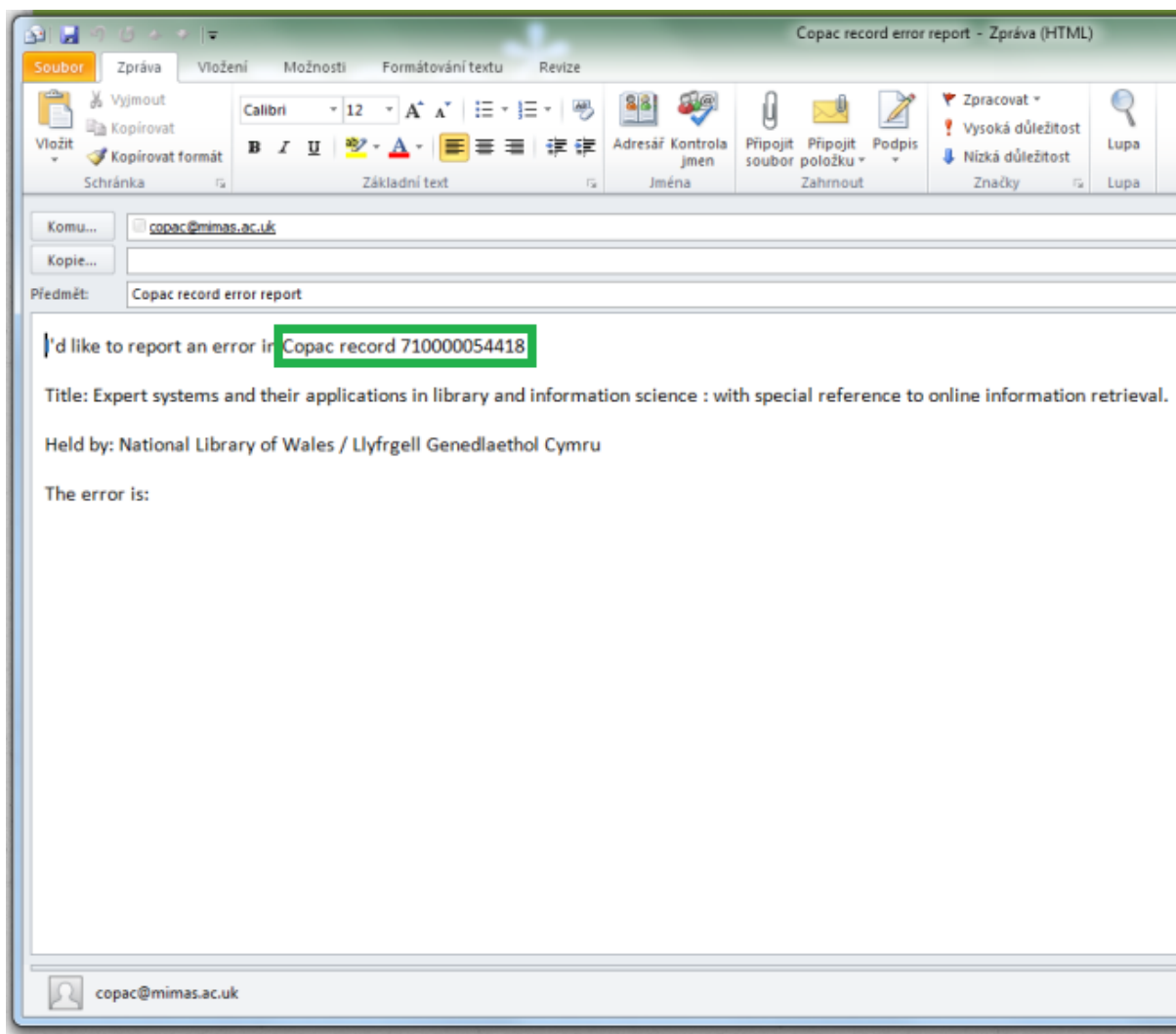
- XML zobrazení: <http://copac.ac.uk/crn/<copac-record-number>>
- HTML zobrazení: <http://copac.ac.uk/crn/<copac-record-number>/html>

Číslo Copac záznamu je možné se dozvědět po exportu záznamu do XML-MODS (prvek <recordIdentifier>) či po kliknutí na „Does this record have errors?“ u plného záznamu, po kterém se otevře emailový klient, který mj. obsahuje číslo záznamu (viz **Obrázek 2** a **Obrázek 3**). (Ruddock, 2010)

```
<?xml version="1.0"?>
<modsCollection xmlns="http://www.loc.gov/mods/v3">
  <mods xmlns="http://www.loc.gov/mods/v3" xsi:schemaLocation="http://www.loc.gov/standards/mods/v3 http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods-3-2.xsd http://copac.ac.uk/schemas/mods-copac/v1 http://copac.ac.uk/schemas/mods-copac/v1/mods-copac-v1.xsd http://copac.ac.uk/schemas/holdings/v1 http://copac.ac.uk/schemas/holdings/v1/holdings-v1.xsd" xmlns:copac="http://copac.ac.uk/schemas/mods-copac/v1" xmlns:h="http://copac.ac.uk/schemas/holdings/v1" xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance" xmlns:xlink="http://www.w3.org/1999/xlink">
    <recordInfo>
      <recordIdentifier source="copac">71000054418</recordIdentifier>
      <recordContentSource>Copac</recordContentSource>
      <recordCreationDate>20070211</recordCreationDate>
    </recordInfo>
    <typeOfResource>text</typeOfResource>
    <originInfo>
      <dateIssued encoding="marc">1988</dateIssued>
    </originInfo>
    <titleInfo>
      <title>Expert systems and their applications in library and information science</title>
      <subTitle>with special reference to online information retrieval.</subTitle>
    </titleInfo>
    <name type="personal">
      <namePart>Cousins, Shirley Anne</namePart>
      <role type="text">creator</role>
    </name>
    <subject>
      <topic>Librarianship</topic>
    </subject>
    <language>
      <languageTerm type="text">English</languageTerm>
    </language>
    <note>THESIS (M.Lib.) - ABERYSTWYTH 1988.</note>
    <genre authority="marcgt">Theses</genre>
    <extension>
      <h:localHoldings>
        <h:org type="CURL" displayname="National Library of Wales / Llyfrgell Genedlaethol Cymru">NLW</h:org>
        <h:objid>71000054418</h:objid>
      </h:localHoldings>
      <h:item>
        <h:loc>Adran Llawysgrifau a Chofysgrifau = Department of Manuscripts and Records</h:loc>
        <h:shelfmark>1988/167</h:shelfmark>
        <h:copytote>Reference only</h:copytote>
      </h:item>
    </extension>
  </mods>
</modsCollection>
```

Obrázek 2 Zjištění čísla Copac záznamu, XML-MODS zobrazení

¹⁰ V současné době probíhá vše na úrovni manifestace („Manifestace jako entita reprezentuje všechny fyzické objekty, které nesou stejné charakteristiky vzhledem k intelektuálnímu obsahu a fyzické formě. Hranice mezi manifestacemi vznikají na základě jak intelektuálního obsahu, tak fyzické formy.“ (Drobíková, 2002)), s výjimkou dokumentů vydaných před rokem 1800, kde deduplikace záznamů neprobíhá. (Cousins, 2013a)

Obrázek 3 Zjištění čísla Copac záznamu, zobrazení v e-mailovém klientu

Číslo Copac záznamu je založeno na vlastním čísle přispívající knihovny, číslo je poté normalizováno a přidán prefix knihovny pro Copac.

URL záznamu jsou mazána v závislosti na změnách v databázích přispívajících knihoven: pokud knihovna svůj záznam smaže, záznam i s URL je odstraněn v databázi Copac. (Copac, 2012e)

1.6.1 Výhody pro koncové uživatele

Z těchto změn a pokroků vyplynulo hned několik výhod pro koncového uživatele:

- a) Rychlejší a efektivnější vyhledávání díky přístupnější, robustní databázi Copac¹¹ a dále méně duplikací v zobrazovaných výsledcích vyhledávání.

¹¹ Pro novou verzi databáze Copac bylo také rozhodnuto používání do této doby nevyužívané technologie relační databáze. Práce na této verzi stále pokračují.

- b) Podpora uživatele ze strany systému díky zvýšení flexibility systému, nabídce zúžení / rozšíření vyhledávání, fasetového vyhledávání, personalizaci, sdílení obsahu.
- c) Umožněný přístup k více kolekcím – Copac databáze bude schopná spravovat větší obsah a pokračovat ve svém růstu.

Aby byla i nadále databáze přístupná pro všechny stávající i potenciální uživatele, byla vedle vyvíjené login verze Copac s širšími a novými personalizovanými službami stále udržována verze Copac s otevřeným přístupem, bez nutnosti přihlašování. (Jeskins, 2011)

1.6.2 Testovací verze uživatelského rozhraní

První beta verze uživatelského rozhraní byla zpřístupněna již v březnu roku 2008 na dvouměsíční testování. Přístup k této verzi měli pouze členové britských akademických institucí. Po vyzkoušení vyplnili krátký dotazník kvůli zpětné vazbě a vůbec celkovému názoru na změny, kterými Copac prošel.

V květnu roku 2011 byla zpřístupněna první testovací verze rozhraní pro uživatele, a to na jeden týden. Na tento zkušební přístup navazoval tzv. *Copac Trial Interface*, kde uživatelé, kteří vyzkoušeli nové rozhraní, vyplnili dotazník s možností sdělení vlastního názoru a případně dalších nápadů či připomínek.

V listopadu roku 2011 byla uvolněna v pořadí třetí beta verze Copac rozhraní již pro běžné používání. Výrazné změny byly hlavně v zobrazování výsledků a v práci s výsledky vyhledávání a dále také co se týče personalizace služeb pro uživatele. (Jeskins, 2011; Sanders, 2011a)

Nové možnosti v rámci vyhledávání a práce s výsledky:

- a) k dispozici jsou celkem tři možnosti vyhledávání: rychlé vyhledávání („*quick search*“); hlavní (rozšířené) vyhledávání („*main search*“) a speciální vyhledávání pro mapy („*map search*“);
- b) prolinky k informacím o holdingu knihovny u konkrétního dokumentu jsou dostupné přímo ze stránky zobrazení výsledků (do této doby se bylo možné k těmto informacím dostat pouze přes „plný záznam“);
- c) uživatel může vidět kompletní informace o záznamu, aniž by opustil stručné zobrazení;
- d) rychle lze upravit dotazovací výraz použitím vyhledávacího formuláře umístěného v horní části obrazovky;
- e) k další práci a vylepšování svého dotazu pro vyhledávání lze použít políčko pro klíčová slova, tzv. „*search within results*“ tj. hledej v rámci vyhledaných výsledků;

- f) možnost využití funkce „*auto-complete*“, která byla nově implementována (zatím hotové pro autory a pro titul¹²);
- g) je možné změnit počet zobrazených výsledků na stránku;
- h) záznamy lze exportovat hned v několika formátech: Endnote, Zotero; BibTeX; XML-MODS; XML-BibTeXML. (Jeskins, 2010; Jeskins, 2012)

Co se týče samotné personalizace služeb pro uživatele (nutné přihlášení), proběhly patrné změny, zejména následující:

- a) implementovány prvky OPACu 2.0 – např. funkce „ten, kdo si toto půjčil, půjčil si dále (také) toto...“;
- b) připojování obálek knih a k záznamům časopisů Table of Contents (ToC);
- c) uživatelské tagování uložených záznamů (alespoň s minimální kontrolou kvůli kvalitě tagů a k dispozici „*tag recommender*“);
- d) nepovinná registrace do Copac: možnost přihlašovat se vlastním institucionálním uživatelským jménem¹³ nabízí uživatelům více možností, např. ukládání historie vyhledávání; permanentní či libovolně dlouhé uložení vybraných záznamů („*my references*“); funkce „*my local library*“ umožňující prohledávat katalog domovské instituce současně s Copac, kdy výsledkem je jediná sada záznamů. (Jeskins, 2012; Sanders, 2011a)

1.7 Shrnutí projektu Copac

Databáze Copac prošla od svého vzniku v roce 1997 dlouhým a zajímavým vývojem, který se samozřejmě neobešel bez překážek. Ty lze ale po jejich překonání brát jako posuny a vylepšení. Myslím, že proces a řešení vývoje projektu je velmi inspirativní pro ostatní podobné projekty. Tým seskupený kolem této databáze pracuje velmi pečlivě, sleduje nejnovější trendy v technologiích využitelné pro tuto databázi a na její kvalitě je to velmi znát. Ve své činnosti spolupracuje s dalšími odborníky z Velké Británie, neomezují se pouze na svá rozhodnutí a řešení.

Projekt je zaměřený na uživatelský komfort při vyhledávání a práci s nalezenými výsledky, prostředí je přívětivé a je i nadále vylepšováno a také se pracuje na nových službách. Stejně tak se tým věnuje vývoji databáze a jejich nezbytných prvků, jejichž neustálé

¹² Návrhy jmen autorů a titulů jsou řazeny dle frekvence jejich vyhledávání.

¹³ JISC podporuje UK federation (The UK Access Management Federation for Education and Research, <http://www.ukfederation.org.uk/>), proto bylo tohoto systému využito i při registraci/přihlašování do Copac. UK federation používá standardy založené na Shibboleth software. (UK, 2013)

vylepšování jsou nutné právě pro spokojenost uživatelů. Kvalitu lze určitě posoudit i podle neustále se zvyšujícího počtu spolupracujících subjektů z celého území Velké Británie.

Dne 2. 5. 2012 bylo spuštěno uživatelské rozhraní se zcela novým designem, tak jak ho známe dnes (viz **Obrázek 4**). (Palmer, 2012) Vývoj projektu Copac neustále doprovází výzkumy jak uživatelských potřeb, tak potřeb členských knihoven. Vytvářejí se nástroje, které pomáhají knihovnám činit informovaná rozhodnutí, zejména v době finančních omezení. Zohledňují se přání uživatelů, případně stížnosti a připomínky. Při vývoji nových služeb probíhají konzultace, aby byl konečný výsledek co nejkvalitnější. Reagovat na změny a vylepšení či sdílet názory lze jak na již zmíněném blogu Copac, tak i přímo v rozhraní databáze a také prostřednictvím sociální sítě Twitter.

The screenshot displays the Copac website's home page. At the top, there is a green header with the 'copac*' logo and navigation links for 'SEARCH', 'ABOUT', 'RESEARCHERS', 'LIBRARIANS', 'DEVELOPERS', 'INNOVATIONS', and 'FAQ'. A 'Sign In' button is also present. Below the header, the main content area features a search interface with tabs for 'Quick Search', 'Main Search', and 'Map Search'. The search form includes fields for 'Author, Editor', 'Title words', and 'Keyword', along with a 'Search' button. To the right, there is a section for 'Special Collections at York Minster Library and the University of York Library' with a photograph of a library interior. Below this, there are logos for 'Jisc' and 'RLUK Research Libraries UK'. A 'Tweets' section at the bottom right shows two tweets from Copac, one dated 14 Nov and another 13 Nov. The page also includes a 'Did you know?' section with text about the Humanist Library and Archives and a survey link.

Obrázek 4 Ukázka rozhraní souborného katalogu Copac, 2013-11-18

2 Projekt informatizace knihoven Slovenské republiky a implementace společného integrovaného systému Virtua

2.1 Úvod ke Knihovnicko-informačnímu systému třetí generace (KIS3G)

Projekt Knihovnicko-informační systém třetí generace (dále Projekt KIS3G) je projekt státního informačního systému sdružující subjekty, které se rozhodly používat shodný software Virtua (VTLS, Inc., <http://www.vtls.com/>). Tento integrovaný systém, který vybrala Slovenská národní knihovna (Slovenská národná knižnica, dále SNK, <http://www.snk.sk/>) pro knihovny na Slovensku v souladu s usnesením vlády SR č. 801/2002, byl instalován v SR v roce 2004, o dva roky dříve, od roku 2002, se datuje počátek Projektu informatizace knihoven Slovenské republiky: Knihovnicko-informační systém třetí generace. Projekt vznikl z iniciativy SNK, která je jeho garantem a také realizátorem. (Rakús, 2008, s. 11; Rohoňová, 2013)

2.2 Projekt KIS3G

Projekt KIS3G je postaven na principech dostupnosti společného softwaru pro knihovny Slovenské republiky, na principu standardizace, na využívání sítě internet a na profesionální spolupráci knihoven. Rámcově bylo vymezeno celkem 13 cílů informačního systému:

- 1. „Získávat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat informace o všech druzích dokumentů a jiných materiálů, které jsou předmětem profesionální činnosti knihoven, muzeí, galerií a jiných institucí;*
- 2. realizovat tvorbu, uchovávání a zpřístupňování digitálního obsahu v knihovnách;*
- 3. realizovat základní funkce digitální knihovny Slovenska pro oblast dokumentace kulturního a vědeckého dědictví Slovenské republiky;*
- 4. vytvářet otevřený informační systém knihoven SR s mezinárodními vazbami;*
- 5. vybudovat knihovnicko-informační služby na bázi moderních počítačových a telekomunikačních prostředků;*
- 6. digitalizací zabezpečit fyzickou ochranu a zpřístupňování historických knižních dokumentů, historických fondů a ohrožených dokumentů;*
- 7. zabezpečit integrovaný přístup ke sbírkám a materiálům nacházející se v knihovnách, muzeích a galeriích;*
- 8. snížit vícenásobné náklady knihoven na správu a využívání dokumentů v celoslovenském měřítku;*

9. zabezpečiť permanentní vzdelávaní a proškolení knihovníků v oblasti aplikace standardů v knihovnicko-informačních procesech;
10. zvyšovat informační a komunikační gramotnost uživatelů knihoven;
11. zabezpečiť v knihovnách místa pro veřejný přístup občanů na internet;
12. zabezpečiť zpřístupňování informací z oblasti veřejné správy poskytovaných podle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám;
13. sladit kroky v oblasti informatizace knihoven a využívání ICT s vývojem v Evropě.“
(Katuščák, 2005a, s. 11-12)

Uživatelským a realizačním výstupem Projektu KIS3G je Slovenská knihovna (Slovenská knižnica, <https://www.kis3g.sk/>), tzn. webový portál ke katalogům a sbírkám slovenských knihoven a k portálu digitální knihovny Memoria Slovaca (<http://www.memoria.sk/>). (Katuščák, 2005b)

Centralizovaným řešením se Slovensko inspirovalo v zahraničí – např. ve Finsku. Pro společný software se knihovny rozhodly hlavně z důvodu sloučení nákladů na roční poplatky (servisní a licenční poplatky, náklady na lokální hardware, obsluha, mzdové náklady a další), které musely jednotlivé knihovny hradit, aniž by plně využívaly všech jeho funkcí. (Katuščák, 2005a, s. 20)

2.2.1 Postup řešení projektu a časový harmonogram etap řešení KIS3G

V projektové dokumentaci, jejímž autorem je Doc. PhDr. Dušan Katuščák, Ph.D.¹⁴, byl postup řešení rozdělen do několika etap společně s časovým harmonogramem:

1. etapa (2000)

První etapa představovala vypracování a schválení zákona č. 183/2000 Z. z. o knižnicích, kterým se vytvořil Knižničný systém Slovenskej republiky a Slovenská národná knižnica. Položil základní legislativní předpoklady existence a činnosti knihoven a založil principy kooperace v systému knihoven.

2. etapa (2001)

Druhá etapa zahrnovala vypracování strategie rozvoje slovenského knihovnictví (Uznesenie vlády SR č. 310 z 11. apríla 2001 k Návrhu stratégie slovenského knihovnictva do roku 2006).

3. etapa (2002)

Během třetí etapy došlo k zásadnímu rozhodnutí MK SR a Slovenské národní knihovny (Slovenská národná knižnica, dále SNK) týkající se řešení problémů informatizace,

¹⁴ Od roku 2000 do 4. 5. 2012 byl generálním ředitelem SNK. (Univerzita, 2009)

koncentrací sil a prostředků a také realizace centralizovaného knihovnicko-informačního systému (tj. společný software pro knihovny Slovenské republiky).

4. etapa (2003)

Čtvrtá etapa byla zaměřená na získání finančních prostředků na společný software a hardware do rozpočtu Slovenské národní knihovny a také důkladný rozbor a studium analogických centralizovaných řešení. Vypracovaly se podrobné soutěžní podklady pro mezinárodní tendr, který vyhrála společnost VTLS a nabídkou softwaru Virtua¹⁵ a uzavření smlouvy s dodavateli.

5. etapa (2004)

V páté etapě bylo třeba se soustředit na vytvoření technických a organizačních podmínek nasazení společného softwaru. Vypracovaly se harmonogramy školení a vytvořil se systém doškolování a zkoušení.

6. etapa (2004 – fáze implementace)

V tomto roce proběhlo získání vlastního serveru pro systém Virtua. V první polovině roku se uskutečnily konverze dat v největších knihovnách a migrace dat z lokálních systémů do systému Virtua. V SNK bylo založeno vlastní Oddělení informačních technologií, které bylo pověřené implementací společného softwaru. Uskutečnila se školení zaměstnanců a instalace klientu softwaru v jednotlivých knihovnách.

7. etapa (2005 - 2006)

V sedmé etapě se uskutečnilo další šíření softwaru Virtua. Byly dokončeny technologie a metodika budování souborných katalogů. Během těchto let se zabezpečilo propojení k The European Library za podpory prostředků z projektu TEL-ME-MOR¹⁶. Od této chvíle začaly intenzivní práce na realizaci projektů digitalizace jak kulturního dědictví¹⁷, tak závěrečných a vysokoškolských prací¹⁸ a materiálů pro účely vzdělávání. (Katuščák, 2005a, s. 87-88)

2.2.2 Organizační platforma KIS3G

Protože slovenské knihovny měly různé zřizovatele a různou administrativně-právní formu, bylo potřebné zabezpečit kooperaci v rámci projektu KIS3G v souladu s platnými

¹⁵ Virtua pochází od americké firmy VTLS, Inc.. Společný aplikační software využívá databázový systém ORACLE. Systém je určený pro správu knihovního fondu, poskytuje správu katalogizace, akvizice a dalších potřebných knihovních procesů. Všechny funkce jsou plně integrované. (VTLS, 2014)

¹⁶ Projekt TEL-ME-MOR byl financován Evropskou komisí v rámci 6. rámcového programu výzkumu (FP6 - Sixth Framework Programme).

¹⁷ Slovenská digitálna knižnica (http://www.snk.sk/?slovenska_digitalna_kniznica), schválený dne 21. 6. 2007, viz dále kap. 2.10.

¹⁸ Slovenský projekt ETDSK (ETD – „Electronic Theses and Dissertation“, SK – Slovensko; Národná digitálna knižnica vysokoškolských závěrečných a dizertačních prací), v této diplomové práci nebude dále rozpracováván.

zákony. Nabízelo se řešení formou sdružení knihoven KIS3G, které mohlo fungovat podle některých z třech organizačně-právních alternativ:

První alternativou bylo založení Sdružení „Konsorciium KIS3G“ podle zákona o neziskových organizacích na realizaci projektu využívání jednotného knihovnického softwaru. Sdružení mělo založit např. Ministerstvo kultury jako ústřední orgán státní správy pro knihovny, muzea, galerie.

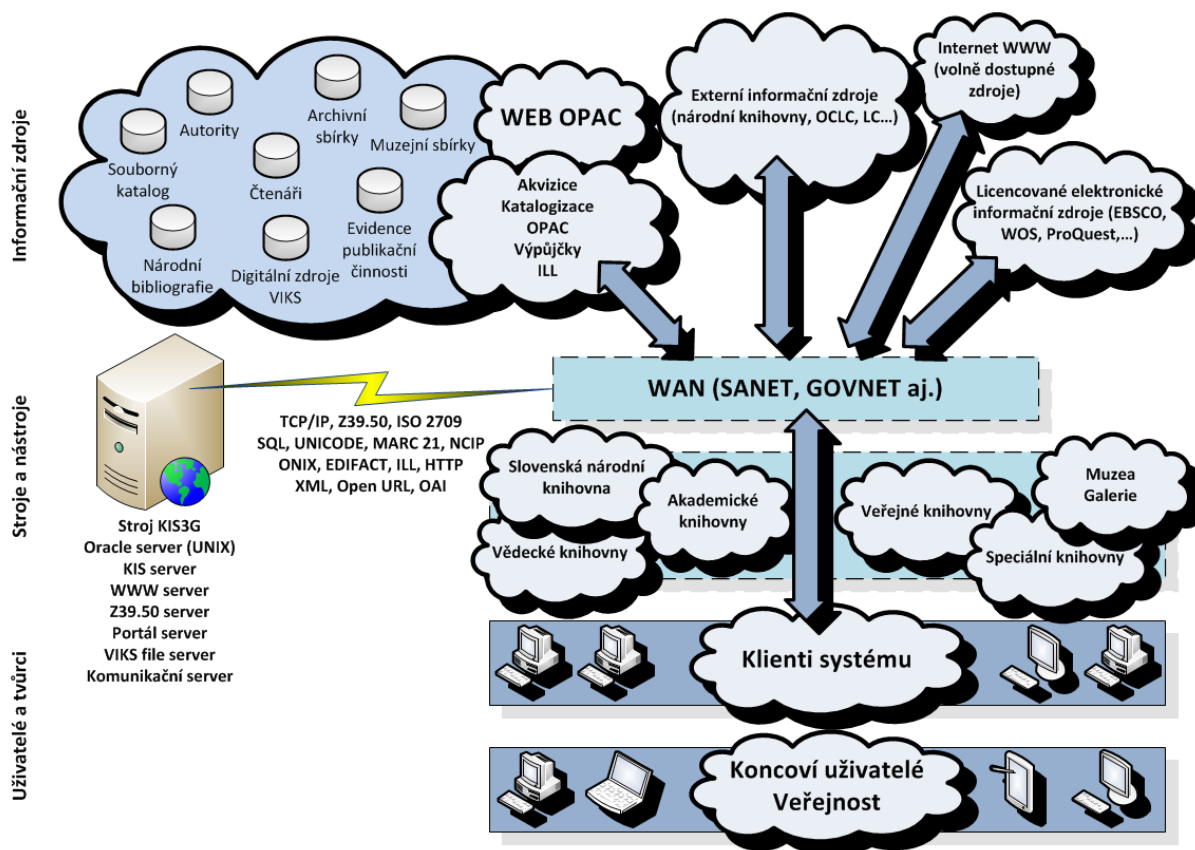
Druhou alternativou organizační a hospodářské platformy pro KIS3G bylo založit fungující sdružení na právní formě existující organizace, kterou je Slovenská asociácia knižnic nebo Spolok slovenských knihovníkov, které fungují jako právnické osoby.

Třetí alternativou byly dvojstranné smlouvy mezi Slovenskou národní knihovnou a členskými knihovnami. (Katuščák, 2005a, s. 35)

Od roku 2004 Projekt KIS3G funguje na bázi třetí alternativy – na základě smluv o spolupráci při používání a provozu KIS Virtua a spolupráci na projektu KIS3G (Katuščák, 2005a, s. 35; Štefková, 2014)

2.2.3 Rámcový funkční model informačního systému

Informační systém KIS3G je na nejvšeobecnější úrovni tvořen třemi rovinami a koncept odráží architekturu klient-server (viz **Obrázek 5**).

Obrázek 5 Informační systém KIS3G (Katuščák, 2005a, s. 39)

První rovinu tvoří uživatelé a tvůrci představující klienty systému. Na straně klienta mají uživatelé systému k dispozici čtyři aplikace (klienty): zaměstnaneckého klienta; webovského klienta; klienta Virtua pro hlášení a systémového klienta.

Druhou rovinu představují stroje a nástroje představující aplikace na straně serveru, standardy a komunikační nástroje systému.

Třetí rovina zahrnuje informační zdroje představující obsah databáze, databáze a jiné zdroje, které jsou dostupné prostřednictvím systému Virtua. Jde především o:

1. *„společné sdílené údaje:*
 - a) *bibliografické údaje,*
 - b) *autority,*
 - c) *dodavatelé,*
 - d) *uživatelé (záznam čtenáře);*
2. *lokální nedotknutelné údaje:*
 - a) *exempláře,*
 - b) *výpůjčky,*
 - c) *osobní údaje o uživateli, čtenářích,*
 - d) *finanční účty,*
 - e) *uživatelé (aktivita čtenářů, pokuty, oprávnění apod.);*
3. *muzeální sbírky;*
4. *archivní sbírky;*
5. *digitální zdroje;*
6. *externí informační zdroje knihoven;*
7. *volně dostupné informační a vzdělávací zdroje na internetu;*
8. *licencované elektronické informační zdroje.“* (Katuščák, 2005a, s. 37-38; Katuščák, 2005c)

Datovou strukturu používanou v systému na vstupu, při zpracování, uchování, prezentaci, statistických výstupech apod. komplexně pokrývají mezinárodní standardy MARC21¹⁹. Ty jsou pro účastníky sdružení i pro celý knihovní systém Slovenské republiky závazné. Žádný uživatel nesmí svévolně a bez upozornění všech partnerů doplňovat nebo upravovat formáty MARC21. Případné modifikace a doplňky navrhuje knihovny Slovenské národní knihovně, která zajišťuje jejich schválení a zveřejnění (viz kap. 2.3.1). (Katuščák, 2005a, s. 38)

¹⁹ Spolu s přechodem na nový společný systém Virtua bylo rozhodnuto, že se opustí stávající formát UNIMARC a přejde se na formát MARC 21 a osvojení si pravidel AACR2. (Katuščák, 2005a, s. 24)

2.3 Databáze KIS3G v systému Virtua

Systém Virtua má implementovány čtyři databáze (Class**):

Class01 (Produkčná 01) Souborný katalog Monografie a Články SR (Súborný katalóg Monografie a Články SR)

Společná databáze pro KIS3G, která plní funkci volně přístupného souborného katalogu monografií a článků SR²⁰. Je rozhodujícím zdrojem informací pro portál Slovenské knihovny (*Portál ku katalógom a k zbierkam slovenských knižníc*) a pracují v ní všichni účastníci kromě Univerzitní knihovny v Bratislavě. Správcem této databáze je SNK v Martine. (Rišian, 2012; Rohoňová, 2014)

Class02 Souborný katalog periodik SR (Súborný katalóg periodík SR)

Plní funkci volně přístupného souborného katalogu periodik SR. Obsahuje záznamy tištěných periodik, rukopisů a mikroforem textových materiálů vydávaných periodicky, po částech. Správcem je Univerzitná knižnica v Bratislavě. Tento Souborný katalog periodik pomáhají vytvářet i další spolupracující knihovny.

Class05 Lokální katalog UK Bratislava (Lokálny katalóg UK Bratislava)

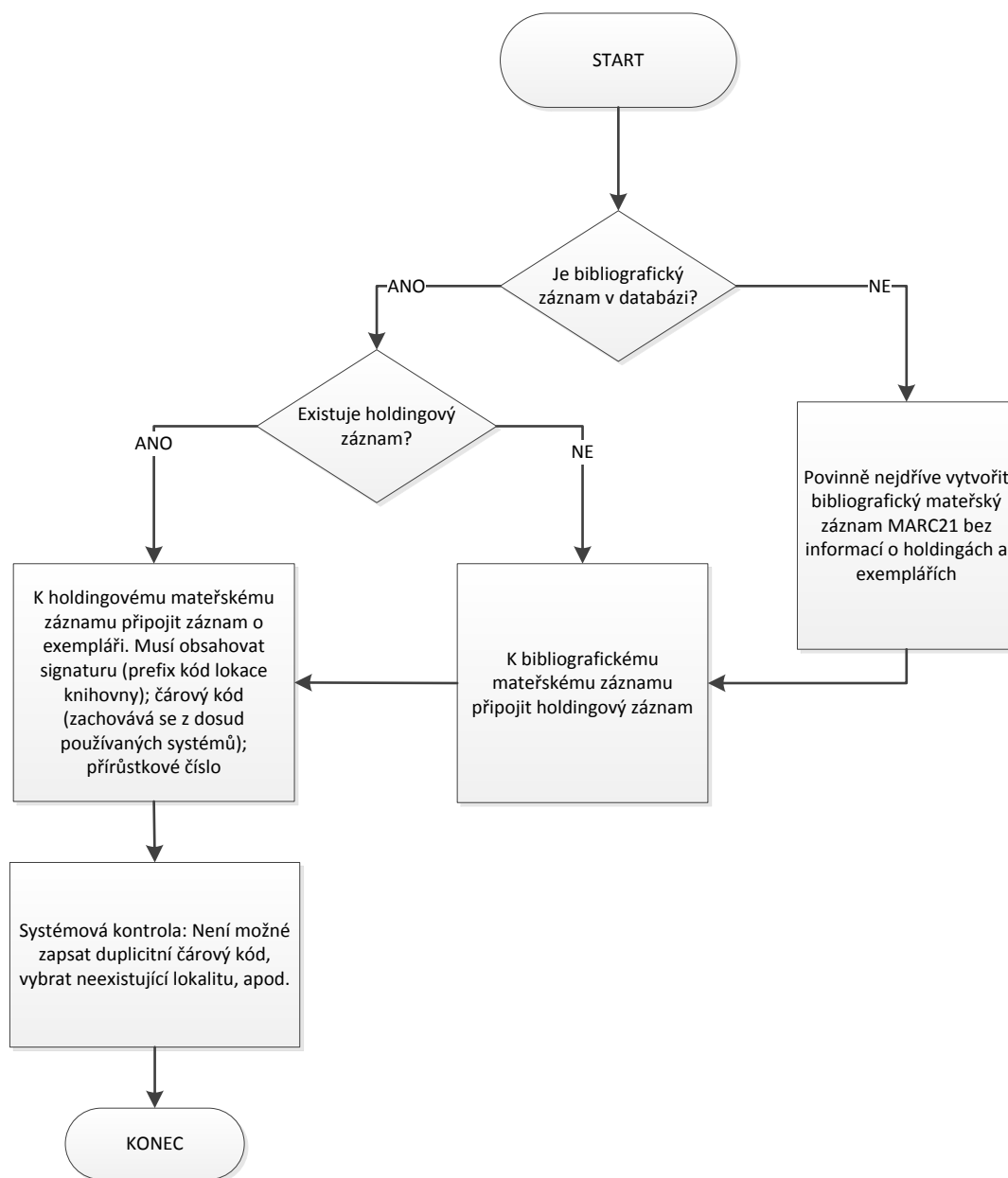
Tato databáze plní funkci lokálního katalogu Univerzitnej knižnice v Bratislave, jejímž správcem je Univerzitná knižnica v Bratislave. I když je Univerzitná knižnica v Bratislave členem KIS3G a pracuje v systému VTLS Virtua, není začleněna do Souborného katalogu a má ve Virtue samostatnou databázi. Jedním z důvodů jsou multiplicity, které vznikly po začlenění knihoven do KIS3G. Do katalogu Slovenská knižnica se zařadí až poté, co bude problém s multiplicitami vyřešený. (Rohoňová, 2014)

Class99 Školící a testovací databáze (Školiaca a testovacia databáza)

2.3.1 Zásady zpracování dokumentu v systému Virtua

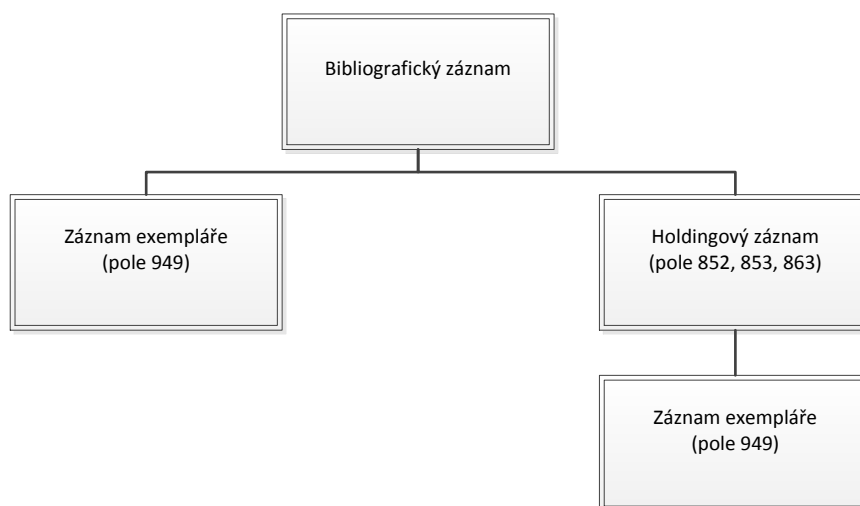
Součástí dohody mezi SNK a partnerskou knihovnou (tzv. dvojstranné „Zmluvy o spolupráci pri používaní a prevádzke knižnično-informačného systému a spolupráci na projekte KIS3G“) je povinnost dodržovat Závazné zásady zpracování dokumentů v systému Virtua (Záväzné zásady spracovania dokumentov v systéme Virtua). Proces zpracování je znázorněn v následujícím schématu (viz **Obrázek 6**). (Kubik, 2013)

²⁰ Vzniku Souborného katalogu Články SR předcházela konverze národní článkové databáze a článkových databází participujících knihoven z formátu UNIMARC do formátu MARC 21 a systému Virtua. (Rohoňová, 2011)

Obrázek 6 Schéma postupu vytvoření záznamu dokumentu (Katuščák, 2004)

Pro plné pochopení vztahů mezi výše zmíněnými pojmy – bibliografickým záznamem, holdingovým záznamem a záznamem exempláře následuje další schéma (viz **Obrázek 7**). To doplňuje i definice těchto pojmů, tak jak jsou chápány v KIS Virtua.

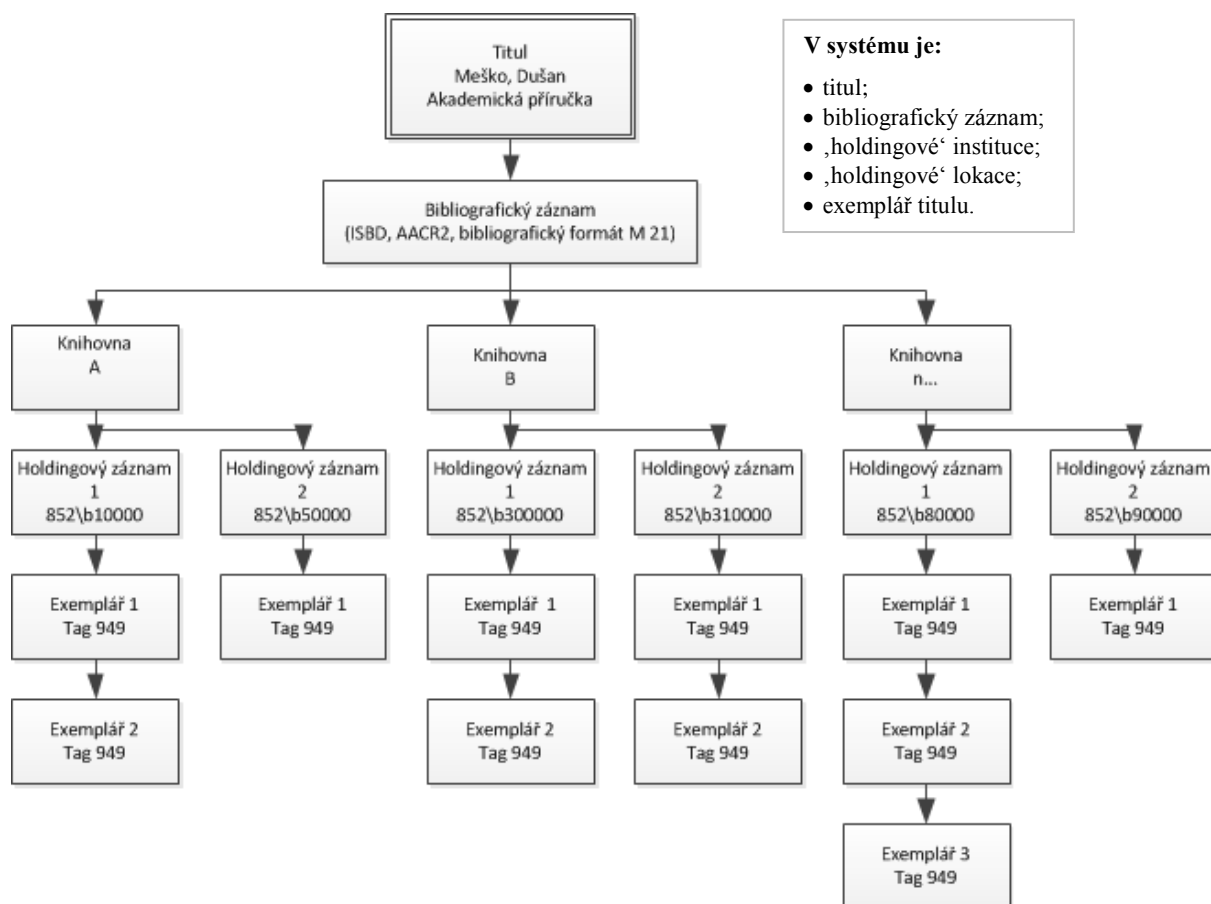

Obrázek 7 Schéma vztahů mezi pojmy (Katuščák, 2004)

Bibliografický záznam obsahuje bibliografické údaje o popisovaném dokumentu/objektu. Je společný a sdílený se všemi uživateli systému Virtua. Neobsahuje holdingové informace, ani informace o exempláři. Neobsahuje informace o tom, kdo daný titul vlastní a kde přesně se nachází. Vzhledem k holdingovému záznamu či záznamu exempláře je rodičovským záznamem. (Katuščák, 2005a, s. 208; Katuščák, 2004)

Holdingový údaj, informace je definovaný údaj, který umožňuje popsat vlastnictví konkrétního exempláře dokumentu nebo čísla seriálu v knihovně, která knihovna konkrétní exemplář dokumentu nebo číslo seriálu vlastní a kde se nachází. Pokud knihovna sdíleného katalogu vlastní alespoň jeden exemplář titulu popsany v bibliografickém záznamu, musí povinně vytvořit holdingový záznam a jemu vytvořit záznam o exempláři. „*Holdingové informace mají v koncepci využívání společného softwaru klíčový význam, protože umožňují organizovat v projektu KIS3G a ve Slovenské knihovně individuální přístup ke katalogům a k údajům o exemplářích v jednotlivých knihovnách.*“ Holdingový záznam je mateřským záznamem k záznamu o exempláři nebo exemplářích, které se v dané knihovně nacházejí. (Katuščák, 2005a, s. 209; Katuščák, 2004)

Záznam o exempláři neexistuje samostatně. Připojuje se k rodičovskému záznamu (buď k bibliografickému, nebo holdingovému záznamu). V archivech, muzeích a galeriích se uchovávají zpravidla unikátní originální exempláře, proto se záznamy o exempláři připojují přímo k bibliografickému záznamu. (Katuščák, 2005a, s. 210) Pro ilustraci vztahů mezi popsáním bibliografickým záznamem, záznamem holdingu a záznamem exempláře následuje schéma (viz **Obrázek 8**).

Obrázek 8 Schéma vztahu mezi bibliografickým záznamem, záznamem holdingu a záznamem exempláře

U holdingového záznamu se v poli 852 v podpoli \$a zapíše sigla knihovny a u záznamu exempláře se do pole 949, podpole \$b zapíše přírůstkové číslo dokumentu. (Katuščák, 2004)

Zásady dále definují oprávnění k lokálním úpravám a úpravám bibliografických záznamů. „Lokální tagy a všechny modifikace formátu a softwaru Virtua a pravidel jsou zakázané. Všechny požadované změny musí být schválené příslušnou pracovní skupinou²¹ a musí být známe všem účastníkům před jejich zavedením do praxe.“²² (Katuščák, 2004) V případě úprav bibliografických záznamů platí, že je možné je upravit podle potřeb spolupracujících knihoven. Při zjištění chyby v bibliografickém popisu oznámí tuto

²¹ Pracovních skupin (dále PS) je celkem 10 a každá se zabývá různými oblastmi, které je potřeba řešit v rámci projektu KIS3G a za které také zodpovídá. Jsou to následující, uváděné v originálním znění: „PS1: Aplikačný softvér a systémové parametre, konverzia dát a nahrávanie, InfoStation a Adhoc; PS2: OPAC a Web Gateway; PS3: Spracovanie, FRBR, MARC 21, AACR2, súborný katalóg, authority; PS4: Akvizícia; PS5: Výpožičky a MVS; PS6: Seriály; PS7: Digitálna knižnica, archívy a múzea; PS8: Technická podpora, instalácia hardvéru a softvéru a bezpečnosť; PS9: Public Relations; PS10: Evidencia publikačnej činnosti.“ (Správy, 2004)

²²Pravidelná pracovní setkání účastníků KIS3G organizuje SNK, konkrétně Oddelenia spracovania kníh a speciálnych dokumentov Národnej bibliografie SNK. Toto oddelenie vytváří i všechny metodické manuály pro všechny typy dokumentů nejen pro účastníky KIS3G, ale pro všechny knihovny SR. Proces probíhá tak, že nově vytvořený metodický materiál se vystaví na webových stránkách SNK. Poté mají knihovny a pracovní skupiny určitý čas k vyjádření, připomínkovaní či dotazům. Diskuze se po uplynutí daného času uzavře, vytvoří se finální verze manuálu a poté je zorganizováno setkání účastníků, na kterém se materiál prezentuje a stává se tak závazným. (Rohoňová, 2014)

skutečnost knihovna, která chybu zjistí té knihovně, která bibliografický mateřský záznam vytvořila. (Katuščák, 2004)

Převážná část knihoven vstoupila do KIS3G kompletní konverzí svých bibliografických záznamů, jen malé procento vstupovalo do projektu částečnou konverzí nebo manuálním vkládáním záznamů. Integrované knihovny jsou do KIS Virtua implementované na různých úrovních – na úrovni zpracování monografií, článků, seriálů; monografií a seriálů nebo článků a seriálů. (Rohoňová, 2013)

Během existence tohoto projektu se řešily a dále řeší problémy týkající se obsahu a kvality katalogu Slovenská knižnica, duplicit, multiplicit, funkčnosti KIS Virtua, řešení požadavků na systém apod. Na počátku roku 2013 bylo rozhodnuto o reeditaci a reindexaci Souborného katalogu Monografie, jejíž majoritní část tvoří databáze monografií SNK a její součástí Slovenská národní bibliografie Monografie. „*Obsahová, strukturální a systémová analýza databáze KIS3G potvrdila, že právě tyto katalogy SNK jsou výchozí platformou pro jejich deduplikaci a bibliografické záznamy SNK mají 90% předpoklad stát se jediným bibliografickým záznamem pro zapojené knihovny, které připojují holdingy spolu se záznamy exemplářů*“. (Rohoňová, 2013) Deduplikaci tedy předcházela ruční reindexace a reeditace, aby bibliografický záznam odpovídal aktuálním zpracovatelským standardům a pravidlům a aby byl zcela korektní. (Rohoňová, 2013)

2.4 Deduplikace dat

Řešení deduplikace také odpovídá dokumentu Závazným zásadám zpracování dokumentů v systému Virtua. Materiál stanovuje základní východiska a jejich řešení.

- a) Výskyt více bibliografických záznamů (např. SNK, SPK, VTHK) ²³: V tomto případě se považuje na nosný bibliografický záznam vytvořený SNK. K tomuto záznamu připojí holdingy ostatní knihovny spolu se záznamy o exemplářích. Do bibliografického záznamu SNK se také zkopírují z ostatních záznamů pole, která mají důležitou informační hodnotu (anotace apod.). Po této úpravě se záznam uloží do databáze a ostatní se po připojení holdingu odstraní. (Slovenská, 2006)
- b) Výskyt více bibliografických záznamů (např. SPK, VTHK): V případě, že neexistuje bibliografický záznam vytvořený SNK, připojení holdingů a záznamů o exemplářích provede ta knihovna, která má nižší BiBID – systémové číslo záznamu. Další úpravy a dokončení se shodují s bodem a). (Slovenská, 2006)

²³ Slovenská národní knižnica v Bratislave; Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave; Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou

Důležité je také informovat SNK o konkrétních duplicitních bibliografických záznamech (ve zprávě se zasílají systémová čísla bibliografických záznamů), která tyto duplicity řeší, konkrétně Oddělení zpracování knih a speciálních dokumentů (Oddelenia spracovania kníh a špeciálnych dokumentov Národnej bibliografie SNK). (Rohoňová, 2014)

2.5 Soubor autorit

Po přechodu na nový integrovaný knihovní systém Virtua, přijetí výměnného formátu MARC 21, konvertování bibliografickýchází SNK a spolupracujících knihoven v rámci KIS Virtua se začal budovat Souborný katalog slovenských knihoven, který ve vztahu k souboru autorit původně tvořící samostatnou lokální bázi, prošel jednou důležitou změnou, kterou popsaly pracovnice Referátu pro súbory autorít Oddelenia doplňovania a spravovania dokumentov SNK (nyní Oddelenia spracovania kníh a špeciálnych dokumentov Národnej bibliografie SNK). Vytvořil se jednotný společný jmenný přístupový soubor (index) pro bibliografické a autoritativní záznamy. Přesto, že se záznamy dokumentů z různých knihoven nalily do systému bez kontroly duplicit a s různými chybami v popisu, se dlouhodobě hovoří o možnosti kooperace knihoven na budování souboru autorit.

Dle autorek je ale potřeba nejdříve pracovat na čištění, sjednocování a linkování ve jmenném přístupovém souboru než přijde čas na samostatnou tvorbu autoritních záznamů na různých pracovištích. Prozatím se nebrání spolupráci probíhající na úrovni zasílání návrhů záhlaví regionálních autorů obsahující ověřené informace typu rok narození, pracoviště, oblast, ve které autor pracuje a zdroj ověření na email pracovníka SNK, který je zodpovědný za budování jmenných autorit. Ten nevytváří jen nové autoritní záznamy, ale zároveň čistí (sjednocuje) přístupový soubor od různých variant jména toho samého autora a provazuje autoritní záznamy s odpovídajícími bibliografickými záznamy děl.

Kooperaci si autorky představují hlavně v nepřetržitém ověřování a zpracovatelské disciplíně spolupracujících knihoven. Smysl či jádro vyjádřily v několika bodech:

- a) Kopírování jmen, které už se identifikovaly jako autority či jsou prozatím v autorském indexu jako „provizorní“²⁴, ale podle oblasti publikování jde o toho samého autora.
- b) Odstranění, resp. nevytváření duplicit – tzn. ověřovat, zda už autoritní záznam v katalogu je a pokud ano, autoritu zkopírovat.
- c) Správnost zápisu jména nového autora (fyzicky, i podle struktury AACR2) – vyvarovat se překlepů, dbát na dodržení interpunkce.

²⁴ Tzv. návrhy záznamů autorit, které se zasílají do bufferu (vyrovnávací paměti, tedy části paměti, která je určena pro dočasné uchování dat před jejich přesunem na jiné místo) ve stavu WAIT. Pracovník SNK zodpovědný za určitou skupinu autorit (jmenné, věcné, korporativní) ověřuje návrhy záznamů, edituje záznamy a uloží do báze. (Katuščík, 2004)

- d) Ověřovat iniciály křestního jména podle zaměření autora v rámci souborného katalogu i externích zdrojů.
- e) Pomoci aktualizovat svoje záznamy v souborném katalogu – tedy vstoupit do svých bibliografických záznamů a např. rozepsat iniciály, zkratky atd.
- f) Zkontrolovat si své regionální autory a nést zodpovědnost za jednotné používání jména. (Matějčíková, 2010)

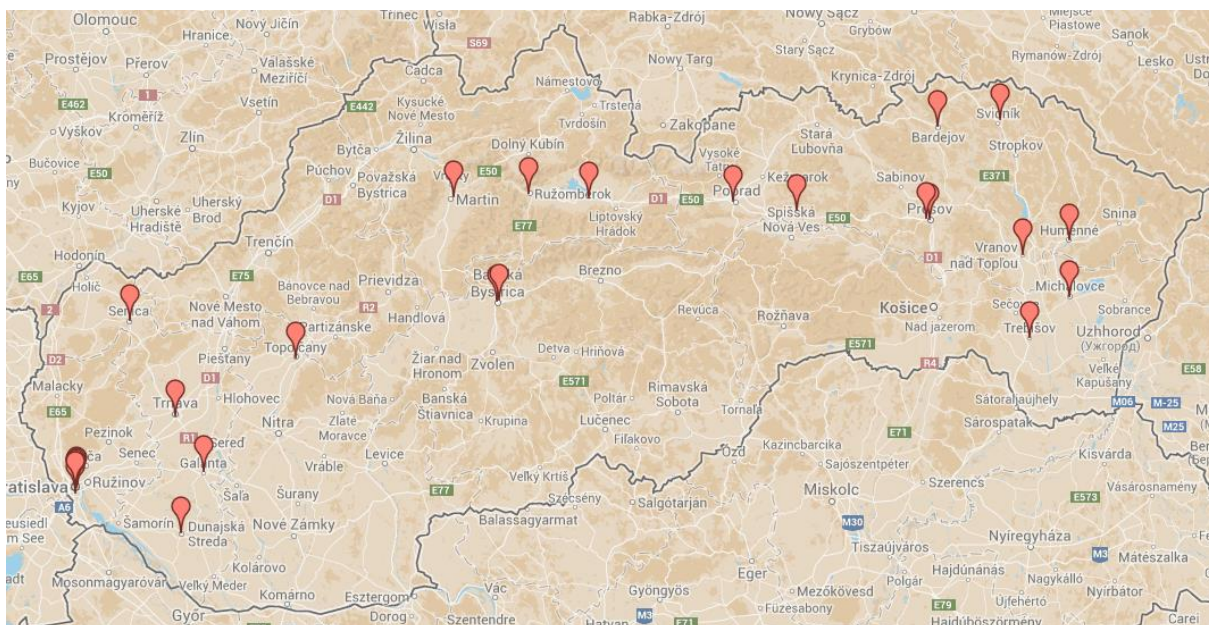
2.6 Podmínky účasti knihoven

V připravené Smlouvě, uzavírané mezi Slovenskou národní knihovnou a Účastníkem projektu, se stanovují závazky, které by měla plnit spolupracující organizace. Účastník by se měl aktivně podílet na činnostech pracovních skupin (celkem 10 skupin, viz kap. 2.3.1), dále na testování a odstraňování případných zjištěných nedostatků, pověřit v rámci své organizace zaměstnance zodpovědného za řízení projektu, přijmout taková opatření, aby se zamezilo možnosti neoprávněného přístupu k Systému a také zabezpečit odpovídající technické a komunikační prostředky.

Důležitou podmínkou účasti knihoven na užívání společného softwaru také je, aby byli zaměstnanci, kteří mají se systémem pracovat, řádně vyškolení.

„První fáze představuje firemní školení (VTLS) – moduly, tj. OPAC, katalogizace, výpůjčky, akvizice a systémové školení. Druhá fáze zahrnuje řadu školení vedených školiteli, kteří absolvovali první fázi.“ (Katuščák, 2005d) Pracovníci poté obdrží certifikáty o absolvování a hesla a mohou pracovat se systémem. K Systému a související softwarové dokumentaci mají dle Smlouvy přístup právě jen ti zaměstnanci, kteří již mají osvědčení o úspěšném absolvování školení. (Katuščák, 2005d)

V Projektu KIS3G je k 21. 6. 2014 zapojeno celkem 32 slovenských knihoven (viz **Obrázek 9** a **Tabulka 4**). (Rohoňová, 2014)

Obrázek 9 Mapa spolupracujících knihoven Projektu KIS3G

Název instituce
Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, Liptovský Mikuláš
Galantská knižnica v Galante
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou
Katolícka univerzita v Ružomberku
KURUK Spišská kapitula
Knižnica Akadémie umení v Banskej Bystrici
Knižnica Bibiana, Bratislava
Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave
Knižnica P. O. Hviezdoslava, Prešov
Knižnica SNM v Bratislave
Knižnica ÚLUV v Bratislave
Ľubovnianska knižnica, Stará Ľubovňa
Okresná knižnica Dávida Gutgesela, Bardejov
Paneurópska vysoká škola (do roku 2010 Bratislavská vysoká škola práva), Bratislava
Podduklianska knižnica vo Svidníku
Podtatranská knižnica v Poprade
Slovenská chemická knižnica pri STU, Bratislava
Slovenská knižnica pre nevidiacich M. Hrebendu, Levoča
Slovenská národná knižnica, Martin
Slovenská pedagogická knižnica, Bratislava
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava
ŠVK Banská Bystrica
ŠVK Prešov
Tranoscius a.s., Liptovský Mikuláš
Tribečská knižnica v Topoľčanoch
Univerzitná knižnica, Bratislava
Ústredná knižnica SAV, Bratislava
Vihorlatská knižnica, Humenné

Záhorská knižnica, Senica
Zemplínska knižnica, Trebišov
Zemplínska knižnica G. Zvonického, Michalovce
Žitnoostrovská knižnica, Dunajská Streda

Tabulka 4 Seznam spolupracujících knihoven KIS3G (Rohoňová, 2014)

2.7 Webové rozhraní ‚Slovenská knižnica‘ (realizační výstup Projektu KIS3G)

Rozhraní KIS3G nabízí na hlavní stránce rozcestník pro vyhledávání v katalozích jednotlivých zapojených knihoven a také rozcestník pro vyhledávání různých druhů dokumentů. Máme na výběr vyhledávání ve všech dokumentech najednou, dále pak jednotlivě v monografiích, seriálech, člancích, elektronických zdrojích, mapách, zvukových dokumentech, mikrofilmech, vizuálním materiálu či ve starých tiscích.

K dispozici je jak jednoduché vyhledávání s jedním formulářovým oknem pro vyplnění (lze zapsat jakýkoliv termín/y), tak i rozšířené, tzv. „*expertné vyhľadavanie*“ (nabídka se rozšíří o jazykový filtr, filtr data vydání dokumentu, formátu dokumentu, místa vydání a obsahu – filtry se u vyhledávání různých druhů dokumentů neliší).

Výsledky vyhledávání se zobrazí nejprve ve stručných náhledech. K dispozici je i plný záznam a zobrazení ve formátu MARC a dále možná dostupnost v knihovnách. V případě, že záznam obsahuje jméno autora a je aktivním odkazem, je možné se dostat k autoritnímu záznamu.

Každý záznam lze tzv. uložit do rešerše, tj. vložit do „košíku“, kde se s ním dá dále pracovat – vymazat, uložit na náš pevný disk či odeslat na e-mail v různých formátech – úplném zobrazení, ve formátu MARC, ISO 2709 či v Endnote²⁵ zobrazení. V žádném kroku není vyžadováno přihlášení.

2.8 Výpůjční služby a MVS v rámci KIS Virtua

V roce 2005 byl v SNK uvedený do provozu i výpůjční modul, který se postupně implementoval i v dalších knihovnách. Protože jde o centralizované využívání KIS Virtua, je kladen důraz na jednotné dodržování metodických postupů spolupracujících knihoven. K těm patří mj. i stejné typy uživatelů v knihovnách²⁶. K dispozici je celkem 11 typů čtenářů, přičemž není samozřejmě nutné, aby každá knihovna využívala všechny níže vyjmenované.

²⁵ Referenční (citační) manažer firmy Thompson Reuters určený pro sběr a správu bibliografických citací a webových referencí. (Thompson Reuters, 2014)

²⁶ Dodržování společných metodických postupů zabezpečuje Pracovní skupina pro výpůjčky a MVS v KIS Virtua (*Pracovní skupina pre výpožičky a MVS v systéme Virtua*), která pracuje pod SNK. Každá zapojená knihovna je v této skupině zastoupena vedoucím výpůjčních služeb, osoba delegovaná ředitelem/ředitelkou knihovny. (Janovská, 2010; Slovenská, 2013)

Typy čtenářů vznikaly postupně na základě potřeb přístupujících knihoven. Každý typ čtenáře se musí odlišovat od druhého. Každá kategorie má svou zkratku a krátkou specifikaci.

DE: dětský čtenář (uživatel do 15 let);

GI: vědecký pracovník a vysokoškolský učitel;

HO: čtenář s jednodenním čtenářským průkazem;

OR: organizace (knihovny využívající MVS);

OT: běžný čtenář (uživatel nad 15 let);

PO: čtenář se vzdáleným přístupem k elektronickým informačním zdrojům;

PR: čtenář s výjimkami;

SF: aktuální zaměstnanec knihovny se čtenářským průkazem pro soukromé výpůjčky;

SL: aktuální zaměstnanec knihovny se čtenářským průkazem pro služební výpůjčky;

ST: student (středoškolský či vysokoškolský);

SV: čtenář se soudním vymáháním.“ (Janovská, 2010)

Vzhledem k tomu, že jde o společný software, uživatelé všech zapojených knihoven vytvářejí jednu společnou databázi čtenářů, ve které se ten samý uživatel může vyskytovat vícekrát, pokud je čtenářem hned v několika knihovnách. Pro rozlišení uživatelů slouží datum narození a značka knihovny vedle jeho jména. Je proto důležité tuto lokační značku vždy zkontrolovat, zda jde skutečně o čtenáře konkrétní knihovny.

Formulář s údaji pro zaregistrování nového uživatele zahrnuje identifikační údaje čtenáře (čárový kód – čip); číslo občanského průkazu s datem ukončení platnosti; typ uživatele (viz výše 11 typů); jméno, datum narození, titul, zkratku knihovny, které je členem; adresu – přechodnou, trvalou; kontaktní údaje. (Janovská, 2010)

2.8.1 MVS KIS3G

Proces meziknihovní výpůjční služby v KIS Virtua bude popsán na příkladu SNK, která může být jak v roli instituce, která žádá, tak i v roli, kdy je o některý dokument žádána. Proces se řídí Zásadami meziknihovní výpůjční služby (*Zásady medziknižničnej výpožičnej služby*), které jsou zpřístupněny na webových stránkách SNK. (Janovská, 2012; Slovenská, 2013)

Podle zásad MVS je možné knihovnu žádat o výpůjčky pouze tehdy, pokud kniha, kterou uživatel žádá, není ve fondu žádající knihovny, je ztracená nebo není určená pro absenční výpůjčku. V rámci MVS se nepůjčují tyto dokumenty: staré tisky (do roku 1918); dokumenty z národního konzervačního fondu; vázané ročníky novin a časopisů; jednostránkové tisky, tisky do 10 stran a mapy; normy; audiovizuální dokumenty,

elektronické dokumenty (textové CD), zvukové dokumenty (a to ani v případě, že jsou přílohou tištěného dokumentu). (Janovská, 2012)

SNK lze požádat čtyřmi typy žádank MVS: online žádankami, elektronickými žádankami, objednávkou MVS zaslanou elektronickou poštou a klasickou papírovou žádankou MVS.

Online žádanka je pro knihovny s KIS Virtua a dalšími knihovnami s přístupem na internet jediným akceptovatelným typem žádanky. Elektronická žádanka je webový formulář vystavený v online katalogu SNK. Je určena pro objednávání MVS pro xeroxové či digitální kopie. U tohoto typu žádanek se pro potřeby fakturace vyžaduje i uvedení IČ, DIČ a čísla účtu žádající knihovny. Objednávka MVS zaslaná elektronickou poštou se pro výpůjčky i kopie stále ještě v SNK přijímá (u ostatních knihoven je potřeba se o tom nejdříve přesvědčit). Klasická papírová žádanka MVS se přijímá pouze od těch knihoven, které nemají přístup na internet.

Největším problémem všech MVS žádanek (kromě online žádanek), který je řešen na setkáních Pracovní skupiny pro výpůjčky a MVS, je časté uvádění nesprávných nebo neověřených bibliografických údajů. (Janovská, 2012; Slovenská, 2013)

2.8.2 Postup vyřízení MVS v KIS3G (Virtua)

Žádající knihovna je v databázi čtenářů zaregistrovaná jako typ čtenáře OR (organizace) s těmito parametry: typ dokumentu půjčovaných v MVS; délka výpůjční doby; počet prodloužení; generování upomínek a pokuty. Registrace žádající knihovny proběhne v šabloně registračního formuláře²⁷ ve formátu MARC. „Každá požádaná knihovna včetně SNK musí po zaregistrování žádající knihovny vytvořit její čtenářský průkaz s identifikačními údaji.“ (Janovská, 2012)

Online žádanka na výpůjčku MVS se tiskne přímo u výpůjčního pultu spolu s individuálními žádankami čtenářů SNK. Stav žádosti, případné vrácení a další informace si žádající knihovna může zobrazit ve svých ‚Aktivitách v OPAC KIS Virtua‘.

Čas věnovaný vyřízení žádanky MVS v SNK závisí na typu žádanky. Nejrychleji jsou vyřízeny online žádanky – přibližně do dvou dní, u ostatních typů žádanek se doba vyřízení pohybuje kolem pěti dnů. V případě objednání kopií se doba ještě prodlužuje, a to na 15 dní.

V případě odesílání výpůjček poštou do žádající knihovny se do balíku přikládá dodací list, který obsahuje informace o počtu dokumentů v balíku, jejich názvy a signatury. To samé

²⁷ Ve formuláři je nutné vyplnit identifikační údaje žádající knihovny (čárový kód, heslo); typ čtenáře; název knihovny a zkratka knihovny požádané knihovny, ve které je žádající knihovna zaregistrovaná; adresa knihovny, telefonní číslo kontaktní osoby, e-mail.

je požadováno i při zpětném zasílání dokumentů, které se vracejí – žádající knihovna má povinnost přiložit vlastní dodací list.

Pro upomínky se využívají možnosti, které poskytuje KIS Virtua – sedm dní před uplynutím výpůjční lhůty se na elektronickou adresu žádající knihovny odešle upomínka informující o blížícím se konci výpůjční doby. (Janovská, 2012)

2.8.3 SNK jako žádající knihovna

SNK je v této pozici pouze v případě, že knihu, kterou žádá její čtenář, nemá ve svém fondu – tedy dokumenty, které nejsou získané do fondu současnou akviziční politikou – např. publikace jiné než slovenské proveniencce.

Velmi důležité je zjišťování lokace požadovaného dokumentu. SNK pro tuto činnost využívá souborný katalog na portálu Slovenská knihovna (Slovenská knižnica), dále je potřeba prohledat i katalogy dalších knihoven mimo portál Slovenská knihovna a poté vybrat knihovnu, která vlastní nejvíce exemplářů. Při požadavku na kopii se využívá Souborný katalog periodik (*Súborný katalóg periodík*).

„Po příchodu knihy nebo kopie do SNK se tato skutečnost oznámí čtenáři elektronickou poštou, telefonicky nebo prostřednictvím SMS.“ (Janovská, 2012) Výpůjčku je potřeba vyzvednout osobně a zaplatit příslušný poplatek.

Protože není možné věnovat MVS dostatečnou pozornost v rámci školení k výpůjčním službám v KIS Virtua, SNK svolává pracovníky ze všech spolupracujících knihoven na zvláštní porady, resp. semináře zaměřené především na zopakování zásad MVS. *„Od implementace KIS Virtua do výpůjčního procesu svolala SNK pracovníky již dvakrát – v roce 2008 a v roce 2012.“* (Janovská, 2012)

2.9 Projekt KIS3G a spolupráce s jinými KIS

V systému knihoven na Slovensku existují a budou existovat knihovny, které nejsou součástí Projektu KIS3G a nevyužívají tedy KIS Virtua. *„SNK má mimořádný zájem o spolupráci se všemi knihovnami Slovenské republiky. Centrálně zpřístupňované informace o jednotlivých druzích dokumentů považuje za elementární povinnost všech knihoven.“* (Katuščák, 2008) Bylo tedy potřeba vyřešit problémy týkající se zabezpečení toho, aby byly záznamy o dokumentech dostupné v celém systému knihoven z jednoho místa za použití standardních prostředků; dále dosáhnout toho, aby mohl uživatel zjistit online, co v dané chvíli a v reálném čase existuje a kdo to má a aby lehce, bez nutnosti přechodu do lokálních katalogů mohl vyplnit žádanku MVS či MMVS.

SNK proto vypracovala doporučený postup zahrnující několik bodů pro ty knihovny, které mají svůj lokální systém, ale rády by spolupracovaly na souborném katalogu. SNK uzavírá se zájemcem o spolupráci na souborném katalogu Smlouvu o partnerství. Dále poskytne knihovnám nebo institucím zaměstnaneckého klienta Virtua a vytvoří pro každou partnerskou knihovnu vlastní kód lokace. Prostřednictvím zaměstnaneckého klienta vytváří partnerské knihovny záznamy do souborných bází Virtua. Vytvořené záznamy posílají Správci souborného katalogu. Záznam si také knihovna může stáhnout pro lokální použití. Stejně tak je umožněno získání autoritních záznamů. SNK ale neumožňuje online práci v systému Virtua bez jiného klienta než výše zmiňovaného. (Katuščák, 2008; Katuščák, 2004)

2.9.1 KIS3G a KIS MaSK

„Proces informatizace zasáhl významným způsobem nejen do činnosti velkých knihoven, ale také do středních a malých.“ (Rišian, 2013) Právě pro tyto knihovny, které neměly přístup na internet a neměly a nemají možnost využívat společný software Virtua²⁸, je určený Knihovnicko-informační systém pro malé a středních knihovny (Knížnično-informační systém MaSK, dále KIS MaSK). (Rišian, 2013)

Systém vyvinula, podle zadání a požadavků SNK, firma CEIT, s.r.o. Bratislava (Centrum eko-informací a terminologie²⁹, <http://www.ceit.sk/>) na základech WinISIS³⁰ především pro účely katalogizace spojené s výpůjčním procesem. Systém pracuje jak ve verzi pro jednoho uživatele, tak v síťové verzi. Doporučený operační systém pro práci v KIS MaSK je Windows XP. Struktura záznamů je ve formátu MARC 21. (Rišian, 2013)

Na vývoji a zdokonalování systému se neustále pracuje, od prosince roku 2008 je k dispozici také modul OPAC (s možností MVS, rezervace dokumentů online apod.). Od září roku 2010 mohou knihovny zpracovávat články z periodik a sborníků, připojovat plné texty, mohou si vytvářet vlastní databázi autorit a vylepšení zaznamenaly i přírůstkové seznamy a statistiky. V rámci grantového projektu SNK se ve spolupráci s firmou CEIT, s.r.o. Bratislava realizovalo rozšíření o modul revize, rešerše a bibliografie, který je knihovnám k dispozici od května 2012.

²⁸ Resp. mají málo prostředků na zakoupení finančně náročnějších knihovnických systémů.

²⁹ „Firma vznikla v roce 1992 v Bratislavě jako specializovaná firma na konverzi, správu dat a tvorbu bází dat a to nejen v oblasti vodního hospodářství a životního prostředí. Od následujícího roku rozšířila činnost na vývoj softwaru pro knihovnické a informační systémy.“ (CEIT, 2011)

³⁰ Program sponzorovaný organizací UNESCO, je volně distribuovaný a používán v knihovnách po celém světě. (UNESCO, 2014)

Na webu SNK³¹ je pro zapojené knihovny, kterých je k 1. 1. 2013 celkem 364³², plná podpora od charakteristiky a struktury systému přes potřebné manuály a kontakt v případě potřeby dalších informací. (Rišian, 2013; Slovenská, 2013)

2.10 Digitální knihovna KIS3G

V bodech rámcově vymezených cílů informačního systému Projektu KIS3G (viz kap. 2.2) byla s velkým důrazem popsána digitalizace jako zabezpečení fyzické ochrany a zpřístupnění historických knižních dokumentů.

Koncept nazvaný Slovenská digitální knihovna (Slovenská digitálna knižnica, SDK) se budoval v souladu s projektem Virtuální knihovny Slovenska (VIKS)³³. Projekt byl podaný v březnu roku 2006 v rámci výzvy Norského finančního mechanismu EHP. Byl předložen v Bruselu k hodnocení Výboru pro finanční mechanismus EHP, který ho také 21. 6. 2007 definitivně schválil. Později, v prosinci roku 2007 po podpisu smlouvy, započala realizace projektu.

Projekt, který vytvořil univerzální rozhraní mezi občany a kulturním a vědeckým dědictvím, je soustředěný na digitalizaci písemného kulturního odkazu³⁴ nacházející se ve všech kulturních entitách (muzeích, galeriích, knihovnách) a také na „ochranu, prezentaci a zlepšení podmínek pro kontrolu pohybu předmětů kulturního dědictví.“ (Katuščák, 2005a, s. 154; Slovenská, 2013)

Realizačním výstupem projektu VIKS je Slovenský portál pro digitální prezentaci kulturního dědictví s názvem Memoria Slovaca (<http://www.memoria.sk/>). Tento portál je „přístupovým bodem k digitalizovanému kulturnímu a vědeckému dědictví, které uchovává Slovenská národní knihovna a další paměťové instituce“. (Memoria Slovaca, 2013) Projekt také počítal s vybudováním nového pracoviště s technologiemi na digitalizaci kulturního a vědeckého dědictví Slovenska.

2.11 Shrnutí projektu KIS3G

Slovenský systém knihoven se v čele se Slovenskou národní knihovnou, jako garantem, rozhodl v roce 2002 pro využívání společného knihovnického systému KIS Virtua, tedy pro homogenní systémové prostředí. Projekt se během svého vývoje a i nyní potýká

³¹ Slovenská národní knihovna je distributorem tohoto systému a pořádá i školení pro knihovny, které se připravují na instalaci a práci v KIS MaSK.

³² Zapojené knihovny jsou různého typu – obecní, školní, městské, knihovny muzeí, divadel, nadací, spolků, nemocnic, institucí státní a veřejné správy. (Rišian, 2013)

³³ Vznikl z iniciativy ministra kultury a generálního ředitele Slovenské národní knihovny v Martine s firmami Microsoft Slovakia a Compaq.

³⁴ Předmětem digitalizace se staly jazykové materiály, tištěné hudebniny a mikroformy hudebnin, rukopisy hudebnin, tištěné mapy a mikroformy tištěných map, rukopisy kartografického materiálu, rukopisný jazykový materiál. (Katuščák, 2005a, s. 158)

s celou řadou problémů, do kterých bych mimo jiné zahrнула i velmi malou účast slovenských knihoven (v roce 2014 z celkového počtu 5072³⁵ knihoven se Projektu KIS3G účastní 32). Velký počet knihoven se k Projektu nemůže přidat z finančních důvodů. Jako klad a přínos tohoto Projektu bych viděla v jeho otevřenosti pro nezapojené, nečlenské knihovny – pokud má některá z nich zájem pouze přispívat do společného souborného katalogu, je to možné díky školením a instalaci zaměstnaneckého klienta KIS Virtua.

V březnu roku 2013 se uskutečnil seminář SAK³⁶ Knihovnícke ostriе ve Slovenské národní knihovně, kde byly probírány aktuální problémy slovenských knihoven a jejich řešení. Členské knihovny vyplňovaly dotazník s několika otázkami a z výsledků poté vyplynuly největší problémy či nedostatky, se kterými se v rámci Projektu potýkají. Vážný nedostatek byl odhalen při využívání modulu akvizice, ve kterém jsou vytvářené záznamy, které nemají ani minimální úroveň a které tvoří jen údaje o ISBN a zkrácený název. K řešení se ještě nedospělo. Knihovny také mají problém s tím, že neznají kompletní funkcionalitu KIS Virtua a nemohou proto ze systému vytěžit to, co je v jiných KIS zcela běžné. Z toho vyplynul úkol pro SNK – ta přislíbila testování a následné upozorňování či propagaci nových funkcionalit, resp. vylepšení systému.

Dále knihovny nejvíce upozorňovaly na následujících osm společných problémů:

- duplicita záznamů;
- nedostatečně profesionální přístup k vytváření a správě autorit;
- nedostatečný (nemoderní) OPAC;
- chybějící konsorciální verze systému;
- chybějící úplná slovenská lokalizace systému včetně helpu;
- knihovnám nevyhovuje helpdesk a stěžují si na neexistenci fóra, kde by případně řešily drobné problémy či nejasnosti;
- chybějící lehké a jednoduché propojení s jinými systémy (čipové karty, platební konto apod.);
- neodborné zásahy do záznamů, malá zodpovědnost knihovníků za neodborné zásahy.

Bylo rozhodnuto, že tyto body je potřeba řešit co nejdříve nastavením pravidel, protože jsou problémem každé knihovny a jejich uživatelů. (Závadská, 2013)

³⁵ Zdrojem pro tento údaj je registrace slovenských knihoven Ministerstva kultury SR (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, <http://www.culture.gov.sk/>).

³⁶ „SAK (Slovenská asociácia knižníc, <http://www.sakba.sk/>) je nezávislé, dobrovolné a otevřené zájmové sdružení veřejně přístupných knihoven na Slovensku. Cílem asociace je podporovat rozvoj knihoven a jejich odbornou spolupráci a navrhnout a prosazovat program technického a technologického rozvoje knihoven.“ (SAK, 2010)

3 Souborný katalog ČR

3.1 Úvod, vznik a počátky budování SK ČR

„Souborný katalog ČR (dále SK ČR) je elektronický katalog, budovaný od roku 1995, který soustřeďuje ve své bázi údaje o dokumentech ve fondech českých knihoven a institucí, které do SK ČR přispívají svými katalogizačními záznamy nebo poskytují informace o odběru periodik.“ (Pokorný, 2014c)

Vznik a budování souborného katalogu CASLIN bylo úzce spojeno s projektem CASLIN³⁷ (je jeho reálným výstupem), protože právě v rámci projektu CASLIN byla v letech 1993–1995 vytvořena koncepce jednotné báze budoucího celostátního souborného katalogu. (Portlová, 2007) Byl navržen model fungování katalogu včetně pravidel pro sběr a správu dat a byly stanoveny základní standardy. Správcem SK ČR se stala Národní knihovna ČR (NK ČR, <http://www.nkp.cz/>). (Svobodová, 2006a)

Zatímco standardy, které byly navrženy v rámci projektu CASLIN se v praxi českých knihoven ujaly poměrně rychle, model sdílené katalogizace do jediné centrální báze nikoli³⁸. Právě heterogenní prostředí bylo a dodnes je hlavní překážkou realizace centrálního modelu SK ČR.

Při budování SK ČR bylo prioritou zapojení co největšího počtu knihoven. *„S ohledem na existující heterogenní prostředí se ukázala jako nejschůdnější cesta jeho budování off-line (dávkově). Při importu jednotlivých dávek dat z přispívajících knihoven byly prováděny od roku 1997 formálně logické kontroly, konverze, slučování duplicitních nebo multiplicitních záznamů a „vážení“ (určování kvality) záznamů. Dávkový režim umožnil zapojit jakoukoli knihovnu nebo instituce, které byly ochotné a schopné dodržovat stanovené standardy.“* (Svobodová, 2006a)

3.2 Systémy SK ČR

SK ČR prošel od roku 1995 složitým vývojem. Několikrát také došlo ke změně systému. V letech 1995–1996 byl využíván CDS/ISIS. Do konce roku 1999 byl katalog budován a zpřístupňován v systému ALEPH 300.

V roce 2000 byl převeden do systém CUBUS, který byl vyvinut speciálně pro jeho potřeby. Hlavním důvodem jeho vzniku bylo především výrazné zjednodušení a zrychlení

³⁷ *„CASLIN, celostátní knihovní síť, byla od svého počátku budována jako integrovaný kooperační systém založený na sdílené katalogizaci a využívala centrálně zpracovanou národní produkci.“* (Portlová, 2007)

³⁸ Model sdílené katalogizace pro knihovny znamená vzdát se primární katalogizace ve svých lokálních katalozích, tzn., že každý záznam musí katalogizátor nejprve vytvořit v souborném katalogu a pak ho do své lokální báze převzít. (Svobodová, 2006a)

importu nových záznamů včetně deduplikace. (Svobodová, 2006a, b) Systém byl otevřen všem účastníkům souborného katalogu bez ohledu na používaný automatizovaný systém – překonal tedy heterogenní knihovnické prostředí v České republice. (Hrazdilová, 2005)

V roce 2002 se vedení Národní knihovny ČR rozhodlo pro zajištění dalšího rozvoje funkcí SK ČR využít v kombinaci s již hotovými nástroji systému CUBUS systém ALEPH 500. Každá z těchto změn vyřešila část problémů, se kterými se souborný katalog potýkal, znamenala ale také na určitý čas omezení funkčnosti nebo úplné uzavření katalogu pro uživatele³⁹.

O rok později, v roce 2003, došlo ke spojení dosud samostatně budované a zpřístupňované báze monografií a speciálních druhů dokumentů a báze zahraničních seriálů v bázi jednu (báze SKC) a bylo zahájeno přijímání záznamů českých periodik. (Svobodová, 2007a)

Na přelomu roku 2004 a 2005 proběhla v bázi SK ČR konverze dat z formátu UNIMARC do formátu MARC 21 s cílem zajistit co největší kvalitu záznamů. Došlo také ke zdokonalení deduplikačního modulu.

V roce 2005 byla po deseti letech dokončena retrokonverze Retrospektivního katalogu zahraničních periodik, vybudovaného v Národní knihovně ČR v 60. letech.

Díky systému ALEPH 500 se funkcionalita zvýšila následujícím způsobem:

- „SK získal propojení s národními autoritami v reálném čase.
- SK získal standardní Z39.50 server pro sdílenou katalogizaci - export SK získal provoz báze ve formátu MARC21.
- SK získal přímé propojení na SFX server.
- SK získal komfortnější zadávání dotazů, listování rejstříky, prohlížení výsledků a formátování výstupů (výběr údajů, filtrování, řazení aj.).
- SK získal provádění automatizovaných rešeršních dotazů (SDI profily).
- SK může být přístupný pro čtení 24 hodin denně.“ (Krebes, 2003)

3.3 Správce SK ČR

Správce SK ČR je Oddělení souborných katalogů (OSK). V organizační struktuře Národní knihovny ČR patří pod Odbor doplňování a zpracování fondů. Vedoucí tohoto oddělení je PhDr. Eva Svobodová a společně s ní zde pracuje 13 pracovníků, někteří pouze s částečným úvazkem.

³⁹ „Několikaletá omezená funkčnost a pomalý vývoj SK ČR spolu s heterogenním prostředím vyhovujícím specifickým potřebám jednotlivých institucí vedly k tomu, že vedle národního SK ČR vznikly další souborné katalogy (souborné katalogy jednotlivých univerzit, SKAT, regionální souborné katalogy, ...).“ (Svobodová, 2007a)

K této činnosti patří příjem dat z přispívajících knihoven, odstraňování duplicitních záznamů (ty, které nemohly být odstraněny automaticky), dále aktualizace o odběru periodik, propojování záznamů se záznamy jmenných autorit a také zpracování smluv mezi SK ČR a knihovnami.

Pod správu OSK také patří báze ADR (viz kap. 3.4.1). Má tedy na starost přidělování sigel nově přistupujícím knihovnám, obesílání knihoven výzvou k aktualizaci záznamů (jedenkrát ročně) a případnou úpravu údajů v záznamech knihoven.

Pro účastníky pořádá SK ČR školení – jak hromadná, tak přímo na pracovišti jednotlivých knihoven, což je hrazeno z programu Ministerstva kultury ČR VISK 9. Nabídka školení a kurzů je jak na stránkách Národní knihovny, tak na webu Souborného katalogu. (Svobodová, 2013c)

3.4 Současný stav SK ČR

Jak již bylo zmíněno, SK ČR funguje v systému ALEPH 500 a s výjimkou nočního zálohování (1krát týdně, vždy ze soboty na neděli) je přístupný 24/7. Plánované i neplánované uzavírky jsou minimální. Obsahuje celkem cca 5,7 mil. záznamů českých a zahraničních monografií, speciálních dokumentů a seriálů (k 21. 6. 2014). (Svobodová, 2014b)

Na budování Souborného katalogu se podílí v oblasti monografií a speciálních druhů dokumentů 381 knihoven a dalších 46 knihoven je ve stádiu testování spolupráce (k 18. 3. 2014). Na budování dílčí báze seriály spolupracuje celkem 283 knihoven. (Svobodová, 2014a, b)

3.4.1 WWW rozhraní SK ČR a možnosti činností

WWW rozhraní SK ČR je určeno k vyhledávání za účelem lokalizace dokumentu, což je primárním posláním každého souborného katalogu. (Svobodová, 2007b)

Z WWW rozhraní je možno:

- *„zadávat jednoduché i sofistikované dotazy, výsledky dotazu dále zpřesňovat či filtrovat, kombinovat dotazy,*
- *prohlížet rejstříky autorů, názvů, předmětových hesel apod. (v případě autoritních záhlaví i s propojením na záznam v bázi autorit),*
- *zobrazovat, tisknout nebo e-mailem posílat vyhledané záznamy v různých formátech,*

- *z přehledu vlastníků záznamu (zobrazuje se nejen sigla, ale i zkrácený název knihovny) přejít na záznam příslušné knihovny v bázi ADR⁴⁰, kde uživatel najde kromě různých informací o knihovně a kontaktů také funkční link na její webové stránky a na její online katalog.*“ (Svobodová, 2006b)

Na webových stránkách SK ČR, sloužících k propagaci a zpřístupnění informací o projektu, jsou rozlišované služby pro uživatele a služby pro přispěvatele (knihovny, instituce). Uživatel může využít vyhledávání a lokalizaci dokumentů; meziknihovní výpůjční systém (prostřednictvím své knihovny, kde je registrovaným čtenářem); dále statistické informace a také obohacování záznamů (citace, obálky, plné texty). Pro přispěvatele je k dispozici stahování záznamů ze SK ČR (pomocí protokolu Z39.50, v případě implementovaného klienta tohoto protokolu v systému knihovny – a to jak s formátem UNIMARC, tak MARC 21); dále export záznamů; online aktualizace odběrů (možné je zapisovat změny odběrů, údaje o vlastnictví apod. u všech druhů dokumentů pomocí online formuláře⁴¹, v případě potřeby je připravený návod a doplňující informace na webových stránkách SK ČR); knihovny mohou také využívat aktualizace údajů o digitalizaci (opět prostřednictvím online formuláře lze zapsat údaje o připravované či dokončené digitalizaci do záznamu dokumentu, který je v SK ČR uložen); k dispozici je také evidence exerpce českých časopisů a sborníků (tedy samostatná báze ANL, která obsahuje záznamy výběrově zpracovaných článků publikovaných především v periodicky vydávaných dokumentech na území ČR⁴²); další možností je aktualizace údajů v Adresáři knihoven a informačních institucí ČR (báze ADR obsahuje záznamy, které se skládají ze sigly a údajů nahlášenými institucemi, na kterých závisí aktualizace těchto informací, opět prostřednictvím online formuláře) a poslední v nabídce je služba MVS v prostředí SK ČR, která bude popsána v samostatné následující části. (Svobodová, 2011; Svobodová, 2013a; Pokorný, 2014a, b)

3.5 MVS v prostředí SK ČR

Jednou z neplacených služeb SK ČR je MVS. Možnost objednání knihy, zhotovení kopie dokumentu či jeho části má pouze registrovaná knihovna (s přiděleným heslem od Správce SK ČR; přihlašování pak probíhá pomocí sigly a tohoto hesla). Stejně tak objednávku lze zaslat jen do knihovny, která přispívá do SK ČR a také udělila souhlas pro přijímání

⁴⁰ „Báze ADR obsahuje základní informace (včetně kontaktů URL) o více než 3 000 knihovnách a informačních institucích na území České Republiky. Každý záznam v bázi ADR obsahuje siglu (pro jednoznačné určení instituce). Pomocí sigly je záznam propojen se záznamy Souborného katalogu ČR – CASLIN.“ (Krebes, 2011)

⁴¹ Nutné jsou přístupové údaje, které tvoří sigla knihovny a heslo.

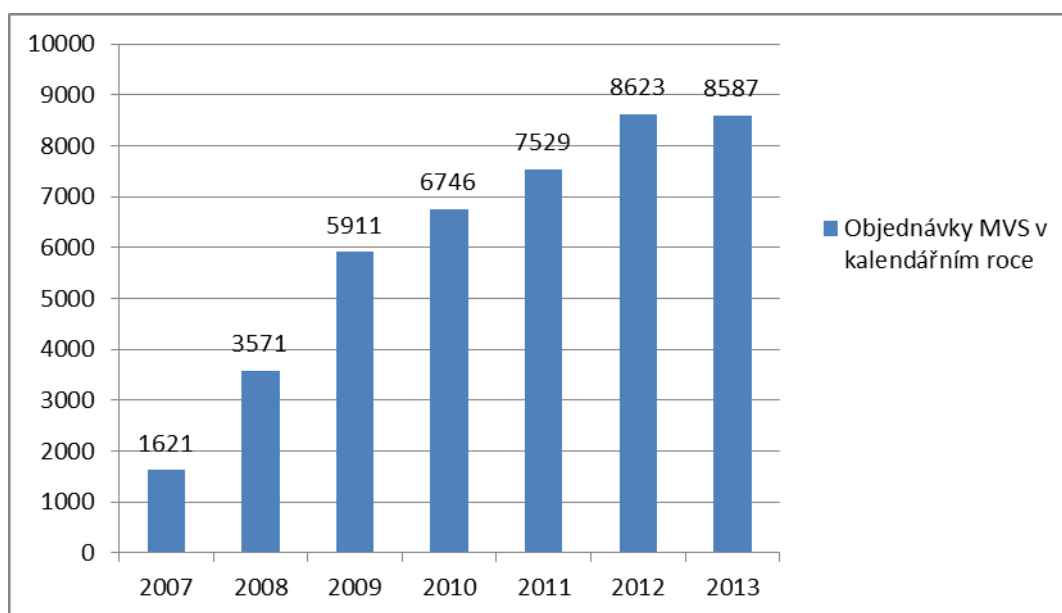
⁴² Z této báze lze v SK ČR samozřejmě sledovat pouze ty seriály, které excerpují přispívající knihovny.

objednávek MVS (v opačném případě je knihovna informována, že MVS nelze vytvořit s odkazem na využití MVS své knihovny).

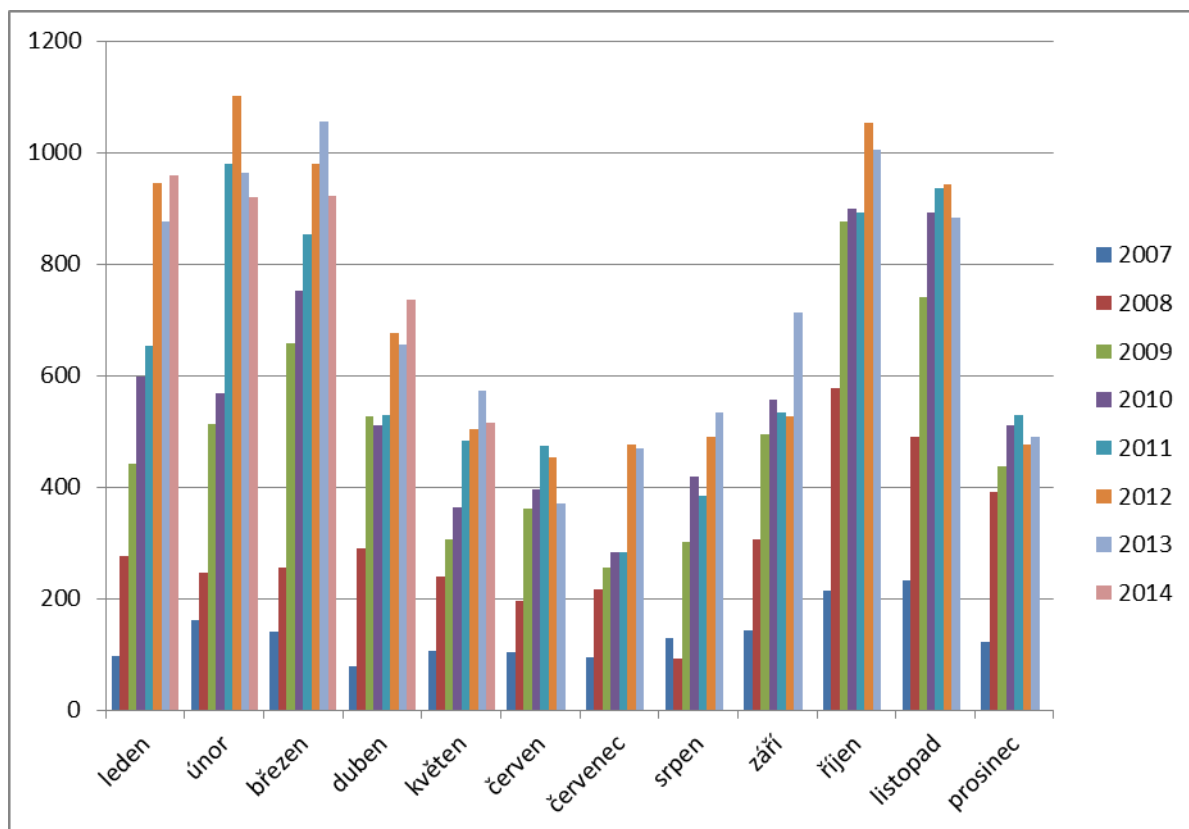
K vyplnění slouží jednoduchý formulář obsahující pole pro vyplnění jména autora (popřípadě autorů); název dokumentu (v případě více svazků je vyžadován i údaj o svazku/dílu); místo a rok vydání; nakladatel; ISBN a pro přesnou specifikaci lze vyplnit i pole signatury. V další kroku je nutné vybrat, zda je požadována výpůjčka či kopie a vyplňuje se jméno uživatele a kontaktní adresa/email. U výpůjčky se vybírá knihovna ze seznamu, odkud ji chceme objednat a do kdy má uživatel zájem o zapůjčení. V případě žádosti o kopii se dále ještě uvádí informace o názvu článku či rozsahu stran a kolik je uživatel ochoten za kopii zaplatit.

Po odeslání přijde kopie žádosti na email žádající knihovny a originál obdrží knihovna, ze které je dílo objednáno. (Svobodová, 2011; Krebes, 2014a)

Dle statistik o využívání MVS (viz **Obrázek 10** a **Obrázek 11**) v prostředí SK ČR došlo od roku 2007 k několikanásobnému nárůstu zájmu o tento typ služby. Do roku 2012 docházelo k souvislému nárůstu počtu objednávek, liší se pouze rok 2013, který vykazuje pouze minimální pokles. Na Obrázku 11 jsou zobrazeny počty objednávek v jednotlivých měsících během let 2007–2013, z roku 2014 jsou zahrnuty hodnoty do května. Od 1. 12. 2006 to znamená 45 411 odeslaných objednávek MVS. (Krebes, 2014c, d; Jednání, 2014)

Obrázek 10 Objednávky MVS v prostředí SK ČR v letech 2007-2013 (Krebes, 2014c)

Obrázek 11 Počty objednávek MVS v prostředí SK ČR v letech 2007-2014 (Krebes, 2014d)

3.6 Členství v SK ČR

Souborný katalog ČR je z principu otevřen všem knihovnám České republiky, malým i velkým, odborným i veřejným, bez ohledu na to, jaký knihovnický systém používají. Jedinou podmínkou je dodržování přijatých standardů a základních pravidel spolupráce:

- „data jsou ukládána ve formátu MARC 21 (ale přijímána mohou být i ve formátu UNIMARC);
- *standardem pro jmenné zpracování je ISBD;*
- *při katalogizaci jsou dodržována pravidla pro jmenné zpracování AACR2R, od 1. 4. 2015 budou používána pravidla RDA; (Jednání, 2014)*
- *standardem pro věcné zpracování je MDT a metoda Konspektu (MDT má přednost před Konspektem).“ (Svobodová, 2006a)*

Zájemce o dodávání záznamů se seznámí s pravidly přispívání a kontaktuje Správce souborného katalogu, kterému je nutné nahlásit siglu⁴³ a název knihovny. Správce přidělí knihovně login a heslo pro přístup na ftp. (Oddělení, 2011)

Na ftp umístí knihovna vzorek záznamů, které musí projít kontrolou a schválením. Správce poté přidělí kvalitativní váhu⁴⁴, která je kontrolována při každém zaslání do souborného katalogu. Dle váhy záznamů pak dochází k zařazení knihovny do jedné ze tří skupin knihoven:

- „*knihovny vytvářející nadstandardní záznamy*⁴⁵“;
- *knihovny vytvářející záznamy na úrovni minimálního záznamu*;
- *knihovny vytvářející záznamy na „subminimální“ úrovni.“* (Svobodová, 2006a; Svobodová, 2013b)

Dalším důležitým krokem je podepsání smlouvy o spolupráci mezi Národní knihovnou v Praze a danou knihovnou. Ve smlouvě jsou definována práva a povinnosti Správce souborného katalogu. (Hrazdilová, 2005) Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou, obě smluvní strany z ní mohou odstoupit a to bez udání důvodu. (Oddělení, 2011; Krebes, 2014c)

3.6.1 Minimální záznam

Minimální záznam⁴⁶ je stanoven tak, aby obsahoval minimum údajů, které umožňují základní identifikaci dokumentů a jejich standardní vyhledávání. Tištěné monografie, seriály a speciální dokumenty lze dodávat jak ve formátu UNIMARC, tak MARC 21 a záznamy starých tisků ve formátu MARC 21.

V případě záznamů zasílaných základními knihovnami může Správce souborného katalogu povolit až subminimální úroveň záznamů, a to v případě, kdy jde o záznamy zasílané základními knihovnami a které obsahují důležitou informaci. Dalším případem je předpoklad, že tyto záznamy budou nahrazeny záznamy zpracované NK ČR, krajskými nebo specializovanými knihovnami.

Pro ilustraci následuje tabulkové srovnání požadovaných polí v minimálním a subminimálním záznamu u tištěných monografií ve formátu MARC21. (Svobodová, 2013b)

⁴³ „*Siglu tvoří kombinace tří abecedních a tří číselných znaků, z nichž každý je nositelem určitého významu. Velká písmena na první a druhé pozici mají funkci geografického znaku, poslední písmeno na třetí pozici vyjadřuje typ knihovny. Číselná část sigly je identifikačním číslem jednotlivých knihoven.*“ (Krebes, 2007)

⁴⁴ Přidělování váhy záznamům podle jejich kvality se posuzuje podle šesti faktorů: podle dodržování popisu v souladu s AACR2; obecné kvality a rozsahu záznamu; úplnosti údajů v kódovaných polích 008/100; použitých polí věcného popisu a podle typu knihovny. Nejvyšší základní váha je 10. (Národní, 2012; Dvořáková, 2006)

⁴⁵ Do této kategorie jsou zařazeny NK ČR, dále pak krajské a specializované knihovny.

⁴⁶ Minimální záznam pro SK ČR se stal určitým standardem pro katalogizační politiku v České republice. Mnoho knihoven má své lokální systémy nastaveny právě pouze v rozsahu minimálního záznamu.

MARC21 minimální záznam pro tištěné monografie	MARC21 subminimální záznam pro tištěné monografie
Návěští	Návěští
001 Kontrolní číslo	001 Kontrolní číslo
003 Identifikátor kontrolního čísla	-----
005 Datum posledního zpracování	005 Datum posledního zpracování
008 Údaje pevné délky	008 Údaje pevné délky
00-05 datum uložení do souboru (RRMMDD)	-----
06 typ data/publikační status (kód)	-----
07-10 datum 1	07-10 datum 1
15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (kód země)	15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (kód země)
35-37 jazyk popisné jednotky	35-37 jazyk popisné jednotky
38 modifikace záznamu	-----
020 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN)	020 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN)
040 Zdroj katalogizace	040 Zdroj katalogizace
041 Kód jazyka	-----
044 Kód země vydání	-----
072 Kód předmětové kategorie (MDT nebo Konspekt)	-----
080 Mezinárodní desetinné třídění (MDT)	-----
100 Hlavní záhlaví - osobní jméno	100 Hlavní záhlaví - osobní jméno
110 Hlavní záhlaví - jméno korporace	110 Hlavní záhlaví - jméno korporace
111 Hlavní záhlaví - jméno akce	111 Hlavní záhlaví - jméno akce
245 Údaje o názvu	245 Údaje o názvu
250 Údaje o vydání	250 Údaje o vydání
260 Nakladatelské údaje	260 Nakladatelské údaje
300 Fyzický popis	300 Fyzický popis (pouze rozsah)
490 Údaje o edici	-----
5XX Poznámky	-----
700 Vedlejší záhlaví - osobní jméno	700 Vedlejší záhlaví - osobní jméno
710 Vedlejší záhlaví - jméno korporace	710 Vedlejší záhlaví - jméno korporace
711 Vedlejší záhlaví - jméno akce	711 Vedlejší záhlaví - jméno akce
910 Údaje pro souborný katalog	910 Údaje pro souborný katalog

Tabulka 5 Tabulka srovnání povinných polí minimálního a subminimálního záznamu pro tištěné monografie ve formátu MARC21 (Národní, 2012; Svobodová, 2013b)

„Naopak k rozšíření úrovně záznamu dochází tam, kde SK ČR slouží ke sběru záznamů české produkce, které zasílají krajské knihovny, jež mají ze zákona povinnost spolupracovat na České národní bibliografii.“ (Svobodová, 2006a)

3.6.2 Dávkový import

Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, lze dodávat záznamy tištěných monografií, seriálů, starých tisků ve formátu MARC21 i v UNIMARC. Je také žádoucí zasílat

starší záznamy z retrokonverze. Tyto záznamy, jinak také nazývané ‚nestandardní záznamy‘, je nutné posílat jako zvláštní dávku, ne společně s klasickými výše jmenovanými.

Doporučená periodicita záznamů je pro velké knihovny 1x týdně a pro ostatní knihovny a instituce 1-2x měsíčně. Dávky se záznamy (vždy pojmenované dle dohodnuté konvence) se vloží do přiděleného adresáře na ftp server a spolu s nimi se odešle průvodní email. Od roku 2008 umožňuje také SK ČR knihovnám, které mají OAI provider, schopný pracovat na úrovni setu⁴⁷, dodávat data pro katalog touto cestou. Je třeba nahlásit URL OAI providera; jméno setu; formát (MARC21, UNIMARC); emailovou adresu a periodicitu sklizení (týden / měsíc). Tuto možnost prozatím využívá pouze 15 knihoven, jedna knihovna je v testování. (Dvořáková, 2008; Jednání, 2014)

Před odesláním dávky záznamů se knihovnám doporučuje zkontrolovat správný zápis údajů v poli 910 (údaje o vlastnictví dokumentů a letech odběru seriálů), své sigly a také případně autoritní záhlaví a čísla autority. (Dvořáková, 2013a,b)

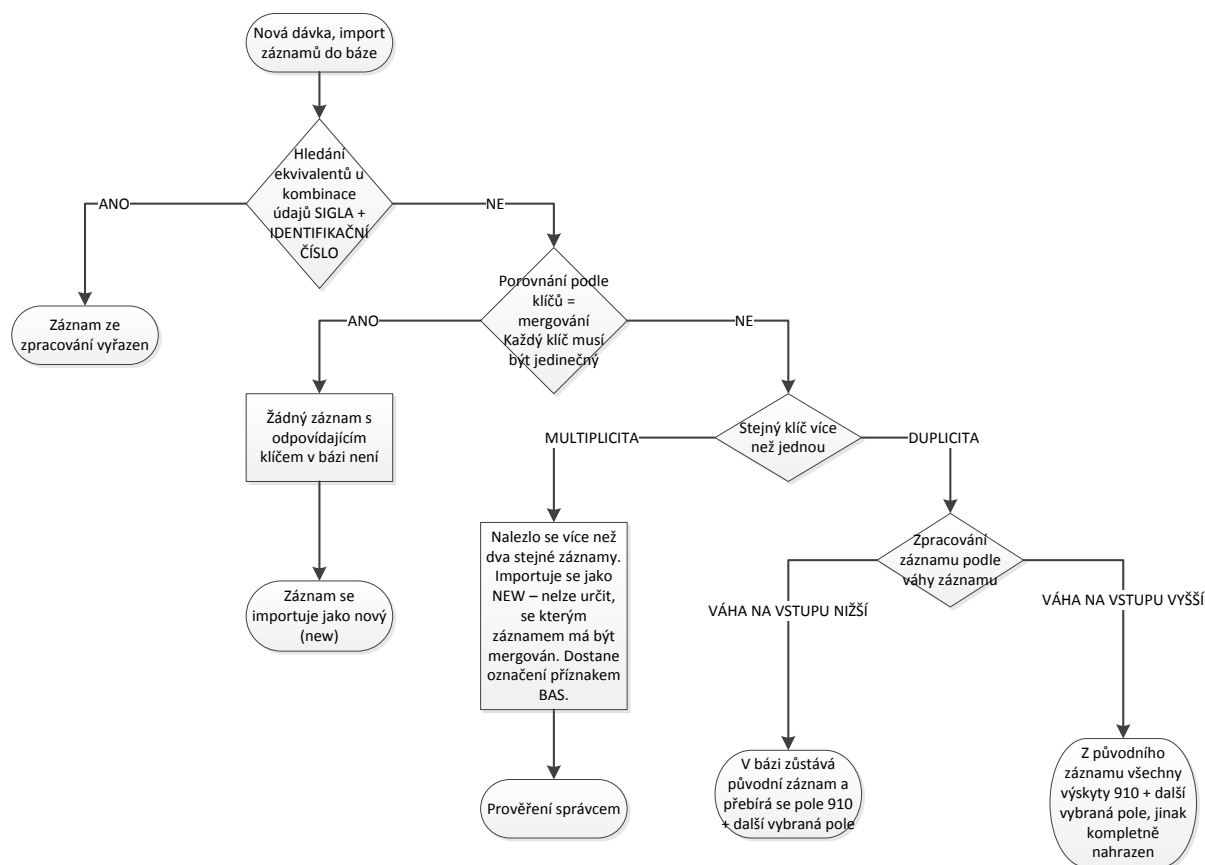
3.6.3 Příjem dávky záznamů: Deduplikační procedury

Na základě různých algoritmů, které se liší dle druhů záznamů, se z daných polí a podpolí vytvářejí tzv. otevřené klíče, které se hashovací metodou MD5⁴⁸ zakódují do řetězce obsahující celkem 30 alfanumerických znaků. Tento řetězec se uloží v záznamu do pole KEY.

V následujícím schéma je popsán proces porovnávání záznamů na vstupu vůči záznamům v bázi (deduplikace → mergování → import). Automatické porovnávání dochází v polích s údaje ISBN, hlavní záhlaví, název, popř. názvy částí, rok vydání a rozsah. Proces je velmi důležitý pro celistvost databáze a zamezení duplicit či dokonce multiplicit. (Dvořáková, 2013a; Dvořáková, 2009a)

⁴⁷ Podmnožina plnohodnotných záznamů určených k exportu pro souborný katalog.

⁴⁸ V PHP snad nejpoužívanější jednosměrná hashovací funkce vůbec. Představuje poměrně spolehlivé a jednoduché řešení pro kontrolu integrity souborů. MD5 je popsán v internetovém standardu RFC 1321. Byl vytvořen v roce 1991 Ronaldem Rivestem, aby nahradil dřívější hashovací funkci MD4. (Odvárka, 2002)

Obrázek 12 Schéma prostoru deduplikačních procedur (Dvořáková, 2009a)

3.7 Koncepte rozvoje SK ČR

Koncepce rozvoje SK ČR do roku 2010 si vytkla jako hlavní cíl vytvořit pro uživatele spolehlivý a účinný nástroj pro snadné, rychlé a bezbariérové zjišťování a získávání klasických i digitálních dokumentů v knihovnách ČR a pro knihovny efektivní nástroj pro vzájemné sdílení záznamů, fondů a služeb. (Svobodová, 2006a)

Národní knihovna ČR připravovala novou Koncepti rozvoje SK ČR na léta 2011–2015. V souvislosti s touto Konceptí proběhl v roce 2011 již 18. Mezinárodní seminář CASLIN, na kterém byla diskutována různá témata a novinky z oblasti knihovnictví a informační vědy. „Nosné téma roku 2011 bylo svázáno s realizací Koncepte rozvoje knihoven v ČR pro roky 2011 – 2014 připravované Ministerstvem kultury ČR a znělo 'Centralizované služby aneb Souborné katalogy po novu'. Právě podpora silných centralizovaných služeb (národních, federativních a konsorciálních), které umožní efektivním způsobem pokrýt informační potřeby širokého okruhu uživatelů, tvoří klíčovou část Koncepte, jejíž motto ve zkratce zní 'Snadno a rychle získat cokoliv, odkudkoliv, kdekoliv'.“ (Lhoták, 2011)

Bohužel tato navazující Koncepce rozvoje Souborného katalogu ČR na léta 2011-2015 není stále k dispozici. Novinky a další informace o vývoji a fungování SK ČR se lze dozvědět ze Seminářů pro účastníky SK ČR, které proběhly jak v roce 2012 (7. 12., v prostorách Městské knihovny v Praze), tak v roce 2013 (29. 11., taktéž v Městské knihovně v Praze) a na webových stránkách SK ČR jsou k dispozici prezentace přednášek.

Největším problémem jsou i nadále duplicity v SKC, což je považováno za jeden z hlavních nedostatků SK ČR. Na Semináři v prosinci 2012 zazněly dva hlavní důvody a to nejednotná katalogizace v ČR a také „rychlá“ retrokonverze. Na druhé straně byly ale také vyzdvíženy nové služby či zajímavosti pro uživatele SK ČR. Je to především zobrazení obálek a obsahů u záznamů dokumentů (Projekt ObalkyKnih.cz⁴⁹; <http://obalkyknih.cz/>). Výstupy tedy tvoří obsahy – textové XML soubory určené k indexování a pdf soubory s obrazovou podobou připojené pomocí linku. Dále jsou to zmíněné obálky – mírně zmenšené plnohodnotné obrázky připojené k záznamu také pomocí linku a miniaturní náhledy zobrazující se přímo v Alephu. Z dalších možností lze jmenovat možnost vytvoření citace či seznamu citací či zobrazení vlastníků dokumentů (knihoven) na mapě. Toto obohacení záznamů a dostupnost detailnějších informací oceňují jak běžní uživatelé, tak vysokoškolská komunita. (Balíková, 2012; Nechvátal, 2013) Uživatelé mohou dále využít možnost zobrazení digitální kopie (pokud to dovolí autorské právo) či možnost objednání zhotovení digitální kopie (EOD). (Svobodová, 2012) V prezentaci od PhDr. Edity Lichtenbergové zazněla prezentace o rozšíření působnosti SK ČR v souvislosti sází ANL, jejímž správcem se stal. Je k dispozici nový online formulář sloužící k evidenci excerpční základny ANL a pro její doplnění o informace o excerpci uděluje Správce SK ČR přístupová práva. V případě zájmu o zasílání záznamů do ANL je knihovna vyzvána k zaslání testovací dávky záznamů. (Lichtenbergová, 2012) V další prezentaci představila Helena Dvořáková spolupráci Registru digitalizace⁵⁰ (<http://www.registrdigitalizace.cz/rdcz/>) a SK ČR. Probíhá propojování záznamů v SK ČR s digitálními kopiemi vytvořených především v rámci projektu Kramerius (s digitálními kopiemi celkem propojeno více než 28 tis. záznamů). (Dvořáková, 2012a)

Aktuální témata SK ČR pro rok 2013, prezentované opět na semináři Městské knihovny v Praze dne 29. 11., byla svázána s novou podobou a i funkcionalitou webové stránky SK ČR. Novou možností je přímé vyhledávání v dalších bázích (v ANL a v Adresáři

⁴⁹ Projekt v tuto chvíli obsahuje více než 780 tisíc obálek a téměř 83 tisíc obsahů českých a zahraničních publikací, zúčastňuje se ho 160 knihoven. Správcem projektu je Moravská zemská knihovna v Brně a Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. (Nechvátal, 2013)

⁵⁰ „Projekt sloužící k evidenci digitalizovaných dokumentů a sledování procesu zpracování.“ (Národní, 2008) Představuje klíčové místo pro digitalizující knihovny a zabraňuje nežádoucím duplicitám digitalizace. (Dvořáková, 2012a)

knihoven) a k dispozici je i mobilní verze. Účastníci semináře byli dále informováni o pokračujících projektech a spolupracích, které byly výše jmenovány. (Svobodová, 2013a)

3.7.1 Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR

V pondělí dne 3. 6. 2014 jsem měla možnost účastnit se Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR, konané v Centrálním depozitáři v Praze-Hostivaři. Pracovní skupina byla původně vytvořena pro pomoc naplňování cílů Koncepce SK ČR do roku 2010. Její existence trvá i nadále, nyní její setkání slouží hlavně pro průběžná shrnutí a další plánování činností prováděných SK ČR, protože Koncepce rozvoje na následující léta, jak již zaznělo, není k dispozici. Na jednání jsou vždy sezváni zástupci různých typů knihoven a i používaných knihovnických systémů.

Dle mého názoru toto Jednání přispělo k celkovému ucelenému pohledu na Souborný katalog České republiky.

Byly probírány jednotlivé body vytyčené v předešlé Koncepti rozvoje (do roku 2010), probíhaly diskuze nad (s)plněním těchto bodů.

- *Nadále pokračovat v činnostech souvisejících s jeho budováním a v poskytování a rozvíjení nabízených služeb.*
- *Významně rozšířit počet knihoven a informačních institucí podílejících se na budování SK ČR a podchytit v maximální možné úplnosti informace o fondech dostupných v těchto knihovnách a informačních institucích. Zazněl zde názor, že nebezpečí či daní za vysoký počet spolupracujících subjektů je další zvýšení duplicit.*
- *Podporovat a kontrolovat dodržování stanovených knihovnických standardů a rozvíjet je v návaznosti na mezinárodní kontext. Všichni účastníci byli spokojeni s průběhem této činnosti a jejími výsledky. Všeobecná spokojenost také panuje u probíhajících školení, ať už na jednotlivých pracovištích samotných knihoven, nebo přímo v místě sídla OSK.*
- *Zlepšit kvalitu záznamů uchovávaných v SK ČR. U tohoto bodu padl návrh, aby se zlepšily či dodaly anotace k jednotlivým záznamům dokumentů. O další obohacení záznamů se postará již zmíněný server ObalkyKnih.cz, protože zde se kromě obálek skenují i obsahy knih, které tak vhodně nahradí vytvářené anotace. I to je další z atraktivnějších SK ČR pro jeho stávajícího/potenciálního uživatele. Dále zaznělo, že požadavky na kvalitu záznamů by mohly být striktnější. Na druhou stranu některé knihovny požadují, aby byly akceptovány jejich lokální zvláštnosti (což znamená*

přenášení dalších povinností na SK ČR). Je potřeba tedy rozlišovat dané standardy katalogizačních záznamů a to, co požaduje čtenář, uživatel knihovny.

- *Pokračovat v integraci SK ČR v rámci národních i mezinárodních portálů a služeb.* Hlavní otázkou je nyní spolupráce mezi Centrálním portálem knihoven (dále CPK, <http://www.knihovny.cz/>), a SK ČR – jak probíhá komunikace mezi těmito subjekty. SK ČR čeká na výzvu. V tuto chvíli neprobíhá žádné zapojení. První schůzka proběhla teprve 14. 6. 2014. Znáмым úkolem, uvedeném v Projektovém záměru CPK pro SK ČR, je funkce odběrů seriálů jako ve VPK (Virtuální polytechnická knihovna) a přímé zobrazení stavu exempláře, ne jenom lokace u záznamů dokumentů. Projednávaly se i podmínky využití záznamů ze SK ČR, problém je ale kvůli omezení copyrightem (©) - vylučuje komerční využití záznamů. Např. Evropská knihovna (TEL, <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/>) chtěla vyjádření, co se týče jejich využití metadat z Manuscriptoria, Krameria a i ze SKC. Je tedy velmi nutné přehodnocení licence. Možným řešením jsou data pod licencí Creative Commons (CC) a rozšíření působnosti v ČR.
- *Rozšířit možnosti využití SK ČR pro MVS.* Dle statistik, které je možné vidět v kap. 3.5, je patrné, že využívání služeb MVS nadále stoupá, účastníci jednání byli spokojeni s nárůstem zájmu o tuto službu ze strany čtenářů a vůbec ochotu ke spolupráci mezi jednotlivými knihovnami.
- *Využít SK ČR jako hlavní integrační nástroj v rámci Národní digitální knihovny.* To má ale za úkol zajišťovat Registr digitalizace. Báze SK ČR spíše podchycuje hotovou digitalizaci, nebude hlavním integračním nástrojem, ale podporou. Lze také propojovat záznamy SK ČR s Registrem digitalizace (viz kap. 3.7).
- *Zlepšit informace o SK ČR.* Zazněl požadavek na lepší, modernější webové stránky pro reprezentaci SK ČR. Problémem by prý ale byla špatná orientace uživatelů na nových stránkách a vzniklé potíže v případě, že nemůže najít informace k tomu, co požaduje.

Další informace a připomínky, návrhy, které zazněly, jsou zapracovány u jednotlivých vytyčených problémových okruhů Souborného katalogu ČR.

3.8 Centrální portál knihoven a SK ČR

V samostatné Koncepci rozvoje knihoven na léta 2011-2015 není SK ČR zmiňován a je pouze předběžně zapracován jako jeden z integračních zdrojů do projektu Centrálního

portálu českých knihoven (dotován z prostředků programu Ministerstva kultury ČR VISK 8/B). (Košťálová, 2012)

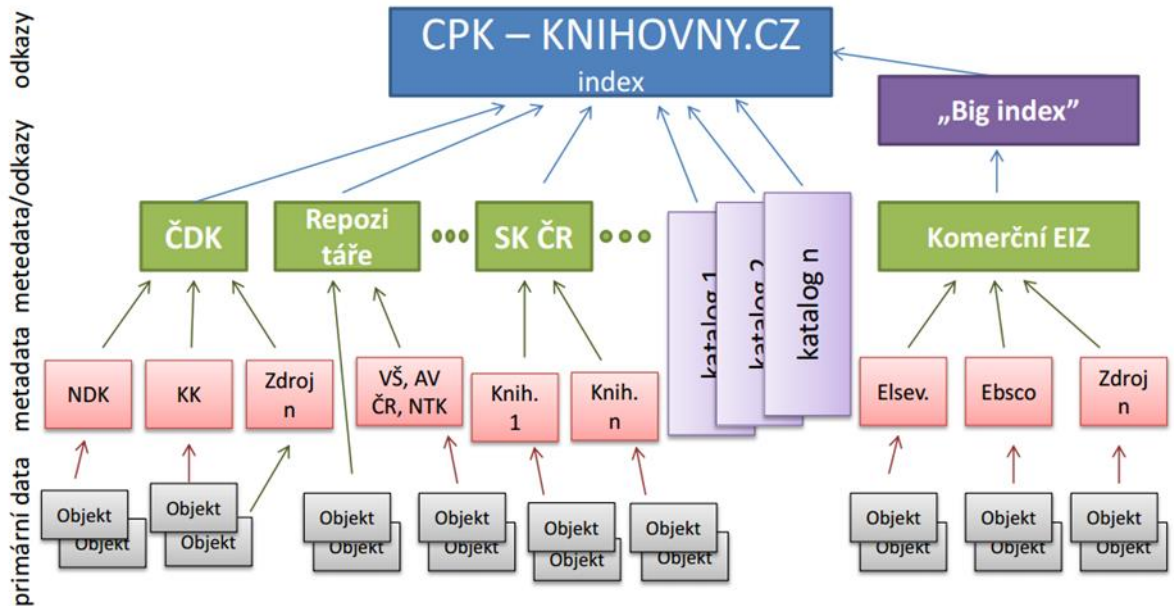
Projekt je přímo svázán s 6. cílem Koncepce rozvoje knihoven, tj. *Vytvořit jednotné rozhraní systému knihoven s cílem zprostředkování všech nabízených služeb z každé knihovny.* (Akademie, 2013). Hlavním garantem je Ing. Martin Lhoták (Knihovna Akademie věd ČR, <http://www.lib.cas.cz/>). Projekt má zabránit dalšímu tříštění služeb knihoven (usiluje se o jejich sjednocení a uživatelskou přívětivost) a také přispět ke zvýšení pohotovosti klasických i digitálních knihovnických služeb. Toho chce dosáhnout jednotným přístupem do systému českých knihoven, tedy vytvořením centrálního silného portálu. Každá knihovna by měla ve výsledku působit jako rozhraní do celého systému a každý knihovník bude schopen poskytnout komplexní službu (získání požadovaných dokumentů ať už v tradiční tištěné nebo digitální formě kdykoli, odkudkoli a kdekoli). Nebude tedy chybět centrální index (pro jednotné uživatelské rozhraní a zajištění koordinovaného přístupu k informačním zdrojům nabízeným systémem knihoven); sdílení identit; online platby (jako prostředek okamžitého přístupu ke službě, omezení fyzických návštěv knihovny). (Košťálová, 2012; Richter, 2013)

Pilotní projekt je plánován na rok 2015 a jeho nasazení do roku 2020 ve všech knihovnách, které o něho projeví zájem.

SK ČR v tomto projektu figuruje jako jeden z důležitých integračních zdrojů a je zahrnutý v toku dat do centrálního indexu (viz **Obrázek 13**). V rámci projektu půjde i o další rozšíření funkcionality SK ČR (např. informace o dostupnosti dokumentu či přizpůsobení periodik službám EDD⁵¹). (Richter, 2013)

⁵¹ Elektronické dodávání dokumentů

Centrální portál knihoven – schéma funkce z hlediska umístění a toku dat do indexu

Obrázek 13 Centrální portál knihoven – umístění a tok dat do indexu (Košťálová, 2012)

4 Hlavní problémové okruhy Souborného katalogu ČR

4.1 Úvod

Po analýze a zmapování vývoje vybraných zástupců homogenního (KIS3G) a heterogenního (Copac) systémového prostředí byly ve spolupráci s konzultantem diplomové práce PhDr. Radkou Římanovou, Ph.D., vytyčeny problémové okruhy SK ČR, které byly posléze konzultovány během kvalitativního výzkumu (polostrukurovaného rozhovoru) s vedoucí Oddělení souborných katalogů Národní knihovny ČR paní PhDr. Evou Svobodovou. Cenné informace a názory jsem také získala během účasti na Jednání Pracovní skupiny pro Souborný katalog ČR, které se uskutečnilo dne 3. 6. 2014 v prostorách Centrálního depozitáře Národní knihovny ČR (viz kap. 3.7.1).

Vytyčené okruhy budou nejprve vyjmenovány a poté bude následovat podrobnější specifikace.

- Komunikace s uživateli;
- duplicitní záznamy v bázi SK ČR;
- chybějící Koncepce rozvoje SK ČR na léta 2011- ;
- nedefinovaná role SKC v Centrálním portálu knihoven;
- nedostatečné plošné pokrytí;
- personální pokrytí činností OSK.

4.2 Komunikace s uživateli

Kromě navštívení webové a facebookové stránky SK ČR není možné se dozvědět a jakkoli reagovat na novinky, chystané změny, posuny v řešení, případné odstávky souborného katalogu a vůbec zajímavosti a funkcionality, které by mohly zaujmout potencionální uživatele či informovat ty stávající.

Příkladem možného řešení je komunikace týmu britského souborného katalogu Copac a jejich blog, fungující od roku 2008. Průběžně se tam objevují příspěvky o změnách či novinkách týkající se databáze Copac, zveřejňována jsou provedená dotazníková šetření s jejich výsledky a interpretací výsledků ze strany týmu Copac. Jak uživatelé, tak knihovny mohou na příspěvky reagovat, přístup není omezen. I knihovny a instituce samotné mohou mezi sebou řešit vzniklé problémy, nedostatky či nedorozumění, mohou si navzájem poradit, pokud se setkaly se stejnými či podobnými nesnázemi.

Mně tyto zveřejněné informace velmi pomohly, protože bylo možné pomocí těchto příspěvků s přehledem mapovat poslední vývoj a vůbec posun řešení ve vývoji celé databáze.

Kromě toho také můžeme poznat odborníky věnující se celé problematice, můžeme získat alespoň základní vhled do celé jejich odborné práce. Z příspěvků lze vyčíst nadšení z jejich odvedené práce či z provedených pokusů v případě nasazování nových vylepšení a technologií, aby tak databáze Copac ještě lépe splňovala a vyhověla představám o fungování jak svých uživatelů, tak i zapojených knihoven a institucí, kterých je v současné době 90.

Komunikace je velkým problémem i v případě projektu KIS3G, a to jak směrem k uživatelům, tak mezi knihovnami. Ty postrádají vlastní fórum, kde by mohly společně řešit a probírat vzniklé problémy. Knihovny a jejich pracovníci jsou tak odkázáni sami na sebe, během řešení těchto problémů jsou izolováni a to v případě společného projektu rozhodně není správné. Samotný web věnující se projektu KIS3G je velmi zastaralý a dle vlastních zkušeností často také s neaktuálními informacemi. Co se týče komunikace slovenského kooperativního projektu s uživateli, je to pravděpodobně čistě na jednotlivých zapojených knihovnách, jak si tuto problematiku vyřeší.

V rozhovoru s paní PhDr. Svobodovou byla tato otázka také řešena. Kladla by důraz především na komunikaci a propagaci SK ČR samotnými přispívajícími knihovnami. Aby ony, na svých webových, případně facebookových stránkách a hlavně u výpůjčních pultů, propagovaly u svých uživatelů možnost vyhledávání v SK ČR, aby se tak čtenáři dozvěděli, že lze např. požadovaný dokument (u nich nedostupný) získat prostřednictvím MVS a další lokace dokumentu je možné zjistit právě díky Soubornému katalogu České republiky.

4.3 Duplicitní záznamy v bázi SK ČR

Každý z popsaných kooperativních projektů se potýká s problémy duplicit v bázích dat záznamů dokumentů ze zapojených knihoven a institucí. A každý ze správců se snaží vytvořit a zapojit takové postupy a algoritmy, aby se výskytu duplicitních záznamů zamezilo v co největší možné míře. Zcela spolehlivé řešení není, protože katalogizace je stále činnost, kterou provádí lidé a i když jsou nastavena stejná katalogizační pravidla a popis, záleží na individuálním pojetí každé knihovny či jejich pracovníků, pečlivosti, svědomitosti apod. Do tohoto procesu vstupuje příliš mnoho proměnných, které není zatím možné podrobit kontrolám.

Copac má deduplikační proces od začátku své existence plně automatizován (z personálních důvodů) a v současné době tým pracuje na vývoji nového deduplikačního procesu, založeném na FRBR, na úrovni manifestace díla (viz kap. 1.6). Projekt KIS3G tuto problematiku řeší v dokumentu „Závazné zásady spracovania dokumentov v systéme Virtu“, který stanovuje východiska a řešení v případě nalezení duplicit. Neřeší ale, jak co nejvíce zabránit jejich vzniku a výskytu (viz kap. 2.3.1 a kap. 2.4). Na knihovny v jednotlivých

regionech je apelováno, aby si „své“ záznamy hlídaly (jejich kvalitu, výskyt duplicit během připojování holdingů a záznamů exemplářů od jiných knihoven) a v případě, že naleznou chybu v záznamu, či duplicitní záznam, je na dané knihovně, aby tuto skutečnost oznámila SNK nebo chybu v záznamu sama opravila či aktualizovala potřebné informace (např. co se týče autoritních záznamů – data narození či úmrtí pro lepší rozlišení autorů apod.). SNK tak alespoň částečně řeší to, že není v jejích silách provádět tyto kontroly zcela samostatně personálem jednoho oddělení. Toto částečné přenesení zodpovědnosti by se v případě báze dat SK ČR dalo uplatnit také.

Na Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR se také probíral problém duplicit a otázka byla řešena i během rozhovoru s PhDr. Svobodovou. Důvody vzniku duplicit jsou dle analýzy následující: ISBN (11%); hlavní záhlaví (2%); názvové údaje (41%); rok vydání/dotisk (19%); jiný druh dokumentu (5%); vícesvazková díla (7%). Podle slov PhDr. Svobodové by první čtyři jmenované položky měli být schopni všichni zapsat stejně, bez chyb. Není tomu tak. Pomoci také mělo číslo České národní bibliografie (čČNB). Dle výsledků došlo ke zlepšení, ale i tento „unikátní identifikátor“ je příčinou 10-17% případů výskytu duplicit a nutnosti ručního zásahu pracovníka OSK. Nejvíce duplicit však jednoznačně pochází z retrokonverzí. (Jednání, 2014; Dvořáková, 2012b)

V případě SK ČR mne zaujala jedna možnost během mapování vývoje tohoto českého kooperativního projektu – tzv. model sdílené katalogizace. Nasazení tohoto modelu se zvažovalo již na začátku spolupráce v rámci přispívání do SK ČR, v roce 2000, kdy byl, po velmi krátkou dobu, vyvíjen vlastní systém pro SK ČR. Práce na tomto systému pak byla ukončena pro neefektivnost. Projekt byl dopracován do fáze vytvoření formulářů, kterými by se dalo katalogizovat dovnitř do katalogu. Systém byl schopen se naplňovat, deduplikovat, bylo také možné využít MVS s možností propojení s adresářem knihoven (ADR). Ke spuštění ale vůbec nedošlo, takže funkčnost nebylo možné otestovat.

Obecně je sdílená katalogizace takový způsob, „*kdy 2 a více knihoven spolupracují na vytváření společné databáze a maximálně využívají záznamy vytvořené partnerem.*“ (Krčmařová, 2000) Lze také mluvit o online sdílené katalogizaci, kdy knihovna primárně katalogizuje ve společné bázi (souborném katalogu) a následně kopíruje záznamy do své lokální báze. Tento způsob má také samozřejmě své výhody a nevýhody. Problém bych viděla především v případě menších či malých knihoven, jejichž systém by se odlišoval od prostředí, ve kterém by se pracovalo pro společnou bázi. Odpadalo by ale odesílání záznamů prostřednictvím ftp, deduplikační procedury a další. V případě, že už by záznam ve společné bázi byl, knihovna by pouze přidala své údaje o vlastnictví a v případě seriálových publikací

roky odběru. Také si myslím, že by se ještě ve větší míře využívalo přebírání záznamů ostatních kooperujících knihoven. Bohužel ale knihovny a ostatní instituce dávají raději přednost práci v prostředí svého vlastního systému a po odeslání své dávky jako příspěvku do společné báze přechází řešení problémů na Správce báze. Tím ovšem nechci tvrdit, že samotným přispíváním do báze SK ČR nepřibývají spolupracujícím knihovnám povinnosti a starosti navíc. V knihovnách je nutné nastavit import, dbát na jeho pravidelné provádění a také kontrolovat a sledovat kvalitu katalogizace.

Ještě náročnější na moderní technologie a správu by byla katalogizace probíhající simultánně v lokální i centrální bázi, kde by se neprováděl sekundární přenos záznamů do/ze souborného katalogu do lokálních bází.

Je třeba také počkat, v jaké míře a jakým způsobem ovlivní SK ČR jeho vstup, zapojení do CPK, resp. do jeho centrálního indexu. Jak bude ovlivněn jeho vývoj a jak se budou vylepšovat a rozvíjet jeho funkcionality a míra využitelnosti uživateli. Také bude zajímavé sledovat zájem knihoven o integraci a spolupráci v jednotném prostředí CPK, protože dle zkušeností se SK ČR a vůbec heterogenním prostředím v České republice nelze říct, zda se budou knihovny plošně účastnit takového projektu. Problém bude především u malých knihoven, které nemají prostředky např. na nákup OAI providera, nutného ke sklizení záznamů a ukládání v centrálním indexu.

Tím se dostáváme k dalšímu problému, a to k samotné roli SK ČR v tomto projektu a neexistující Koncepci rozvoje SK ČR na právě probíhající časové období (tedy let 2011–2015).

4.4 Chybějící koncepce rozvoje SK ČR

Na Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR a i poté v rozhovoru s paní PhDr. Svobodovou byl vysvětlen důvod neexistence navazující Koncepce rozvoje SK ČR na právě probíhající léta. Koncepci nebylo možné vypracovat z důvodu nevysvětlených očekávání SK ČR ze strany Národní knihovny ČR a rozpracovaného projektu CPK. V Koncepci rozvoje knihoven na léta 2011-2015 např. SK ČR není zmíněn ani jedním slovem. Podle slov PhDr. Svobodové panovala v jedné chvíli dokonce domněnka, že SK ČR bude zrušen a případné nahrazení přijde právě v podobě CPK.

S chybějící Koncepcí rozvoje SK ČR nelze studovat vytčené cíle, vývoj, stanovený, naplánovaný posun celého kooperativního projektu, nelze srovnávat současný stav s tím zamýšleným. Pokud bychom chtěli získat informace o stavu projektu, plánovaných vylepšeních apod., jako jediný ucelenější zdroj je možné využít přehledy a prezentace z každoročních seminářů pro účastníky SK ČR, kde vždy proběhne roční shrnutí práce všech

zapojených subjektů, zanalyzují se nejzajímavější problémy, které se vyskytnou, a navrhne se adekvátní řešení. Součástí také bývají cíle pro následující rok (např. nové spolupráce s okolními projekty, které obohatí a pozvednou SK ČR), které Správce SK ČR vytyčil. To bych ale stále viděla spíše jako dílčí doplňování a průběžná shrnutí koncepce rozvoje. Vhodná by byla pravděpodobně ještě užší spolupráce a zahrnutí SK ČR do tvorby Koncepce rozvoje knihoven na určitý časový úsek. Koncepci rozvoje SK ČR bych neprezentovala jako oddělenou činnost, protože samotné přispívání a zdokonalování SK ČR se dotýká nejen přispívajících knihoven, ale určitě i těch, kteří se na spolupráci teprve připravují či pouze pasivně využívají ke svým lokálním činnostem.

Aktuálním a prozatím nejdůležitějším, nejviditelnějším projektem, do kterého by se SK ČR měl zapojit, je CPK. Jak bylo zmíněno v kap. 3.8, tento záměr vychází z Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015.

4.5 Zapojení SKC v CPK

Následující kapitola zabývající se problematikou zapojení SK ČR v CPK nastíní výchozí stav, plán rozvoje a výsledek CPK v té oblasti (resp. centrálního indexu), ve které se zatím pouze teoreticky počítá se zapojením SK ČR. Také doplní informace, které byly již zmíněny v kap. Centrální portál CPK a SK ČR.

Předstupněm CPK je portál JIB (fungující od roku 2002), díky kterému si knihovny a uživatelé měli možnost vyzkoušet integraci různých informačních zdrojů v praxi. Svě klasické i elektronické zdroje mohou knihovny sdílet i prostřednictvím SK ČR. Oba tyto zdroje jsou propojeny – SK ČR je integrován do JIB. Během více než desetiletého provozu JIB budou tyto zkušenosti z využívání a sdílení informačních zdrojů velmi cenné při navrhování a vlastní tvorbě centrálního portálu. (Stoklasová, 2013, str. 14-15)

Fungování JIB je založeno především na paralelním prohledávání zdrojů, které je zdoluhavé. Jistou nevýhodou tohoto projektu je také jeho limitovaná funkcionalita, protože je původně založen na institucionální, nikoli konsorciální či celonárodní licenci a teprve poté byla rozšiřována pro ostatní knihovny. Díky tomu je tedy jasné, že *„optimálně fungující centrální portál musí být od počátku koncipován a budován jako centrální portál.“* (Stoklasová, 2013, str. 14-15)

V současné době jednotlivé knihovny či skupiny knihoven testují a/nebo vybírají pro své portály moderní discovery systémy navázané na centrální indexy. Jde o nástroje, které budou v budoucnu páteří CPK. Z důvodu „otevření se“ směrem (nejen) k CPK, tj. aby mohly knihovny participovat na tomto projektu, je také potřeba dopracovat a vylepšit API rozhraní

knihovních systémů českých knihoven (ať už domácí či zahraniční provenience). (Stoklasová, 2013, str. 14-15)

JIB také přispěla v technické rovině ke koordinaci přístupu knihoven a jejich prostřednictvím i uživatelům ke klasickým a elektronickým informačním zdrojům. Právě v jejím rámci by se měl SK ČR ještě více stávat místem (v návaznosti na Registr digitalizace), kde se tyto informace soustřeďují.

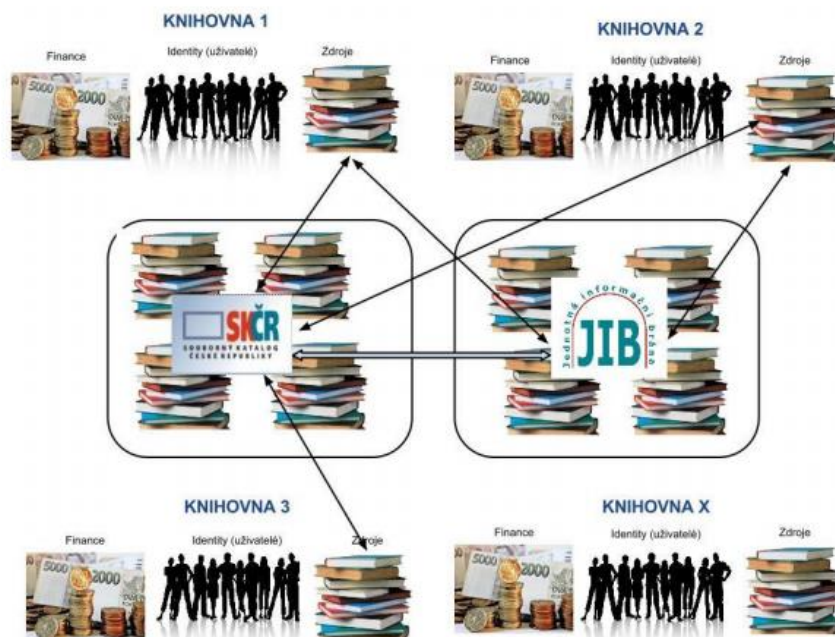
SK ČR by se také měl stát jakýmsi výchozím bodem pro další cíl, který patří do Projektového záměru CPK, a to sjednocení systému meziknihovních služeb, lokalizaci a dodávání dokumentů. Bude třeba sjednotit ceníky, zrychlit tyto služby, zvýšit zapojení a odpovědnost jednotlivých knihoven a je třeba, aby si knihovny mezi sebou začaly více důvěřovat právě z důvodu naplnění těchto záměrů. (Stoklasová, 2013, str. 35)

SK ČR by měl být i nadále dle Koncepce rozvoje knihoven součástí oblasti „Zajištění dostupnosti obsahu“, především její části - tradičních knihovních fondů a koncepce jejich udržitelnosti, což je podstatné zejména pro zajištění obsahu s charakterem národního kulturního dědictví, který poté bude (nejen) díky SK ČR zpřístupňován centrálním portálem.

Cílovým stavem v roce 2020 je jednotné prostředí, které budou české knihovny využívat a jehož jádrem bude společný knihovní systém propojený s návaznými produkty a provozovaný v režimu SaaS⁵². Pro úplnou představu jsem využila grafické znázornění stavu současného stavu a cílovým stavem (viz **Obrázek 14** a **Obrázek 15**). (Stoklasová, 2013, str. 18, 20)

Je třeba ale ujasnit ze strany CPK další požadavky a představy týmu spravující SK ČR, aby se tato báze mohla vhodně připravovat pro zapojení a využívání jak uživateli, tak samotným centrálním indexem. Dle informací poskytnutých v rozhovoru paní PhDr. Svobodovou proběhla pouze jedna schůzka, ostatní zprávy, prozatím velmi obecné, se mohou dočíst v projektovém záměru a prezentacích vystavených na stránkách CPK.

⁵² „SaaS (Software as a service: software jako služba) je model nasazení softwaru, kdy dochází k hostování aplikace provozovatelem služby.“ (Rouse, 2010)

Obrázek 14 Současný stav (Stoklasová, 2013, s. 17)

Obrázek 15 Předpokládaný stav v roce 2020 (Stoklasová, 2013, s. 19)

4.6 Nedostatečné plošné pokrytí

SK ČR se do funkční a spolehlivé podoby vyvíjel příliš dlouho a mezitím vzniklo příliš mnoho souborných katalogů. Problém příliš rozsáhlého repertoáru souborných katalogů a tím způsobené nedostatečné pokrytí a zapojení více knihoven do SK ČR zmiňuje i Projektový záměr k Centrálnímu portálu knihoven z poloviny roku 2013. „*Koordinaci přístupu knihoven a jejich prostřednictvím i uživatelů ke klasickým (převážně tištěným)*

zdrojům knihoven zajišťuje na tak malou zemi, jako je Česká republika, až příliš mnoho souborných katalogů (více než 19!).“ Jednotlivé regiony / instituce / skupiny institucí či dokonce systémy mají své vlastní souborné katalogy, přístup jednotlivých knihoven i jejich uživatelů je ale značně omezen jejich vymezením.“ (Stoklasová, 2013, s. 15) Na Jednání Pracovní skupiny pro SK ČR zazněl na druhé straně zajímavý názor, který naopak zmíněný počet souborných katalogů nijak neodsuzoval. Jednotlivé souborné katalogy vždy totiž slouží určité skupině knihoven a uživatelů s vlastními potřebami, a aby je uspokojoval jeden jediný souborný katalog, v tomto případě SK ČR, by prý nebylo možné. Navíc, dle názoru paní PhDr. Svobodové, na tom SK ČR není, co se týče pokrytí ČR, nijak zle a velmi uspokojivé je také zastoupení různých typů knihoven. Chybí pokrytí malými knihovnami⁵³, ale většina velkých knihoven jsou přispěvateli do SK ČR.

Zásadním problémem je ovšem rovina kooperační a finanční v oblasti pořizování informačních zdrojů. Mezi určitými typy knihoven převažuje rivalita a snaha využít omezené finanční zdroje pouze pro sebe a nedělit se tak s ostatními. Bez vůle ke spolupráci a sdílení zdrojů dochází k plýtvání už tak již omezených financí, „zdroje jsou až na výjimky nakupovány za nesrovnatelně vyšší ceny v porovnání se zahraničím, kde již pochopily sílu kooperace a sdílení zdrojů, které pořizují za podstatně výhodnějších podmínek.“ (Richter, 2013)

Knihovny spolupracující na tvorbě SK ČR (a řadě dalších souborných katalogů) si již určitě zvykly na jistý druh sdílení svých záznamů dokumentů a vůbec informací o svém fondu, včetně souhlasu k poskytnutí dokumentu či kopie v rámci MVS. Tento model je ale třeba ještě dále rozšířit, zdokonalit a posílit snahu o co největší zapojení jednotlivých knihoven.

Tyto snahy o vyřešení zmíněných problémů by rozhodně mohl řešit Centrální portál knihoven, kde bude již od začátku pro jeho realizaci a provoz smluvně dohodnut organizační a finanční model. Důležitá určitě pro knihovny bude informace, možnost ušetření svých financí, pokud se do této kooperace zapojí a k dispozici se jim dostane více informačních zdrojů na jednom místě, což jim podstatně usnadní práci při řešení požadavků svých uživatelů, pokud ale ony samy dají k dispozici své zdroje. S touto vidinou by mohlo dojít k nárůstu přispívajících knihoven, tedy počtu těch, které se chtějí zapojit. (Richter, 2013)

Díky popsáním projektům ze zahraničí, databázi Copac a projekt KIS3G (zástupce heterogenního a homogenního prostředí), mohu říci, že heterogenní prostředí je pro

⁵³ Zde je problém nedostatku kapacity pro zpracovávání a odesílání záznamů do SKC (krátká pracovní doba, často jen pár dnů v týdnu a fond, díky chybějícím financím téměř neobnovovaný, je tvořený jen nejnужnějším základem). Přispívat do SKC by tedy měly minimálně knihovny s regionální funkcí, které navíc pro tyto zmíněné malé zajišťují cirkulační výpůjční službu, aby měly čtenářům ve své lokalitě co nového nabídnout.

spolupráci v souborném katalogu/bázi lepší, protože slovenský projekt (s homogenním prostředím) se potýká s velmi malou účastí, zapojením knihoven (32). Ve srovnání s britským systémem mají méně než poloviční počet zapojených knihoven a institucí a s počtem přispívajících knihoven do hlavního souborného katalogu České republiky, SK ČR, to nelze ani srovnávat.

Pokud se snahy o centralizaci služeb, informací,ází dat, uživatelských identit atd. zdaří podle plánu CPK, lze říci, že v systému českého knihovnictví dojde opravdu k velké změně a velkému počínu.

4.7 Problém personálního pokrytí

Jak již bylo zmíněno v kap. 3.3 (‘Správce souborného katalogu České republiky’), pojednávající o Oddělení souborných katalogů (dále OSK), chod a práci tohoto oddělení zajišťuje celkem 14 pracovníků, včetně paní vedoucí PhDr. Evy Svobodové. Ne všichni pracovníci jsou v oddělení na plný úvazek, někteří jsou pouze na částečný. Správa SK ČR je tedy spolu s rozšiřující se působností tohoto oddělení velmi náročná na personální pokrytí.

S nedostatkem personálu se potýkají i ostatní popisované projekty. Tým spravující databázi Copac proto některé procesy v databázi nechává provádět zcela automaticky a vůbec do nich nezasahuje, projekt KIS3G a jeho Správce přenechává některé dílčí činnosti na spolupracujících knihovnách či od nich vyžaduje alespoň velmi úzkou spolupráci a výpomoc.

Práci OSK a její náplň prezentovala PhDr. Eva Svobodová společně s Janou Militkou na Semináři pro účastníky SK ČR na konci roku 2013 v Městské knihovně v Praze. Zaměstnanci mají na starost příjem dat, dávkově z přispívajících knihoven; odstraňování duplicitních záznamů (ty, které nemohly být odstraněny automaticky – viz kap. 3.6.3); propojování záznamů se záznamy jmenných autorit; dále zpracování smluv mezi SK ČR a přístupujícími knihovnami; správu báze ADR – její části ‘odborné knihovny’ (dále školních, muzejních, ...), veřejné knihovny má na starost Knihovnický institut; pracovníci také přidělují sigly knihovnám a obesílají knihovny jednou ročně výzvou k aktualizaci záznamů; upravují údaje v záznamech knihoven. Prostřednictvím online formulářů v rámci spolupráce s ostatními knihovnami připisují sigly do vlastnictví monografií; zpracovávají hlášené duplicity; vyřizují objednávky MVS a v rámci spolupráce s Registrem digitalizace evidují digitalizační aktivity spolupracujících knihoven. Po roce 2011 také SK ČR rozšířil svou působnost a stal se správcem báze ANL. Pro její doplnění o informace o excerpcei uděluje OSK přístupová práva. V případě zájmu o zasílání záznamů do ANL je knihovna vyzvána k zaslání testovací dávky záznamů.

Financování činností OSK spojených se správou provozu SK ČR plně závisí na rozpočtu Národní knihovny ČR a programu VISK 9. Finance z programu VISK chodí již tři roky jako vázaná položka, která pevně patří do rozpočtu. Jiné zdroje nejsou.

Průběžným, částečným řešením nedostatku personálu by mohla být např. užší spolupráce s vysokými školami knihovnického zaměření a dohodě, která by zde umožnila studentům absolvovat praxi, či časově delší stáž v Oddělení souborných katalogů. Pro studenty by to byla neocenitelná zkušenost, a pokud by se později nějakým způsobem zlepšila finanční situace, dalo by se uvažovat o dlouhodobější spolupráci např. v podobě pracovníků – externistů, u kterých už by nebylo potřeba školení a další fáze začlenění, protože pracovní postupy už by znali. K této otázce a mému návrhu jsem také dostala vyjádření od paní PhDr. Svobodové. Zapracování dočasných stážistů, studentů apod. je příliš časově náročné. Aby mohl pracovník např. samostatně deduplikovat, je potřeba čtvrt roku trvající školení a dohled. Je třeba se seznámit s velkým počtem a velkou různorodostí duplicitních záznamů, a protože má dotyčný právo mazat záznamy, je potřeba věnovat mu opravdu velké množství času. Z toho vyplývá, že vynaložený čas a úsilí do studenta, který např. za půl roku zmizí, je značně neefektivní. Samozřejmě rozdíl by byl, pokud by se daný student mohl poté kupříkladu zavázat smlouvou o spolupráci na dalších 5 let, pak by se toto školení a další spolupráce určitě vyplatila.

4.8 Polostrukturovaný rozhovor

Pro získání odborného názoru a pohledu na aktuální stav a problémové okruhy Souborného katalogu České republiky byl do diplomové práce vybrán druh kvalitativního výzkumu – semi(polo)strukturovaný rozhovor, který byl vedený s vedoucí Oddělení souborných katalogů Národního knihovny České republiky, paní PhDr. Evou Svobodovou.

Polostrukturovaný rozhovor byl vybrán především kvůli možnosti jeho částečného řízení, kdy má dotazovaný možnost aktivně vstupovat do situace a má také možnost sdělit subjektivní myšlenky a názory, což je v případě získání hodnocení a návrhů řešení problémů od Správce SK ČR velmi cenným příspěvkem k této diplomové práci.

Předem bylo stanovené téma tohoto typu rozhovoru a příslušné otázky, které bylo možné pokládat v libovolném pořadí, upravovat je, či je dle vývoje rozhovoru zcela vynechat.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, cílem a hlavním tématem rozhovoru jsou problémové okruhy (které byly nastíněny v předešlé kapitole) SK ČR, jejich analýza a také získání názoru na možná řešení. Odpovědi byly přesně zaznamenány a přeneseny do diplomové práce, kde jsou následně využity v rámci jednotlivých problémových okruhů, kde pomohou rozšířit další možnosti a návrhy pro řešení. Rozhovor proběhl dne 13. 6. 2014.

Otázky

1. Než začneme otázkami týkající se přímo tématu diplomové práce, ráda bych se Vás zeptala na Vaši profesionální dráhu, jak jste se dostala k práci v Souborném katalogu ČR a pozici vedoucí OSK?

„V Národní knihovně jsem od roku 1982, kdy jsem nastoupila rovnou do Meziknihovní výpůjční služby a tehdy toto oddělení bylo se SK ČR spojené. Potom se oddělení od sebe oddělilo, s přicházející (a rozšiřující se automatizací), kdy jsem zůstala v MVS, kde jsem byla dalších 15 let. Takže nejdříve jsem SK ČR intenzivně využívala, což mi umožnilo vytvořit si k němu kladný vztah, a poté jsem přešla do Souborného katalogu.“

2. Co je důvodem chybějící koncepce rozvoje Souborného katalogu a bude připravována jiná na následující časové období? Na co bude případně navazovat?

„Je potřeba si nejdříve vyjasnit, jak se dále se Souborným katalog počítá. SK ČR není ani jedním slovem v současné Koncepci rozvoje knihoven do roku 2015 zmíněn. V jedné chvíli panovala domněnka, že budeme zrušeni a nahrazeni Centrálním portálem knihoven. Myšlenka je samozřejmě velmi chytrá, sklízet si aktuální záznamy exemplářů, ze všech knihoven, pro uživatele – nepoučeného, v jednom prostředí. Zatím ale pro to nejsou připraveny podmínky v tom Portálu.“

Těžko se píše Koncepce, když se neví, co se od SK ČR očekává a jestli se vůbec něco očekává. Snažila jsem se získat podrobnější informace od Ing. Martina Lhotáka, Víta Richtera a Karolíny Košťálové, oficiální schůzka k tomuto projektu proběhne až 14. 6. 2014.“

3. Dle dostupných informací se stále pracuje na odstraňování duplicit v bázi SK ČR. Probíhají v současné době nějaké přípravy na nová opatření proti jejich vzniku a zlepšení stavu báze, či se plánuje zůstat u současné činnosti?

Jaký máte názor na sdílenou katalogizaci? Mohlo by její dřívější nasazení v dobách počátečního vývoje ovlivnit k lepšímu stavu báze? Uvažuje se případně ještě o jejím využití?

„Kontroluje se automatem ISBN, název, číslo části, části názvu – zda jsou stejné, hlavní autor, rok vydání, stránky. Tyto údaje by měli být všichni schopní napsat stejně, ale není tomu tak. Takže bohužel nějaké zlepšení asi není možné. Např. velkým problémem je ISBN jednoho svazku a ISBN souboru. Takže ISBN, byť jednoznačný identifikátor se takto použít nedá. To samé číslo ČNB. 10-17% procent duplicit je způsobeno špatným použitím tohoto identifikátoru. Každý se drží svých zvyklostí, chce uspokojit čtenáře. A samozřejmě nejvíce duplicit je z retrokonverzí.“

Sdílená katalogizace je možná pouze v případě homogenního prostředí, tam by to šlo. Jednu dobu byl vyvíjen vlastní systém pro SK ČR, po velmi krátkou dobu, kolem roku 2000, poté to bylo zastaveno pro neefektivnost, ale projekt došel do fáze vytvoření formulářů, kterými se dalo katalogizovat dovnitř katalogu. Ale nebyly spuštěny, takže jejich funkčnost nebyla ověřena v praxi. Katalog byl schopen se naplňovat, deduplikovat, byl schopen použít MVS, propojit se s adresářem.“

4. Ve své práci jsem také zkoumala rozdíly heterogenního a homogenního systémového prostředí v rámci souborných katalogů. Jaké výhody a nevýhody spatřujete Vy v heterogenním a homogenním prostředí?

„V našem prostředí nevidím reálně přeměnu z heterogenního prostředí do homogenního. Homogenní prostředí by bylo ideální, ale není to reálné.“

5. Jaký máte názor / Co si myslíte, že je hlavní příčinou nedostatečného pokrytí SK ČR v rámci knihoven na území ČR?

Je na vině „dlouhý vývoj“ SK ČR do jeho spolehlivé a kvalitní podoby?; A případně co dalšího si myslíte, že přispělo k tomuto stavu?

„Nemyslím si, že pokrytí co do území je špatné. Velmi dobré je i pokrytí co se týče typů knihoven. Není pokrytí malými knihovnami, z velkých žádná nechybí.“

6. Pomůže v dalším vývoji, zlepšování a větším zapojení knihoven plánované uvedení a zprovoznění Centrálního portálu knihoven? V jakém směru (poskytované služby, rozšíření funkcí, ...)?

Tato otázka byla dostatečně řešena v rámci Jednání Pracovní skupiny pro Souborný katalog ČR, kde zaznělo vyjádření PhDr. Svobodové a toto téma je i zmíněno v otázce č. 2.

7. Otázka k personálnímu pokrytí a zdroje financování SK ČR: Víím, že Oddělení souborných katalogů rozšiřuje svou oblast působnosti, přibírá další agendu pro zpracování, příkladem může být správa báze ANL. Je podle Vás dostatečné personální pokrytí v tomto Oddělení? Pokud ne (a nejspíš se nedá počítat s navýšením finančního rozpočtu) dal by se částečně řešit tento problém dohodami a stážemi, praxemi studentů ÚISK FF UK?

Jaké zdroje pokrývají financování SK ČR – je to pouze NK ČR a program Ministerstva kultury VISK 9? Máte ještě případně jiné zdroje?

„Máme 9 ¼ systematizovaného místa, 14 lidí, kmenové pracovníky, důchodce, studenty. Jsme financováni z NK ČR a VISK 9, který už nám v této chvíli nepatří, protože ty peníze, které jsme si kdysi dávno „vysoutěžili“, nám už tři roky chodí do rozpočtu jako vázaná

položka. Další zdroje nejsou. NK ČR má povinnost ze zákona vytvářet SK ČR, takže by měla zajistit i jeho zaplacení. Ke stáží: Pokud se zaškolují noví lidé na deduplikaci, tak jsou pod dohledem čtvrt roku. Je plno případů, se kterými je potřeba se seznámit a dotyčný má právo mazat, takže se musí vyškolit opravdu pečlivě. Hodně vynaloženého času do někoho, kdo za půl roku zmizí, to není vůbec efektivní. Jiné by to bylo v případě, že by to byl student, kterého už by šlo si zavázat např. na pět let.“

8. Dovedla byste si představit ještě jinou, další formu komunikace SK ČR, hlavně co se týče směrem k uživatelům (ať už stávajícím či potenciálním)? Je pro Vás tato současná situace uspokojivá/dostatečná?

„Představuji si spolupráci knihoven se SK ČR hlavně tím způsobem, že ony budou propagovat SK ČR na svých facebookových a webových stránkách a hlavně u svého pultu. Hlavně malé knihovny před MVS trochu kličkují.“

9. Je prosím případně další problém, se kterým se aktuálně SK ČR potýká?

„Další, jiné problémy řešíme spíše nárazově.“

Moc Vám děkuji za poskytnutý rozhovor a cenné informace!

Závěr

Největší souborný katalog České republiky, SK ČR, nabízí své služby již téměř 20 let. Mezi jeho hlavní úkoly patří co možná nejúplněji shromažďovat informace o fondech spolupracujících knihoven a informačních institucích, vlastněných dokumentech, jejich lokacích. Usnadňuje tak uživatelům a i knihovníkům a informačním pracovníkům vyhledávání tím, že mohou hledat pouze v jednom prostředí, na jednom místě.

I tento projekt se potýká s problémy, do značné míry podobné předcházejícím představeným projektům a představitelům heterogenního (britský projekt Copac) a homogenního systémového prostředí (slovenský projekt KIS3G). A úkolem této práce bylo mj. v rámci analýzy zahraničních vzorů vytyčit, popsat a navrhnout jejich řešení. Odborný názor a náhled na vytyčené problémy jsem měla možnost konzultovat během polostrukturovaného rozhovoru s vedoucí Oddělení souborných katalogů paní PhDr. Evou Svobodovou. Nejnovější informace a zajímavé poznatky jsem měla možnost získat také díky účasti na Jednání Pracovní skupiny pro Souborný katalog v červnu roku 2014.

Popsáno bylo celkem 6 problémových okruhů. Zabývala jsem se nedostatečnou komunikací SK ČR s uživateli; duplicitními záznamy v bázi SK ČR; nevypracovanou Koncepcí rozvoje SK ČR; zapojením SK ČR v projektu Centrálního portálu knihoven; plošným pokrytím SK ČR a problémem personálního pokrytí Oddělení souborných katalogů NK ČR, které má na starost správu tohoto projektu.

Co se týče komunikace SK ČR s uživateli, je potřeba především větší zapojení spolupracujících knihoven a informačních institucí, které mohou tento projekt propagovat u svých uživatelů, ať už přímo zprostředkováním meziknihovní výpůjční služby či informováním čtenářů o existenci takového projektu během kontaktu s nimi u výpůjčního pultu, nebo na svých webových či facebookových stránkách a zvýšit povědomí o SK ČR a tím i jeho využívání.

Dále byly také podrobně popsány důvody vzniku duplicitních záznamů. Řešení tohoto problému opět závisí na jednotlivých spolupracujících subjektech, jak pečlivě bude probíhat lokální katalogizace a kontroly odevzdávaných záznamů, aby se jejich vznik omezil na minimum. Nejlepším řešením by i dle PhDr. Svobodové byla sdílená katalogizace do jedné báze, to by ale znamenalo homogenní systémové prostředí, na které nebyly knihovny České republiky ochotné přistoupit na počátku budování báze, natož v současné době. Velkou pozornost bude také potřeba věnovat nasazení katalogizačních pravidel RDA od dubna roku 2015 a ukončení přijímání záznamů dokumentů ve formátu UNIMARC.

Důvodem nevypracované navazující Koncepce rozvoje SK ČR na léta 2011-2015 jsou nevysvětlené, nevyjasněné záměry ze strany Národní knihovny ČR s projektem SK ČR. Zmínka se o něm nevyskytuje ani v Koncepci rozvoje knihoven na léta 2011–2015. Nedostatek komunikace a sdílení záměrů, dalších postupů panuje i v projektu Centrálního portálu knihoven, kde by se naopak dle mého názoru mělo komunikaci přikládat velký význam, protože již zmíněnými hlavními úkoly tohoto projektu je vytvoření jednotného rozhraní systému knihoven, zabránění dalšího tříštění služeb či neefektivní vynakládání finančních prostředků. Komunikační stránku je určitě třeba posílit, postupovat jednotně při řešení projektu takové velikosti a důležitosti.

Během konzultace problému plošného pokrytí SK ČR se došlo k závěru, že i když se poměr 381 spolupracujících subjektů (+ 46 testujících) SK ČR k celkovému počtu více než 6000 v České republice nejeví příliš dobře, pokrývá tento počet většinu velkých knihoven a také jejich nejrozumnější typy. Problém je s malými knihovnami, které nemohou přispívat ať už z personálních či finančních důvodů (to mj. zahrnuje i nemožnost zakoupení modulu Z39.50 potřebný pro dávkové zasílání záznamů, nákup nových publikací pro oživení fondu a další). O nezájem či neúčast v tomto projektu tak rozhodně nelze mluvit. Navíc vedle tohoto souborného katalogu máme v České republice dalších 18. Na jednání Pracovní skupiny zazněl zajímavý názor, který počet souborných katalogů naopak vyzdvihнул. Bylo vysvětleno, že jeden souborný katalog nemůže pokrýt odlišné potřeby tak velkého počtu knihoven (z hlediska knihovních systémů, zaměření knihoven apod.).

Chod Oddělení souborných katalogů zajišťuje celkem 14 pracovníků (na plné i částečné úvazky) a je financován pouze z rozpočtu NK ČR a pravidelně také z programu VISK 9 (jednou ročně, jako vázaná položka). Další pracovníky není možné financovat a neefektivní se ukázalo i zapracování např. dočasných stážistů, kterým je potřeba v případě školení pro ruční kontrolu a odstraňování duplicit věnovat až čtvrt roku.

Úkolem diplomové práce také bylo zjistit, které systémové prostředí je vhodnější pro spolupráci na budování společné báze záznamů dokumentů. Během analýzy jsem došla k závěru, že heterogenní prostředí je pro spolupráci příznivější. Poskytuje knihovnám volnost, co se týče volby knihovnicko-informačního systému, ve kterém zpracovávají své dokumenty a poté dávkově zasílají záznamy do společné báze. V obou projektech, které v tomto prostředí spolupracují (britský projekt Copac a SK ČR), mají významně větší počet spolupracujících knihoven a institucí než popsáný slovenský projekt KIS3G. Výhodu to neposkytuje ani v menší míře duplicit. Slovenský projekt KIS3G nejen že má velmi malý počet zúčastněných knihoven a institucí, ale také se potýká s velkým problémem duplicit a multiplicit, které zbylé

dva projekty řeší také. Díky nasazeným postupům a kontrolním algoritmům se daří zachytit mnoho potenciálních duplicitních záznamů již na vstupu do báze, ale prozatím nelze všem duplicitám zcela zabránit. Důvodem jsou nejružnější lokální zvláštnosti během katalogizace přispívajících knihoven a institucí, překlepy, chybné či nepřesné zapisování údajů (ISBN, názvové údaje, počet stran, rok vydání apod.), na základě kterých jsou vytvořené deduplikační procesy. Společný knihovnický systém, který využívají spolupracující subjekty v projektu KIS3G také nemohou zcela využít všech funkcionalit, které systém Virtua nabízí, protože není k dispozici kompletně zpracovaný 'help' ve slovenštině. To bych viděla opět jako nevýhodu homogenního prostředí. V heterogenním prostředí si knihovna svůj systém vybere samostatně a ve spolupráci s producentem si systém osvojí a přizpůsobí svému prostředí, aniž by byla zastupována v jednáních např. národní knihovnou.

Dle mého názoru český projekt souborného katalogu ve srovnání se zahraničními vzory obstál. Je třeba dále pracovat na rozvíjení služeb pro uživatele a knihovny, i nadále pracovat na zatraktivnění uživatelského rozhraní (jako např. britský projekt Copac, který pro své webové rozhraní využívá nejružnějších prvků Webu 2.0), zlepšit jeho propagaci a poté, co dojde k řádné komunikaci a sdělení představ jak na straně SK ČR, tak na straně CPK, budoucnost zapojení Souborného katalogu ČR jako jednoho z důležitých integračních nástrojů se jistě podaří.

Seznam použité literatury

1. Akademie věd České republiky. Knihovna. 2013. Centrální portál českých knihoven – etapa 2013: Čerpání dotace z rozpočtu Odboru umění, literatury a knihoven – výťah z projektu na rok 2013. In *Knihovna.cz* [online]. Knihovna AV ČR, c2011 [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: http://www.knihovny.cz/wp-content/uploads/2012/09/CPK_Vytah-z-projektu-na-rok-2013_cerpani-dotace.pdf.
2. Biblio Tech. 2009. Z39.50 Record Syntaxes. In *Ringgold: Intelligent Decisions* [online]. Biblio Tech, c1997-2009 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.ringgold.com/biblio-tech/>.
3. CEIT. 2011. Profil společnosti CEIT. In *CEIT: Centrum eko-informácií a terminológie* [online]. CEIT, c2005-2011 [cit. 2014-02-16]. Dostupný z: <http://www.ceit.sk/>.
4. Copac (Mimas). 2012a. About us. In *Copac: National, Academic and Specialist Catalogue* [online]. The University of Manchester, c2012 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/about/>.
5. Copac (Mimas). 2012b. Copac Innovations. In *Copac: National, Academic and Specialist Library Catalogue* [online]. The University of Manchester, c2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/innovations/>.
6. Copac (Mimas). 2012c. Developers information: Copac interfaces and database. In *Copac: National, Academic and Specialist Library Catalogue* [online]. The University of Manchester, c2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/developers/>.
7. Copac (Mimas). 2012d. Libraries on Copac. In *Copac: National, Academic and Specialist Library Catalogue* [online]. The University of Manchester, c2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/about/libraries/>.
8. Copac (Mimas). 2012e. Persistent URLs. In *Copac: National, Academic and Specialist Library Catalogue* [online]. The University of Manchester, c2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/developers/persistent-urls/>.
9. Cousins, Shirley Anne. 1997a. Copac: the new nationally accessible union catalogue. *Ariadne* [online]. 19 March 1997, issue 8 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://www.ariadne.ac.uk/issue8/copac>. ISSN 1361-3200.
10. Cousins, Shirley Anne. 1997b. Copac: the new national OPAC service based on the CURL database. *Program: electronic library and information systems*. London: Aslib-IMI, 1997, vol. 31, no. 1, s. 1-21 [cit. 2013-10-15]. ISSN 0033-0337.
11. Cousins, Shirley Anne. 1998. Duplicate detection and record consolidation in large bibliographic databases: the Copac database experience. *Journal of Information Science*. 1998, vol. 24, no. 4, s. 231-240 [cit. 2013-10-20]. ISSN 0165-5515.
12. Cousins, Shirley. 2013a. *Information to Copac* [online]. Message to: Iveta LODROVÁ. 2013-11-05 [cit. 2013-12-08]. Osobní komunikace.

13. Cousins, Shirley. 2013b. *Subject search on Copac* [online]. Message to: Iveta LODROVÁ. 2013-12-04 [cit. 2013-12-08]. Osobní komunikace.
14. Cousins, Shirley. 2014. *Deduplication* [online]. Message to: Iveta Lodrová. 2014-03-11. [cit. 2014-03-20]. Osobní komunikace.
15. Drobíková, Barbora. 2002. Vývoj, směřování a trendy katalogizace za poslední čtyři roky: od FRBR až po revizi AACR2R v roce 2002. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2002, č. 3, s. 153-167 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/nkkr/nkkr0203/0203153.html>. ISSN 1214-0678. ISSN 1214-0678.
16. Dvořáková, Helena. 2006. Kvalitativní hodnocení záznamů. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2006-09-12 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/dodavani-dat/kvalitativni-hodnoceni-zaznamu/>.
17. Dvořáková, Helena. 2008. Využití protokolu OAI-PMH. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2008-02-14 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/dodavani-dat/vyuziti-protokolu-oai-pmh/>.
18. Dvořáková, Helena. 2009a. Deduplikační procedury. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2009-05-12 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/importy/deduplikacni-procedury/>.
19. Dvořáková, Helena. 2009b. Jak kontrolovat záznamy před zasláním. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2009-06-23 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/dodavani-dat/upozorneni/>.
20. Dvořáková, Helena. 2012a. Novinky v Registru digitalizace. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 7.12.2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/2012/>.
21. Dvořáková, Helena. 2012b. Číslo ČNB v SK ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2009-05-12 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/sluzby/ccnb/>.
22. Dvořáková, Helena. 2013a. Pravidla pro příjem záznamů. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2013-04-30 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/dodavani-dat/prijem-zaznamu-pro-sk-cr/>.
23. Dvořáková, Helena. 2013b. Správný zápis údajů v poli 910 a v poli 911. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2013-09-26 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.caslin.cz/spoluprace/standardy/pole_910/.

24. Hrazdilová, Petra. 2005. *CASLIN – historie a současný stav*. 2005. Praha, 2005. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.
25. Janovská, Darina. 2010. Výpožičky v KIS Virtua s osobitným zameraním na Slovenskú národnú knižnicu. *Knižnica* [online]. 2010, roč. 11, č. 6, s. 28-36 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2010/jun/28.pdf. ISSN 1336-0965.
26. Janovská, Darina. 2012. Medziknižničná výpožičná služba v KIS Virtua na príklade Slovenskej národnej knižnice. *Knižnica* [online]. 2012, roč. 13, č. 9, s. 44-50 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: https://www.kis3g.sk/aktuality_files/Janovska_Virtua_MVS.pdf. ISSN 1336-0965.
27. *Jednání Pracovní skupiny pro Souborný katalog ČR*, Praha-Hostivař, 3. 6. 2014 [cit. 2014-06-10].
28. Jeskins, Lisa, Cousins, Shirley Anne. 2011. New developments at Copac: access to the merged online catalogues of major UK and Irish academic libraries. *Interlending & Document Supply* [online]. 2011, vol. 39, issue 4, s. 200-202 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: Proquest. ISSN 0264-1615.
29. Jeskins, Lisa, Ruddock, Bethan. 2009. Copac: current activity and future developments. *Interlending & Document Supply* [online]. 2009, vol. 37, issue 3, s. 132-135 [cit. 2013-10-20]. Dostupné z: Proquest. ISSN 0264-1615.
30. Jeskins, Lisa. 2010. Auto-complete considered harmful? In *Copac blog* [online]. 2010-12-13 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2010/12/auto-complete-considered-harmful/>.
31. Jeskins, Lisa. 2012. Spotlight on the team behind the new Copac website and design: interface design. In *Copac blog* [online]. 2012-04-17 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2012/04/spotlight-on-the-team-behind-the-new-copac-website-and-design-interface-design/>.
32. Katuščák, Dušan. 2004. Závazné zásady spracovania dokumentov vo Virtue. In *Slovenská knižnica: Portál ku katalógom a zbierkam slovenských knižnic* [online]. Martin: SNK, 2004, 7 s., [cit. 2014-02-15] Dostupný z: <https://www.kis3g.sk/dokumenty/zasady.html>.
33. Katuščák, Dušan. 2005a. Projekt informatizácie knižníc Slovenskej republiky: Vykonávací projekt implementácie spoločného integrovaného systému Virtua v Knižničnom systéme Slovenskej republiky. In *Slovenská knižnica: Portál ku katalógom a zbierkam slovenských knižnic* [online]. Martin: SNK, 2005, 226 s. [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: <https://www.kis3g.sk/dokumenty/index.html>.
34. Katuščák, Dušan. 2005b. Projekt KIS3G a cesta ke Slovenské knihovně: 1. část. *Čtenář* [online]. 2005, roč. 57, č. 10, s. 325-328 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://ctenar.svkkk.cz/files/pdf_2005/c1005.pdf. ISSN 1805-4064.

35. Katuščák, Dušan. 2005c. Projekt KIS3G a cesta ke Slovenské knihovně: 2. část. *Čtenář* [online]. 2005, roč. 57, č. 11, s. 376-377 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://ctenar.svkk1.cz/files/pdf_2005/c1105.pdf. ISSN 1805-4064.
36. Katuščák, Dušan. 2005d. Projekt KIS3G a cesta ke Slovenské knihovně: 3. část. *Čtenář* [online]. 2005, roč. 57, č. 12, s. 397-399 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://ctenar.svkk1.cz/files/pdf_2005/c1205.pdf. ISSN 1805-4064.
37. Katuščák, Dušan. 2008. Projekt KIS3G a jiné knižnično-informačné systémy. *ITlib: Informačné technológie a knižnice* [online]. 2008, č. 2 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv.html?page_id=216. ISSN 1336-0779.
38. Košťálová, Karolína. 2012. Centrální portál knihoven a SK ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 7.12.2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/2012/>.
39. Krčmařová, Gabriela. 2000. Sdílená katalogizace a CASLIN. *Ikaros* [online]. 2000, roč. 4, č. 8 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1040>. ISSN 1212-5075.
40. Krbec, Pavel. 2003. Souborný katalog pod Alephem 500. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 3 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1296>. ISSN 1212-5075.
41. Krebes, Jiří. 2006. Projekt CASLIN dnes. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2006-10-04 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/projekt-caslin-dnes/>.
42. Krebes, Jiří. 2006. Společný záměr. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2006-10-02 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/spolecny-zamer>.
43. Krebes, Jiří. 2007. Co je sigla?. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2007-12-06 [cit. 2012-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/adresar/co-je-sigla>.
44. Krebes, Jiří. 2011. Informace o adresáři knihoven České republiky. 2011. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2011-10-10 [cit. 2012-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/adresar/informace-o-afresari-knihoven-ceske-republiky>.
45. Krebes, Jiří. 2012. Bezplatné kurzy katalogizace tištěných monografií a pokračujících zdrojů na úrovni minimálního záznamu pro Souborný katalog ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2012-06-01 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/novinky/informace/bezplatne-kurzy-katalogizace-tistenych->

[monografii-a-pokracujicich-zdroju-na-urovni-minimalniho-zaznamu-pro-souborny-katalog-cr.](#)

46. Krebes, Jiří. 2014a. MVS v prostředí SK ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/sluzby/mvs/>.
47. Krebes, Jiří. 2014b. Smlouva o spolupráci při rozvoji CASLIN. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. 2014-03-14 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/smlouva-o-spolupraci-na-soubornem-katalogu-cr/>.
48. Krebes, Jiří. 2014c. Statistika o využívání MVS v prostředí Souborného katalogu ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014-04-10 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/sluzby/statistiky/statistika-o-vyuzivani-mvs-v-prostredi-souborneho-katalogu-cr/view>.
49. Krebes, Jiří. 2014d. Statistika o využívání MVS v prostředí Souborného katalogu ČR 2007-2013. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. 2014-02-11 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/sluzby/statistiky/statistika-o-vyuzivani-mvs-v-prostredi-souborneho-katalogu-cr-2007-2013/view>.
50. Kubik, Dominik. 2013. Zmluva o spolupráci pri používaní a prevádzke knižnično-informačného systému Virtua a spolupráci na projekte KIS3G. In *Slovenská knižnica: Portál ku katalógom a zbierkam slovenských knižnic* [online]. [2013], 10 s. [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: https://www.kis3g.sk/dokumenty/zmluva/Zmluva_o_spolupraci_na_projekte_KIS3G-priklad.pdf.
51. Lhoták, Martin. 2011. Editorial. *ProInflow* [online]. 08.10.2011 [cit. 2014-05-22]. Dostupný z: <http://pro.inflow.cz/editorial-0>. ISSN 1804–2406.
52. Lichtenbergová, Edita. 2012. SK ČR a báze ANL. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 7.12.2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/2012/>.
53. Matejčíková, Viera, Okálová Mária. 2010. Katalogizačná disciplína – cesta kooperácie v oblasti menných autorít v Súbornom katalógu slovenských knižnic. In *Slovenská národná knižnica* [online]. Martin: SNK, 2010 [cit. 2014-]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Prednasky%20z%20podujati/Matejcikova_O_kalova.doc.
54. Militká, Jana. Smlouvy; báze ADR; On-line kurzy katalogizace. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 19.12.2013 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/rok-2013/>.

55. Národní knihovna České republiky. 2012. Záznam pro souborný katalog. In *Národní knihovna ČR* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, c2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/roztridit/zazvf>.
56. Nechvátal, Jiří. 2013. Obálky knih.cz. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 19.12.2013 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/rok-2013/>.
57. Oddělení souborných katalogů. 2011. Jak začít přispívat. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2011-08-01 [cit. 2012-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/dodavani-dat/jak-zacit-prispivat/>.
58. Odvárka, Petr. 2002. Základní slovníček z kryptografie (1). In *Svět sítí: Informace ze světa počítačových sítí* [online]. Svět sítí & Infinity, c2000-2014 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.svetsiti.cz/clanek.asp?cid=Zakladni-slovnicek-z-kryptografie-1-2942002>.
59. Palmer, Joy. 2009. It's official – Copac's re-engineering. In *Copac blog* [online]. 2009-05-01 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2009/05/its-official-copacs-re-engineering/>.
60. Palmer, Joy. 2012. Announcing the new Copac interface and design... . In *Copac blog* [online]. 2012-05-02 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2012/05/announcing-the-new-copac-interface-and-design/>.
61. Pokorný, Jan. 2014a. Pro přispěvatele. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014-03-13 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/>.
62. Pokorný, Jan. 2014b. Pro uživatele. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014-03-13 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/>.
63. Pokorný, Jan. 2014c. Souborný katalog ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014-05-22 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/>.
64. Portlová, Veronika. 2007. *CASLIN – budování elektronické sítě knihoven aneb spolupráce knihoven v ČR při vytváření jednotného a snadného přístupu k různým informačním zdrojům*. Brno, 2007 [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/74553/ff_m/DP.pdf. Diplomová práce (Mgr). Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
65. Rakús, Milan, Sivák, Jaroslav, Špániková, Alena. 2008. Elektronizácia knižnično-informačný systém tretej generácie: Stav realizácie projektu k 31.12.2007. *Knižnica* [online]. 2008, roč. 9, č. 1, s. 11-18 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2008/januar/11.pdf. ISSN 1336-0965.

66. Národní knihovna České republiky. 2008. *Registr digitalizace CZ: evidence digitalizovaných dokumentů a sledování procesu zpracování* [online]. Akademie věd České republiky. Knihovna, INCAD. [2008] [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://registrdigitalizace.cz/rdcz/>.
67. Richter, Vít. 2013. Příprava Centrálního portálu českých knihoven. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 19.12.2013 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/rok-2013/>.
68. Rišian, Emil, Poláková, Ivana. 2012. Súčasný stav a perspektivy KIS3G a KIS MASK v súvislosti s plnením strategických úloh rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013. *Knížnica* [online]. 2012, roč. 13, č. 11-12, s. 32-35 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2012/november_december/32.pdf. ISSN 1336-0965.
69. Rišian, Emil. 2013. V kríze jednoznačne víťazí KIS MaSK! In Stasselová, Silvia, Kopáčiková, Judita (eds). *Infos 2013: Zborník príspevkov z 37. Medzinárodného informatického sympžia: Inovatívne knižnice a pamäťové inštitúcie: Hľadanie odpovedí na nové výzvy znalostnej skočnosti: (Stará Lesná 8.-11. apríla 2013)* [online]. Bratislava: Spolok slovenských knihovníckov, 2013, s. 203-206 [cit. 2014-02-16]. Dostupný z: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/janka_nemethyova/infos_2013/infos_2013_zbornik.pdf. ISBN 978-80-89586-07-3.
70. Rohoňová, Ľudmila. 2011. Súborný katalog Články Slovenskej republiky: súčasný stav, problémy a perspektivy: 1. časť. *Knížnica* [online]. Roč. 12, č. 10, 11 s. [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Methodika/2012/Rohonova_3_cast.pdf. ISSN 1336-0965.
71. Rohoňová, Ľudmila. 2013. Katalóg Slovenská knižnica: (správa o súčasnom stave). *Knížnica* [online]. 2013, roč. 14, č. 10, s. 21-29 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2013/oktober/21%20-%20katalog_slovenska_kniznica.pdf. ISSN 1336-0965.
72. Rohoňová, Ľudmila. 2014. *Participanti KIS3G* [online]. Message to: Iveta Lodrová. 2014-03-12 [cit. 2014-]. Osobní komunikace.
73. Rouse, Margaret. 2010. What is Software as a Service (SaaS)?. In *SearchCloudComputing* [online]. TechTarget, August 2010 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://searchcloudcomputing.techtarget.com/definition/Software-as-a-Service>.
74. Ruddock, Bethan. 2009. New Copac interface. In *Copac blog* [online]. 2009-08-10 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2009/08/new-copac-interface-2/>.

75. Ruddock, Bethan. 2010. Behind the Copac record. In *Copac blog* [online]. 2010-01-26 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2010/01/behind-the-copac-record/>.
76. SAK: Slovenská asociácia knižníc [online]. 2010. Bratislava: Slovenská asociácia knižníc, c2010 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.sakba.sk/>.
77. Sanders, Ashley. 2011a. Copac Beta Interface. In *Copac blog* [online]. 2011-11-23 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2011/11/copac-beta-interface/>.
78. Sanders, Ashley. 2011b. Copac deduplication. In *Copac blog* [online]. 2011-09-20 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://copac.ac.uk/blog/2011/09/copac-deduplication/>.
79. Slovenská národná knižnica. Duplicity bibliografických záznamov. In *Slovenská knižnica: Portál ku katalógom a zbierkam slovenských knižníc* [online]. Martin: SNK, 20--? [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <https://www.kis3g.sk/dokumenty/DuplicitBIBZaznamy.pdf>.
80. Slovensko. Ministerstvo kultúry. 2007. Dokumenty strategii rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013: predkladacia správa. *Knižnica* [online]. 2007, roč. 8, č. 11-12, s. 3-20 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2007/november-december/03.pdf. ISSN 1336-0965.
81. SNK Martin. 2006. Charakteristika a štruktúra systému. In *Slovenská národná knižnica* [online]. Martin: SNK, c2006 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.snk.sk/?KISMaSK>.
82. Správy z KIS3G. 2004. *Knižnica* [online]. 2004, roč. 5, č. 5, s. 237-240 [cit. 2014-]. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2004/maj/237.pdf. ISSN 1336-0965.
83. Stoklasová, Bohdana, Lhoták, Martin, Svoboda, Martin et al. 2013. Centrální portál českých knihoven: projektový záměr. In *Knihovny.cz* [online]. Praha: Knihovna AV ČR, 2013-07-26 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.knihovny.cz/wp-content/uploads/2013/07/KNIHOVNY-CZ_Projektovy-zamer_2013_07_26.pdf.
84. Svobodová, Eva, Hájková, Zuzana. 2007. Souborný katalog ČR – včera, dnes a zítra. In *Knihovny současnosti 2007: sborník z 15. konference, konané ve dnech 11.-13. září 2007 v Seči u Chrudimi*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2007, s. 88-125 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2007-0-088.pdf>. ISBN 978-80-86249-44-5.
85. Svobodová, Eva, Vyorálková, Dana. 2007. Vývoj, současný stav a koncepce dalšího rozvoje Souborného katalogu ČR. *Knihovna* [online]. 2007, roč. 18, č. 1, s. 55-76 [cit. 2014-05-22]. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna71/svobod.htm>. ISSN 1801-3252.
86. Svobodová, Eva. 2006a. Koncepce rozvoje Souborného katalogu ČR do roku 2010. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní

- knihovna ČR, 2006-11-06 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z:
<http://www.caslin.cz/spoluprace/folder.2006-10-10.8320472558/koncepce-rozvoje-sk-cr-verze-6.doc/view>.
87. Svobodová, Eva. 2006b. Souborný katalog ČR. *Čtenář*. 2006, roč. 58, č. 7-8, s. 224-227 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://ctenar.svkkk.cz/files/pdf_2006/c7806.pdf. ISSN 0011-2321.
88. Svobodová, Eva. 2007a. Souborný katalog ČR – výsledek a nástroj spolupráce mezi knihovnami. *U nás* [online]. 2007, roč. 17, č. 2, s. 25-28 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/819.pdf. ISSN 0862-9366.
89. Svobodová, Eva. 2007b. Vyhledávání a lokalizace dokumentů v SK ČR. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2007-11-10 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/sluzby/vyhledavani-a-lokalizace-dokumentu/>.
90. Svobodová, Eva. 2011. Souborný katalog ČR a k čemu slouží. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2011 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/>.
91. Svobodová, Eva. 2012. SK ČR v roce 2012. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 7.12.2012 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/2012/>.
92. Svobodová, Eva. 2013a. Souborný katalog ČR v roce 2013. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 19.12.2013 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/rok-2013/>.
93. Svobodová, Eva. 2013b. Standardy pro Souborný katalog ČR. 2013. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2013-04-15 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/spoluprace/standardy/standardy-pro-souborny-katalog-cr>.
94. Svobodová, Eva. 2013c. Základní informace o OSK. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 19.12.2013 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/folder.2006-09-19.5764354832/rok-2013/>.
95. Svobodová, Eva. 2014a. Knihovny spolupracující na budování SK ČR (on-line) – dílčí báze seriály. In *Souborný katalog ČR: Union Catalogue of the Czech Republic* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014-04-10 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/pro-uzivatele/spolupracujici-knihovny/serialy-online/>.
96. Svobodová, Eva. 2014b. *Počet přispívajících* [online]. Message to: Iveta LODROVÁ. 2014-05-03 [cit. 2014-06-21]. Osobní komunikace.
97. Štefková, Miriam. 2014. *Spolupráce na projektu KIS3G* [online]. Message to: Iveta LODROVÁ. 2014-01-17 [cit. 2014-01-20]. Osobní komunikace.

98. UK federation information centre. 2013. In *The UK Access Management Federation for education and research* [online]. Jisc Collection, 2013 [cit. 2013-11-05]. Dostupné z: <http://www.ukfederation.org.uk/content/Documents/HowItWorks>.
99. VTLS. 2014. Virtua. In *VTLS* [online]. VTLS Inc., c2014 [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <http://www.vtls.com/products/virtua>
100. Zavadská, Valéria. 2013. Ako ďalej s KIS3G: Seminár SAK Knihovnicke ostrie. Aktuálne problémy slovenských knižníc a ich riešenie: Slovenská národná knižnica Martin, 12. marec 2013. In *SAK: Slovenská asociácia knižníc* [online]. 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.sakba.sk/dokumenty/2013/KIS3G-seminar-SAK.pdf>.